

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2026. gada 20. janvārī

Sēdi vada Satversmes tiesas priekšsēdētāja

Irēna Kucina

M. Liberte.

Lūdzu piecelties, tiesa nāk.

I. Kucina.

Labrīt, lūdzu, sēdieties.

Tiesas sēdi pasludinu par atklātu.

Satversmes tiesa uzsāk lietas Nr. 2024-30-01 „**Par Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītās daļas un 2024. gada 18. janvāra likuma „Grozījumi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumā” 6. panta, ciktāl ar to likuma 8. panta ceturrtā daļa izteikta jaunā redakcijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes ievadam un 4. pantam**” izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Satversmes tiesa lietu izskatīs šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja **Irēna Kucina**,

tiesneši: **Anīta Rodiņa, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss.**

Tiesas sēdi protokolē tiesas sēžu sekretāre **Maija Liberte.**

Lieta tika ierosināta pēc divdesmit 14. Saeimas deputātu pieteikuma.

Pieteikuma iesniedzēju šodien pārstāvēs un turpmākajās tiesas sēdēs deputāts **Edvards Smiltēns**, kurš pirmais ir parakstījis pieteikumu un tādējādi, atbilstoši Satversmes tiesas likuma 23. panta otrajai daļai uzskatāms par pilnvaroto pārstāvi, un arī tiesas sēdē pārstāvēs deputātus attiecīgi zvērināts advokāts **Artis Stucka.**

Dokumenti ir pārbaudīti.

Tālāk. Institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, Saeimu, to attiecīgi pārstāvēs Saeimas Juridiskā biroja juridiskā padomniece **Laura Jambuševa.**

Jā, paldies.

Dokumenti arī ir pārbaudīti.

Informēju, ka Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome ir iesniegusi Satversmes tiesai arī papilddokumentus, ko attiecīgi tiesa ir pieprasījusi. Tie ir bijuši vairāki: padomes sēžu protokolu izraksti, to pielikumi, arī „Latvijas Sabiedriskā medija vidēja termiņa stratēģija 2029” un arī Saeimas apakškomisijas sēdes prezentācija.

Lietas pieteikuma iesniedzēju pārstāvji un arī Saeima, jūs šos dokumentus esat saņēmuši? Viss ir kārtībā, ja? Paldies.

Tātad attiecīgi šie dokumenti ir jūsu rīcībā un tātad tie tiek pievienoti lietas materiāliem.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi citi lūgumi tiesai, kas sekmētu lietas izskatīšanu?

Pieteicēju pārstāvis.

(Atbild bez mikroфона.)

I. Kucina.

Paldies. Tikai mikrofons ir jāieslēdz...

Un jūs, Saeimas pārstāve?

L. Jambuševa.

Nē. Taču ir iesniegts tiesvedības izbeigšanas lūgums. Bet to es varbūt tad labprātāk izpaustos tālākajā pie juridiskā pamatojuma sniegšanas.

I. Kucina.

Paldies. Jā. Tad jūs attiecīgi izmantosiet savu laiku jūsu uzstāšanās reizē.

Tātad... Kādas ir citas iesaistītās personas un attiecīgi ko Satversmes tiesa ir aicinājusi šajā tiesas sēdē un vairākās tiesas sēdēs un ir noteikusi konkrētu kārtību, proti: **Kultūras ministrija, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome, valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Latvijas Sabiedriskais medijs”, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds, socioloģijas doktore Anda Rožukalne, socioloģijas doktore Inta Mieriņa un Latviešu valodas aģentūra.**

Vai lietas dalībniekiem būtu iebildumi par šo tiesas noteikto uzklauššanas kārtību?

Nebūs. Paldies. Pateicos.

Tātad tiesa lemj pieaicinātās personas uzklaušīt iepriekš noteiktajā kārtībā.

Tātad Satversmes tiesa var uzsākt lietas Nr. 2024-30-01 izskatīšanu pēc būtības.

Lietas izskatīšana pēc būtības sākas ar tiesneša ziņojumu. Lūdzu tiesnesi Anitu Rodiņu sniegt tiesneša ziņojumu.

A. Rodiņa.

Labrīt! Paldies.

Ziņojumā norādīšu tikai būtiskākos apsvērumus. Pilns ziņojuma teksts ir pieejams un būs pieejams lietas materiālos.

Satversmes tiesā 2024. gada 1. novembrī ir saņemts pieteikums par lietas ierosināšanu, ko iesnieguši divdesmit Saeimas deputāti. Pieteikumā ir lūgts atzīt Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septīto daļu un 2024. gada 18. janvāra likuma „Grozījumi Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumā” 6. pantu, ciktāl ar to likuma 8. panta ceturtā daļa izteikta jaunā redakcijā, par neatbilstošu Satversmes ievadam, 4. un 114. pantam.

Satversmes tiesas pirmā kolēģija 2024. gada 26. novembrī pēc minētā pieteikuma ierosināja lietu Nr. 2024-30-01 par minēto normu atbilstību Satversmes ievadam un 4. pantam.

Saeimas atbildes raksts saņemts 2025. gada 11. februārī.

Lietas sagatavošanas gaitā tika pieprasīti papildu dokumenti no Saeimas.

Par pieaicinātajām personām lietā atzītas: Tieslietu ministrija, Kultūras ministrija, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds, Latvijas Sabiedriskais medijs, Latviešu valodas aģentūra, zinātnieki Egils Levits, Jānis Pleps, Anda Rožukalne, Inta Mieriņa.

Pieaicināto personu viedokļi kopā ar papildus iesniegtajiem dokumentiem ir pievienoti lietas materiāliem.

Lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts 2025. gada 20. jūnijā.

Ar Satversmes tiesas 2025. gada 14. oktobra rīcības sēdes lēmumu nolemts izskatīt lietu ar tiesas dalībnieku piedalīšanos 2026. gada 20. janvārī, kā arī pieprasīt papildu dokumentus no Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes.

Lietas dalībniekiem par tiesas sēdi ir rakstveidā paziņots 2025. gada 15. oktobrī.

Paziņojums par lietas izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībniekiem publicēts attiecīgi oficiālajā izdevumā.

Ar lietas materiāliem iepazinies pieteikuma iesniedzēju pārstāvis Saeimas deputāts Edvards Smiltēns un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – pārstāvis Saeimas Juridiskā biroja juridiskā padomniece Laura Jambuševa.

Paldies.

I. Kucina.

Paldies Rodiņas kundzei.

Turpināsim ar lietas dalībnieku uzklauššanu.

Tātad sāksim ar pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem.

Pēc likuma jums attiecīgi paredzētais laiks ir 30 minūtes. Jūs atbilstoši savām lomām tad arī attiecīgi sadaliet tās 30 minūtes. Runāsiet abi divi? Es pareizi saprotu? Jūs sāksiet un tad turpinās Stuckas kungs, ja? Lūdzu!

Smiltēna kungs, jums vārds!

E. Smiltēns.

Cienījamā Satversmes tiesa un godātie tiesneši!

Šodien jūs skatāt ļoti svarīgu lietu, kas skar vienu no Latvijas valsts pamatiem – latviešu valodu, to novērtējot kontekstā ar tās lietojumu sabiedriskajos medijos. Latviešu valoda ir mūsu valsts pamats un tas ir nepārprotami nostiprināts Latvijas Republikas Satversmē. Satversmes ievadā ir rakstīts, ka „1918. gada 18. novembrī proklamētā Latvijas valsts radīta, lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem, nodrošinot Latvijas tautas un ikviena brīvību.”

Kā ir teicis Jānis Endzelīns: „Katras tautas lielākais dārgums ir tās valoda.” Šī atziņa, uzsveru, valoda ir ne tikai saziņas līdzeklis, tā ir tautas gara, vērtību un brīvības apliecinājums.

Šīs lietas nozīme kļūst īpaši skaidra, atceroties barikāžu laiku pirms 35 gadiem, kad Latvijas iedzīvotāji, riskējot ar dzīvību, stājās pretim varai, kas centās apspiest mūsu valsti un latviešu valodu. Barikādes bija cīņa par valsti, kurā latviešu valoda tiek cienīta un saglabāta, nevis ierobežota un izspiesta.

Tāpēc šī lieta nav tikai formāls jautājums, tā ir valsts pamatu aizsardzība, apliecinājums tam, ka Satversmē nostiprinātās vērtības tiek ievērotas arī mūsdienu sabiedriskajā telpā.

Gatavojoties šai tiesai, esmu iepazinies ar dažādiem vēsturiskiem un akadēmiskiem avotiem. No tiem nepārprotami izriet, ka latviešu valodas ierobežošana nebija ne jauša parādība, bet apzināta, sistemātiska politika, kuras viens no galvenajiem instrumentiem bija tieši masu mediji, kas tika izmantoti krievu valodas dominantes nostiprināšanai, lai panāktu latviešu valodas pakāpenisku izsīkšanu. Tā tas ir bijis vēsturiski.

Daudzām desmitgadēm tā bija apzināta padomju valsts politika. Par to detalizēti var izlasīt valodnieces Vinetas Skujiņas rakstā „Latvijas rusifikācija” izdevumā „Nezināmā vēsture”. Tajā tiek atklāts, ka jau kopš 19. gadsimta otrās puses Krievijas Tautas izglītības ministrija skaidri pauda, ka visu nekrievu tautu izglītības mērķim ir jābūt tādām, lai tās rusificētos un saplūstu ar krievu tautu.

Vineta Skujiņa norāda uz vairākiem padomju varas politiskajiem paziņojumiem, kas paredzēja pieņemt visstingrākos noteikumus par nacionālās valodas lietošanu PSRS ciitautību republikās, ko Ļeņins izklāstīja rakstā jautājumā par tautībām jeb par autonomizāciju 1922. gadā.

Sekojoši Komunistiskās partijas kongresos tika sludināta nepieciešamība izveidot beznacionālu padomju tautu un cilvēci ar vienotu valodu, kuras dominējošā valoda bija tolaik krievu valoda.

Nacionālo valodu likvidāciju nesekmīgi centās īstenot Hruščovs un citi PSRS vadoņi.

Īpaši būtu vērts pieminēt 1960. gada 29. janvārī PSRS Komunistiskās partijas Centrālās komitejas pieņemto lēmumu „Par padomju televīzijas turpmāko attīstību”,

kurā rakstītās normas patiesībā ļoti īpatnējā veidā sasauca ar šajā lietā apstrīdētajām normām, joprojām uzturot ideoloģiju par krievu valodas obligātu vajadzību sabiedriskajos medijos. Šis padomju laika dokuments formāli tika pasniegts kā tehnisks un modernizējošs, tāpēc pēc būtības tas kalpoja krievu valodas hegemonijas nostiprināšanai masu medijos un vietējo valodu pakāpeniskai izstumšanai no publiskās telpas. Šis lēmums paredzēja otrās televīzijas programmas ieviešanu visās savienotajās republikās, kas praksē nozīmēja Maskavas Centrālās televīzijas programmu retranslāciju. Šīs programmas saturs tika veidots gandrīz tikai krievu valodā, tai piešķirot plašāko ētera laiku, tehnisko pārklājumu un politisko nozīmi. Lai gan dokumentā tika pieminētas arī nacionālās valodas, šī atsauce bija deklaratīva.

Faktiski tika radīta sistēma, kurā krievu valoda kļuva par dominējošo sabiedriskās informācijas nesēju, bet vietējās valodas – par pakārtotu elementu, kas drīkstēja pastāvēt tikai tik ilgi, cik tas netraucēja centrālajai ideoloģiskajai kontrolei. Šis politiskais mērķis bija skaidrs – pirmkārt, izveidot vienotu informatīvo telpu, kuru kontrolē politiskais centrs, otrkārt, nostiprināt krievu valodu kā obligāto starpnacionālās saziņas valodu, treškārt, ilgtermiņā veicināt lingvistisku un kultūras asimilāciju, izmantojot mediju ikdienas ietekmi.

Godātā tiesa! Šī ideoloģija diemžēl nav mirusi. Tā nav palikusi arhīvos, bet ir pārveidojusies, kļuvusi smalkāka un tiek juridiski piesegta. Mūsdienās tā vairs neparādās kā atklāts partijas dekrēts, bet atspoguļojas tiesību normās, it īpaši praksē, kas it kā neitrāli netieši aizsargā krievu valodas lietošanu sabiedriskajos medijos, vienlaikus vājinot valsts valodas reālo prioritāti.

Tā pati loģika, kas 1960. gadā attaisnoja krievu valodas dominanci ar frāzēm par vienotu valodu, šodien atgriežas ar argumentiem par krievu auditorijas sasniedzamību, vēsturisko realitāti vai mazākuma tiesībām. Taču būtība nav mainījusies. Latviešu valoda tiek spiesta sevi attaisnot savā valstī, kamēr krievu valoda tiek pasniegta kā pašsaprotama norma publiskajā telpā.

Tādēļ šī lieta nav tikai par divdomīgām likuma normām, kuras, Saeimas ieskatā, var dažādi interpretēt. Tā ir par Satversmes ievadā nostiprināto valsts jēgu, par barikāžu laika solījumu piepildījumu un par to, vai vēsturiska netaisnība drīkst turpināt pastāvēt netiešā juridiski maskētā formā.

No Saeimas atbildes raksta izriet viedoklis, ko dīvainā kārtā atbalsta arī Kultūras ministrija, ka ar pieteikumu it kā esot sacelta „vētra ūdens glāzē”, jo medijiem taču esot brīva izvēle veidot raidījumus krievu valodā. Turklāt, tas esot cilvēcības jautājums.

Arī Ministru prezidente Evika Siliņa savā šī gada 15. janvāra runā Saeimā, aizstāvoties pret pārmetumiem saistībā ar demisijas pieprasījumu par valsts valodas sliktu aizsardzību, norādīja, ka nav vairs Latvijas Radio-4 kanāla, ne Latvijas televīzijas ziņas krievu valodā, ne krievu valodas redakcijas, noklusējot, ka valdība joprojām piešķir

finansējumu Sabiedriskajam medijam saturam krievu valodā. Tikai aizbildinoties, ka esot tikai ziņu platforma, kas piedāvā saturu arī mazākumtautību valodās.

Demisija neizdevās, bet neviens nenoliegs, ka problēmas joprojām pastāv. Tās nav saistītas tikai ar premjeri un viņas politisko kursu, bet ar nopietniem ģeopolitiskiem apstākļiem, kādos Latvija šobrīd dzīvo, ņemot vērā Krievijas agresīvās ideoloģijas politiku, kas viltīgi iezīmējas sabiedriskajos medijos, par ko, piemēram, var izlasīt šīs lietas materiālos pieejamās Valsts valodas aģentūras norādītajā piemērā par animācijas filmas „Straume” panākumu tendenciozu atspoguļojumu LSM Plus ziņu virsrakstā norādot, ka filma nav saņēmusi balvu „Oskars” par labāko ārvalstu filmu, tālāk tekstā norādot, ka „Oskaru” „Straume” saņēma kā labākā animācijas filma. Tas ir pieejams arī materiālos.

Šādu piemēru ir daudz, kad atšķiras virsraksti un saturs latviski pieejamajā saturā un saturā, kas ir pieejams krievu valodā. Šādos apstākļos ir īpaši būtiski, lai nacionālais normatīvais regulējums attiecībā uz valodas un mediju jautājumiem būtu skaidrs, saprotams un stiprinātu latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu, vienlaikus aizsargājot Latvijas informatīvo telpu.

Latvijai nedraudzīgi subjekti mērķtiecīgi cenšas kaitēt Latvijas valstij, latviešu valodai un informatīvajai telpai. Tieši tāpēc ir īpaši svarīgi, lai nacionālais normatīvais regulējums neradītu pretrunīgas interpretācijas un nepieļautu sabiedrisko mediju resursu novirzīšanu svešvalodās uz latviešu valodas rēķina. Tādējādi pieteicēju ieskatā nav pieļaujama situācija, kurā sabiedriskajiem medijiem tiek uzlikts nepamatots obligāts pienākums veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, kas ir pretrunā ar Latvijas Republikas pamatlikumā – Satversmē – noteikto.

Tāpēc šajos paskaidrojumos pieteicējs vēlas uzsvērt galvenos aspektus, kāpēc viņa ieskatā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītā daļa un 8. panta ceturtais daļa neatbilst Satversmes ievadā ietvertajiem vārdiem „latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda” un Satversmes 4. pantam, kas paredz, ka „valsts valoda Latvijā ir latviešu valoda”.

Pirmkārt. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. pantā septītajā daļā likumdevējs sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir uzlicis par obligātu pienākumu veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, lai gan Satversmē nostiprināts latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas statuss. Savukārt 8. panta ceturtais daļa paredz vēl papildu tiesības veselu televīzijas vai radio programmu veidot svešvalodā. Tātad, ne tikai no kādām Latvijā dzīvojošajām mazākumtautībām viņu valodā, bet gan jebkurā svešvalodā, arī tādās valodās, kuras Latvijas iedzīvotājiem nav īsti plaši zināmas un saprotamas.

Otrkārt. Uzmanība pievēršama faktam, ka iepriekš spēkā esošajās tiesību normās, kas regulēja sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbību un kas bija iekļautas Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā un kas noteica sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu tiesības un pienākumus attiecībā uz programmu un pakalpojumu veidošanu, šāds obligāts pienākums nekad nav bijis noteikts. Vēsturiskajās likuma redakcijās tika izmantoti tādi formulējumi kā „var atvēlēt” un „paredzot tiesības”, tādējādi nav šaubu, ka, tulkojot tiesību normas, ir secināms, ka tas, vai veidojot saturu un pakalpojumus mazākumtautību valodās, ir bijusi sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu izvēle nevis pienākums. Tikmēr spēkā esošajā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma redakcijā noteikums ir iekļauts kā obligāts, taču par šāda obligāta pienākuma noteikšanu šī likuma anotācijā nav nekādas norādes un paskaidrojuma, kāpēc no šī likuma spēkā stāšanās brīža sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem šāds pienākums ir uzliekams.

Tāpat nekāda informācija par šo nav fiksēta likumprojekta pieņemšanas procesa laikā un diskusijās Saeimā un arī Saeimas komisijās. Mēs mēģinājām iziet cauri un neko neatradām.

Tādējādi likumdevējs bez jebkāda pamatojuma ir noteicis sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem būtiski jaunu pienākumu. Likuma grozījumu pieņemšanas procesā nav arī notikušas plašākas diskusijas par šāda obligāta pienākuma uzlikšanu Sabiedriskajam medijam. Lai likums kalpotu sabiedrības interesēm, ir nepieciešams definēt tā mērķi un tvērumu, tostarp arī ne tikai normatīvā akta kopumā, bet arī atsevišķām tiesību normām, ja tās tiek būtiski mainītas.

Lai arī likumam nav jābūt detalizētam, tomēr tam pietiekami skaidri jāpauž tajā ietvertā likumdevēja griba, tāpat ir jābūt skaidram arī tās pamatojumam. Tiesību normai būtu jābūt rūpīgi pārdomātai gan konceptuālā, gan redakcionālā līmenī. Konkrētajā gadījumā skaidri redzams, ka pirms normatīvā akta pieņemšanas specifiski par 3. panta septīto daļu, šīs normas saturu un to, kā tā mainās, salīdzinot ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā ietvertajām vēsturiskajām redakcijām, vispār nav bijušas plašākas diskusijas. Un no likumprojekta pavadošajiem dokumentiem nav skaidrs, kāpēc šī norma ir tik būtiski grozīta, tādējādi, pieņemot Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu un tā 3. panta septītajā daļā nosakot sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu jaunu obligātu pienākumu veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās. Likumdevēja konceptuālā redzējuma maiņa nekādā veidā nav paskaidrota un likuma pieņemšanas procesā vismaz attiecībā uz konkrēto normu nav ticis ievērots labas pārvaldības princips.

Treškārt. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. pantā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi ir septiņpadsmit daļas, kurās visās ir noteikti sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības principi. Šie pamatprincipi nedod sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas

līdzekļiem izvēles iespējas vai konkrētās prasības ievērot vai neievērot, bet gan nosaka vispārīgu obligātu pienākumu minētos pamatprincipus ievērot savā darbībā. Tātad, gan veidojot programmas, gan pakalpojumus, gan jebkuru citu saturu, kuru sabiedriskais elektroniskais plašsaziņas līdzeklis veido un nodrošina. Un visas šī likuma 3. panta daļas paredz kādu sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu obligātu pienākumu.

Līdzīgi kā apstrīdētā šā likuma 3. panta septītā daļa, arī trešā daļa, piemēram, ietver obligātu pienākumu veidot. Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi savas programmas un pakalpojumus veido atbilstoši augstākām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus. Tātad, tas uzliek pienākumu.

Vienlaikus arī citas šī panta daļas paredz sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu obligātus pienākumus. Piemēram: „būt”, „nodrošināt”, „sniegt”, „veicināt”, „stiprināt”, „ņemt vērā”, „popularizēt”, „sadarboties” un „rīkoties”.

Nevienā no panta daļām likumdevējs nav paredzējis sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu izvēles brīvību, vai konkrēto pienākumu veikt. Tāpat nav dotas izvēles iespējas, kurās platformās to darīt. Tātad arī par formu un izpildījumu nav šādas brīvības – tikai programmās vai audio vizuālos pakalpojumos, pēc pieprasījuma, interneta vidē vai citos izplatīšanas formātos.

Tiesību norma nosaka obligātu pienākumu šos principus savā darbībā ievērot. Arī auditorijai ir tiesības paļauties, ka sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi šos principus savā darbībā ievēros pilnībā nevis, piemēram, tikai daļēji. Tos neievērojot kaut tikai daļēji, sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi pārkāpj likumu un darbojas pretēji likumdevēja noteiktajam. Tā, piemēram, sabiedriskais elektroniskais plašsaziņas līdzeklis nav tiesīgs stiprināt cieņu pret dažādām sabiedrības grupām tikai, piemēram, vienā programmā, bet citās programmās un pakalpojumos rīkoties pretēji. Šāda sabiedriski elektroniskā plašsaziņas līdzekļa darbība būtu pilnīgi pretēja likuma garam un likumdevēja vēlmei, šādu normu iekļaujot šajā likumā.

Ceturtkārt. Aplūkojot detalizētāk tieši Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septīto daļu, ir secināms, ka likumdevējs ir noteicis, ka sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus un to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās. Šī tiesību norma pēc savas uzbūves neparedz elektronisko plašsaziņas līdzekļu tiesības izvēlēties, vai veidot raidījumus vai to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās vai to nedarīt. Tāpat tiesību norma nedod iespēju izvēlēties veidot, piemēram, tikai raidījumu fragmentus, bet gan nosaka pienākumu veidot visas trīs normā pieminētās vienības. Šī likuma 3. pantā septītajā daļā ietvertā pienākuma veidot saturu mazākumtautību valodās ir obligāta, neatkarīgi no sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālajām izvēlēm satura mazākumtautību valodās veidošanas lietderības, auditorijas vajadzībām un vēlmēm, kā arī citiem pieņemtajiem lēmumiem.

Tātad, nav iespēja dota izvērtēt auditorijas, kādi mērķi ir jāsasniedz un kādos formātos to izdarīt. Faktiski tas ir imperatīvs pienākums.

Tiesību norma neparedz sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu iespēju izvērtēt tās piemērošanas lietderības aspektus, kā arī salīdzināt sabiedrības ieguvumus ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu izdevumiem, kas rodas, veidojot saturu mazākumtautību valodās.

Piektkārt. Obligātais pienākums veidot saturu mazākumtautību valodās arvien turpina Latvijas sabiedrības dalīšanu divās informatīvajās telpās. Šāda Latvijas Sabiedriskā medija darbība nonāk pretrunā ar Satversmē un tās ievadā noteikto latviešu kā vienīgās valsts valodas principu.

Ņemot vērā Satversmē noteikto, kā arī, lai garantētu demokrātiskas sistēmas drošību, stabilitāti un efektivitāti, valstij var būt nepieciešamība veikt īpašus pasākumus sevis aizsargāšanai. Tādēļ Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi sevi aizstāvēt spējīgas demokrātijas jēdziena leģitimitāti. No šī jēdziena izriet valsts tiesības pieņemt tiesību normas un veikt pasākumus tā, lai stiprinātu savu pastāvēšanu.

Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka demokrātiskai valstij ir ne vien tiesības, bet arī pienākums aizsargāt principus, pamatojoties uz kuriem tā ir radīta. Tādējādi Latvijas valstij ir pienākums aizsargāt tās vērtības, kas nostiprinātas tās pamatlikumā un stiprināt latviešu valodas izmantošanu un latviešu valodas kā vienīgās valodas statusu, nevis bez jebkādām diskusijām uzlikt sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem jaunu pienākumu veidot fragmentus, raidījumus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, kā arī papildus tam nostiprināt likumā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu tiesības veidot veselās programmas svešvalodās, kas pat var nebūt Latvijas mazākumtautību valodas un teorētiski varētu būt tādas, kuras Latvijas iedzīvotājiem vispār nav saprotamas.

Pieņemot šādu regulējumu, ne tikai tiek panākta situācija, kurā sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi lielu daļu resursu velta satura svešvalodās veidošanai un izplatīšanai, bet tiek vājināts arī latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas statuss, kas ir pilnīgi pretēji Satversmē noteiktajam, turklāt ilgtermiņā tas var būtiski ietekmēt arī valsts drošību kopumā.

Sestkārt. Paredzot normatīvajos aktos sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem šādu obligātu pienākumu, pēc būtības valsts jau sākotnēji paredz nevis iedzīvotāju, tajā skaitā mazākumtautību valodās runājošo iedzīvotāju, integrāciju un piederību vienotai informatīvajai telpai, kas ir uzsvērts viscaur arī nacionālās drošības dažādos pētījumos, atzinumos un tajā skaitā Valsts drošības dienesta viedoklī, bet gan divu atsevišķu informatīvu telpu veidošanu. Valsts pati veido atsevišķu informatīvo telpu uz latviešu valodas pamata un par valsts budžeta līdzekļiem uztur un turpina veidot citu informatīvo telpu mazākumtautību valodās. Pamatā vienā no šīm valodām....

nu, vienā... tas ir, krievu valodā... Un šādi apstākļi nekādā veidā neveicina kopēju sabiedrības integrāciju un līdzdalību Latvijas demokrātiskajos procesos.

Latvijas valsts pilsoņi būtu jāuzrunā kopējā valodā, pretējā gadījumā tiek kavēts kopējs demokrātiskais diskurss, kas ir demokrātiskas valsts pamats. Valsts valodas statuss nav tikai simbolisks. Latviešu valoda ir sabiedrības kopējās saziņas un demokrātiskas līdzdalības pamats. Tā nodrošina valsts funkcionēšanu un komunikāciju starp personu un valsti, un ir vienotā demokrātiskās sabiedrības diskursa valoda. Obligātais pienākums veidot saturu mazākumtautību valodās ir pretrunā Satversmei, mazina daļas sabiedrības iespējas līdzdarboties valsts procesos un veicina sabiedrības fragmentāciju. Tātad, nevis integrē cilvēkus, viņiem dod šo kopīgo platformu, bet viņus sašķeļ un rada fragmentāciju. Tieši tas apdraud latviešu valodas statusu kā vienīgajai valsts valodai, kas ir pretēji Satversmei un ilgtermiņā var ietekmēt valsts drošību kopumā.

Septītkārt. Elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir pienākums sekmēt latviešu valodas kā Latvijas valsts valodas konstitucionālo funkciju īstenošanu pilnā apmērā, it sevišķi rūpējoties, lai tā kalpo par visas Latvijas iedzīvotāju kopējo savstarpējās saziņas valodu. Tiesību zinātnē ir atzīts, ka latviešu valoda ir viena no Latvijas augstākajām pamatvērtībām, kas skar demokrātiskas valsts iekārtas pamatus, un valoda ir būtiska nacionālās identitātes sastāvdaļa.

Arī Satversmes tiesas judikatūrā vairākkārt ir uzsvērts, ka valsts valodas funkcija ir būt par sabiedrības kopējo saziņas un demokrātiskās līdzdalības valodu. Valsts valoda raksturota kā vienotā demokrātiskas sabiedrības diskursa valoda. Kopēja valoda veido kopēju pasaules redzējumu, informācijas un diskusiju telpu, kas nepieciešama, lai demokrātiskā sabiedrībā pieņemtu lēmumus un savstarpēji sadarbotos. Tā ir valsts valodas statusa jēga un obligāts priekšnoteikums saliedētai sabiedrībai un labi un pareizi funkcionējošai demokrātijai.

Papildus tam valsts valoda veic arī specifiskus, valstiski svarīgus uzdevumus, jo nodrošina valsts funkcionēšanu un komunikāciju starp personu un valsti.

Ja sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir uzlikts par pienākumu veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, tad būtībā šis pienākums ir antikonstitucionāls, jo nonāk pretrunā ar nacionālas valsts principu, kā arī mazina daļēji to sabiedrības spēju efektīvi līdzdarboties valsts demokrātiskajos procesos, veicinot sabiedrības daļas nošķiršanu no informācijas telpas, kas ir valsts valodā.

Šāda pieeja ir pretēja Satversmē noteiktajam, ka Latvijā ir viena valsts valoda, kā arī tam, ka valsts valoda ir obligāts saziņas līdzeklis sabiedriskās dzīves publiskajā jomā, kuru valsts par tādu ir noteikusi.

Ievērojot minēto, pieteicējs uztur pieteikumā minēto lūgumu Satversmes tiesai atzīt Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta

septīto daļu un 8. panta ceturto daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes ievadam un Satversmes 4. pantam.

Paldies.

I. Kucina.

Paldies, Smiltēna kungs. Lūdzu...

A. Stucka.

Nebūs, godātā tiesa, nekas papildināms.

I. Kucina.

Neturpināsiet... Paldies.

Tad mēs varam pāriet attiecīgi uz tiesnešu jautājumiem un arī Saeimas pārstāve varēs uzdot jautājumus.

Es vēlētos vaicāt, Smiltēna kungs, jums par deputātu, divdesmit deputātu prasījumu robežu. Attiecīgi raugoties uz normu, mēs redzam apstrīdēto normu, kura konkrēti runā par mazākumtautību valodu lietojumu. Vai jūsu uzsvars ir tikai un vienīgi uz krievu valodu, kas rada apdraudējumu valsts valodai, vai attiecīgi arī citu mazākumtautību valodu lietojums Sabiedriskajā medijā rada apdraudējumu valsts valodai, jo kā mazākumtautību valoda iepriekš tika izmantota, piemēram, poļu valoda, kas tagad arī nav nekur Sabiedriskajā medijā.

Tātad, kas ir tas uzsvars? Jo viens ir jūsu argumenti, ko mēs šodien dzirdējam un arī rakstveidā paustie, tā ir krievu valoda, kas ir, jūsuprāt, drauds valsts valodai, neveicina integrāciju un attiecīgi citi argumenti. Bet norma ir plašāka. Norma runā nevis konkrēti par krievu valodu, bet ir daudz plašāka.

Kāda ir jūsu prasījuma robeža šajā gadījumā?

E. Smiltēns.

Nu, kā mēs redzam praksē, arī vakardien, pārbaudot LSM mājaslapu, tad no turienes ir pazudušas tādas valodas kā poļu valoda un vairākas citas, kur pamatā tas spēcīgākais bloks ir krievu valoda, kas ir palikusi. Un ja mēs skatāmies uz mūsu nacionālās drošības interesēm, tad ir absolūti skaidrs, ka... un man ir ļoti plaša sadarbība arī ar Ukrainas politiķiem un viņu politiku saprotot kara laikā... mēs arī esam savā ziņā kara situācijā, tikai mums nav kinētisks karš, pret mums ir vērsts informatīvs karš, hibridkarš. Un šie paši instrumenti, kas tiek lietoti Ukrainā, tiek lietoti arī pret mums. Tātad, krievu valoda faktiski tiek padarīta par ieroci. Un šādā veidā arī izmantota, lai ietekmētu sabiedrību.

Tātad, tas ir viens aspekts.

Bet būtībā tas fokuss iesniedzējiem ir vērsts ne tik daudz uz krievu valodu vai uz mazākumtautību valodām, vai uz svešvalodām... interesanti, kāpēc arī dalījums ir šāds likumā ietverts... bet gan uz latviešu valodas aizstāvību un viņas ekskluzīvo statusu. Tas nozīmē, ka nevar būt obligāts pienākums ietverts likumā – obligāti nodrošināt saturu mazākumtautību valodās vai svešvalodās. Tas, mūsaprāt, ir absolūti antikonstitucionāli pretēji Satversmes principiem, Satversmes garam. Es arī esmu bijis viens no desmit iesniedzējiem Satversmes preambulai tajā laikā, kad viņa tika pieņemta un tad jūs saprotat ar kādu mērķi tur toreiz visu to darījām... Tas ir pilnīgi pretējs tam. Tas nozīmē, ka, ja tā būtu brīva izvēles iespēja, tas būtu cits stāsts. Tā ir iespēja svērt, izvērtēt auditorijas vajadzības, resursu ieguldījumu pret sasniegto rezultātu. Šobrīd šādas iespējas nav. Līdz ar to tas ir tas pamats.

I. Kucina.

Tad vaicāšu jums šādu jautājumu. Tvērums, kas, jūsaprāt, ir saistīts konkrēti ar krievu valodas izmantošanu Sabiedriskajā medijā. Mēs raugāties uz pašu normu. Norma neko nerunā par krievu valodas izmantošanu – ne kā pienākumu, ne kā proporciju, ne kā vispār kā izvēli. Tāpat arī par citu valodu – poļu valodu, piemēram, ukraiņu valodu norma nerunā. Tātad, pati par sevi norma mums nedod tādus priekšrakstus, kas teiktu – jā, lūdzu obligāti izmantojiet LSM platformā vai neizmantojiet LSM platformā kādu konkrētu mazākumtautību valodu.

Vai pie šādas normas formulējuma jums nešķiet, ka tas ir vairāk piemērošanas jautājums, ko, ja piepilda ar saturu gan valsts politika, proti, gan drošības jautājumos, gan mediju jautājumos, gan attiecīgi sabiedriskais pasūtījums... un tātad konkrēti caur piemērošanu šī norma tiek savā ziņā arī atbilstoši laikam koriģēta, kādas ir tās vajadzības valstij un kādas ir tās vajadzības sabiedrībai. Jautājumu sapratāt, ja? Cik tālu šī norma, jūsaprāt, patiesībā bez piemērošanas apdraud valsts valodu?

E. Smiltēns.

Problēma, manaprāt, ir tajā, ka gan SEPLP, nākot uz Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju, gan arī citas institūcijas ir vēlreiz un vēlreiz uzsvērušas, ka likumdevējs ir uzlicis to par pienākumu. Tātad, tas tiek uztverts nevis brīvi, sekojot līdzī valstiskās nacionālās drošības interesēm, sabiedriskajām vajadzībām, dažādiem aspektiem, resursu pieejamībai, cik mēs varam atņemt latviešu valodā saturam un finansēt mazākumtautību saturu un krievu valodā saturu. Tas netiek tādā veidā vērtēts. Tas tiek pasniegts kā pienākums. To apliecina arī, piemēram, SEPL pārstāvju izteikumi Saeimas komisijās. Tie ir audio ieraksti, stenogrammas, kur tas viss ir arī fiksēts.

Tātad, mūsaprāt, tas nav pareizi. Tai ir jākļūst par tiesību, nevis par imperatīvu pienākumu, ko ir uzlicis likumdevējs, kas ir obligāta prasība un kas ir jāievēro.

I. Kucina.

Jūs pieļaujāt, ka praktiski piemērojot šo normu, ja sabiedriskais pasūtījums nepieprasa krievu valodas lietojumu, pieņemsim, LSM portālā, tad attiecīgi šis jau nav normas jautājums, bet piemērošanas jautājums, jo konkrētajā brīdī nav Latvijas sabiedrības programma LTV-7, nav attiecīgi Radio-4. Tātad laiks ir gājis uz priekšu, attiecīgi institūcijas to ir pamanījušas un redzējušas. Labi, sabiedriskais pasūtījums vēl pieprasa LSM Plus, bet vai, pieņemsim, tādos gadījumos, kad nepieprasītu sabiedrības pasūtījums šo krievu valodu, attiecīgi šī norma bez piemērošanas... vai jebkurā gadījumā radītu satversmības risku... ja tā rada, jūsuprāt, satversmības risku?

E. Smiltēns.

Pirms kāda laika es būtu teicis citādāk, bet šobrīd, redzot starptautisko situāciju, mēs redzam, ka jebkuras normas var arī kļūt no gumijas veidotas. Tātad, viņas var stāpīt un interpretēt. Šajā gadījumā ir diezgan skaidri ierakstīts un tas konteksts, es jau arī pieminēju runā, ka te ir skaidri pateikts, ka sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus. Tur nav pateikts, ka ir tiesības veidot raidījumus. Tad, ja mēs skatāmies visas iepriekšējās redakcijas, kādas ir bijušas Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, viņas ir bijušas kā tiesības. Skaidri un nepārprotami – kā tiesības. Šeit ir skaidri pateikts, ka sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi „veido raidījumus, fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās”. Un otrs... ir šī te norma, ka „ja ir vairākas programmas, tad vienu radio vai vienu televīzijas programmu vai daļu vienu raidlaiku var atvēlēt arī svešvalodās”. Tātad, šajā pirmajā daļā, skatoties kontekstā ar pārējām lietām, kaut vai par šo te informācijas kvalitāti, par standartiem, kur ir skaidri noteikts, tas viss ir kā pienākums. Tātad, šajā konkrētā panta daļā, ejot cauri citam šajā kontekstā, tas nav citādāk interpretējams.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un man pēdējais jautājums. Bet ja tā būtu tikai tiesība... vai tas nenonāktu atkal otrā galējībā? Ja tā ir tiesība, tad kāds viņu izvēlētos pēc sava, visticamāk, ieskata, kā to praktiski īstenot. Vai šai tiesībai arī nebūtu jāparedz kādas robežas? Teiksim, pienākums – tiesība – un tiesības un izvēles rīcības brīvība, ko mums ļoti detalizēti argumentē Saeima vismaz rakstveida dokumentā pasakot, ka rīcības brīvība jau pastāv. Bet vai rīcības brīvībai nav arī kaut kādas zināmas robežas un vai nav otra galējība?

E. Smiltēns.

Vai nepastāv riski, ka mazākumtautību valodas varētu netikt izmantotas – tāds tad būtu jautājums? Es domāju, ka tas atvērtu ļoti saprātīgu un objektīvu diskusiju.

Šobrīd mēs redzam, ka Saeima ir pieņēmusi Nacionālās drošības koncepciju. Es pats pārstāvu arī Nacionālās drošības komisiju, esmu bijis arī kā Saeimas priekšsēdētājs Nacionālās drošības padomē. Vērojot Ukrainas piemēru, mēs redzam, ka viņu izvēle bija absolūti skaidra. Sākoties karam viņi momentāni izveidoja vienu informatīvo telpu ukraiņu valodā, šādā veidā mazinot krievu valodas ietekmi, šādā veidā faktiski mudinot cilvēkus pievērsties šai vienai informatīvajai telpai, lai agresoram nebūtu iespējas ietekmēt tik lielā mērā šo sabiedrības daļu. Tātad, tur ir arī nacionālās drošības aspekti un pamatojums apakšā, kāpēc tas tika darīts. Mūsu gadījumā mēs faktiski aizgājām pilnīgi pretēju ceļu. Mēs uzliekam par pienākumu izveidot divkopienu faktiski situāciju. Un šajā brīdī, ja šī būtu kā tiesība, mums būtu iespēja diskutēt ar Valsts drošības dienesta līdzdalību, ar politiķiem, ar ekspertiem par to, kāda ir valstiskā situācija, kas ir labākie risinājumi, SEPLP iesaistoties un tā tālāk, jo viņiem ir tiesības kaut kādā mērā ietekmēt šo visu. Un tad mēs varētu pieņemt tādus objektīvākus lēmumus un piemērot to. Šobrīd viss atsitas pret to, kā arī komisijā mēs konstatējām, ka tiek pateikts – nu, mums ir šāds pienākums, likumdevējs mums šādu ir uzlicis un punkts. Diskusijas nav tālāk. Tātad, es domāju, ka šādas tiesības... viņas atsvērtu brīvas iespējas saprātīgi piemērot šo normu un izvēlēties viņu atbilstoši apstākļiem un mūsu valsts mērķiem un nacionālās drošības interesēm.

I. Kucina.

Paldies.

Turpināsim. Rodiņas kundze, jūsu jautājumi.

A. Rodiņa.

Jā. Paldies.

Smiltēna kungs, man būs tomēr viens precizējošs jautājums. Es ļoti sekoju līdz jūsu atbildei, kad priekšsēdētāja jautāja par lietas izskatīšanas robežām, tātad par prasījuma robežām. Un tomēr...

Jūs teicāt, kāds ir jūsu mērķis, kad jūs nācāt uz Satversmes tiesu – gādāt par vienīgo valsts valodu, latviešu valodas aizsardzību. Bet tomēr man ir jājautā vēlviens. Tātad, jūs abas divas šīs te apstrīdētās normas apstrīdat tiktāl, ciktāl tās attiecas uz mazākumtautību valodām vai uz kādu konkrētu mazākumtautību valodu? Vai jūs tomēr varat konkrēti atbildēt?

E. Smiltēns.

Tātad, mēs apstrīdam šo te principu, kas ir uzlicis pienākumu, un tā vietā mēs vēlētos redzēt, ka tā ir tiesība, aizsargājot šādā veidā latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu.

Un kas attiecas uz regulējumu, tad šobrīd regulējums ietver... viņš neietver specifisku, viņš nenosauc konkrētu vienu valodu. Regulējums nosauc „mazākumtautību valodās” un šajā te 8. pantā ir pateikts – „svešvalodās”. Līdz ar to šajā gadījumā mēs vēlamies, lai šo pašu konstrukciju... vārdu, piemēram „veido” aizstātu ar vārdu „ir tiesības”.

A. Rodiņa.

Tātad, attiecībā uz mazākumtautību valodām es saprotu. Tāds tad ir uzstādījums. Paldies.

Vēl par apstrīdēto normu saturu. Jūs sakāt tātad, ka pirmā apstrīdētā norma uzliek pienākumu, bet otra apstrīdētā norma runā, ka var veidot, tātad, šīs te programmas un programmas daļu, tajā skaitā arī mazākumtautību valodās. Un jums ir baža, ka šīs te normas rada draudus, tātad, latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas pastāvēšanai. Bet tajā pat laikā sistēmiski skatoties, tātad, uz likumā iekļauto regulējumu un to, kā mēs nonākam reāli līdz programmām, līdz raidījumiem, līdz pakalpojumiem, tajā skaitā arī mazākumtautību valodās, proti, ir izstrādāts smagnējs, iespējams, smagnējs, bet apjomīgs mehānisms ar dažādiem kontroles elementiem. Proti, mums ir sabiedriskais pasūtījums, kas top, jūs zināt, ņemot vērā sabiedriskā labuma pētījumus un tamlīdzīgi. Mums ir Saeimas izveidotas institūcijas, kas kontrolē to, kā tostarp tiek ievēroti normatīvie akti un arī Satversme, veidojot sabiedrisko pasūtījumu. Vai tiešām visa šī institūta, visa šī mehānisma ietvaros nav iespējams nodrošināt to, ka tiek aizsargāta latviešu valoda?

Un otrkārt. Mēs arī zinām, ka Satversmē ir 114. pants un Satversmes ievadā tiek norādīts, ka Latvija izturas cieņpilni pret mazākumtautībām, tiek ievērotas arī šīs te mazākumtautību intereses.

Paldies. Apjomīgs jautājums. Es ceru saņemt atbildi. Paldies.

E. Smiltēns.

Jautājums ir skaidrs. Nekādā veidā netiek ierobežotas mazākumtautību tiesības. Viņām ir tiesības runāt brīvi mājās un citur, lietot to valodu, kuru viņa lieto kā savu dzimto. Viņām ir tiesības svinēt savus svētkus un tā tālāk. Viņām ir tiesības pat dibināt medijus, veidot šādus medijus un lietot šos medijus. Nekas to neierobežo.

Tas, ko mēs uzsveram, ka valstij nevis dot... teiksim tā, viens ir, ierobežot mazākumtautību tiesības, un pilnīgi cits ir uzlikt valstisku pienākumu nodrošināt divvalodību vai vēl vairāk – valodu obligātu lietojumu sabiedriskajos plašsaziņas līdzekļos. Tā ir milzīga starpība. Un ja mēs iedotu tikai tiesības, kā tas ir bijis iepriekš, visas šīs institūcijas, kas ir izveidotas ar ļoti smagnējām proceduālām sistēmām, viņas arī apskatītos, vai tas ir atbilstoši mūsu nacionālās drošības interesēm, mūsu valstiskajiem mērķiem, situācijai, pieejamajiem resursiem un tā tālāk... viena otra programma vai kas

cits ir pieņemams, nav pieņemams, kā tas pareizi būtu veidojams, kā sasniedzamas auditorijas un tā tālāk. Un tad arī būtu izvērtējums, ka nē, varbūt šī daļa vai šāda forma nav atbilstoša, teiksim, auditorijas vajadzībām vai pieejamajiem resursiem un tā tālāk... Ja tas ir pienākums... visās sapulcēs, kur ir bijušas diskusijas, tiek uzsvērts, ka Saeima ir uzlikusi to par pienākumu. Jā, agrāk tā nebija. Šis jaunais likums, kas tika izveidots, un SEPL padome arī tika izveidota uz šī likuma pamata, uzlika pienākumu. Un tā ir iespēja arī šīm atbildīgajām institūcijām, šiem ierēdņiem vai amatpersonām atsperties uz šo normu un pateikt, ka nē, nu, mēs negribam iet tālāk un iedziļināties un vērtēt, jo mums vienkārši ir tāds pienākums.

Tātad, mūsu ieskatā, lai aizstāvētu Satversmē noteiktās vērtības, skaidri un gaiši ir jāparedz tas, ka obligāts pienākums veidot divas informatīvās telpas ir pretējs Satversmei.

A. Rodiņa.

Paldies.

Jūs arī teicāt, ka 01.01.2026. gads ir iezīmējis tādu robežšķirtni, un mēs zinām, ka ir jauna konceptuāla pieeja Sabiedriskajā medijā attiecībā uz mazākumtautību valodu lietošanu.

Un tieši mani interesē jūsu viedoklis. Mēs zinām, ka ir izveidots tādā šis portāls LSM arī krievu valodā. Sakiet, lūdzu, vai šāda portāla esamība jūsu prātā apdraud latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas aizsardzību?

E. Smiltēns.

Ja tas tiek darīts mūsu nacionālās valsts drošības interesēs ar pamatojumu, tad tas arī var neapdraudēt. Bet apdraud ar likumu uzlikts pienākums jeb norma, ka mums ir jāveido divas informatīvās telpas. Tas, manuprāt, ir Satversmes pārkāpums, Satversmes gara un principa pārkāpums šajā te posmā.

A. Rodiņa.

Bet es tomēr gribu precizēt. Kur jūs apstrīdētajās normās redzat divas informatīvās telpas? Apstrīdētās normas nerunā par divām informatīvajām telpām. Vai arī jūs to redzat savādāk? Varat tomēr izskaidrot? Jo es lasu apstrīdētās normas... tās nerunā par divām informatīvajām telpām.

E. Smiltēns.

Pēc būtības runā. Jo Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītā daļa nosaka, ka „sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju sajūtu par viņu piederību Latvijai,

sabiedrības integrācijai”... un tā tālāk. Tātad, ir informatīvā telpa latviešu valodā. Un obligāts pienākums ir ietverts likumā – veidot informatīvo telpu mazākumtautību jeb citā valodā. Ja tas nebūtu šāds imperatīvs pienākums, tad tā ir cita lieta. Tas tiktu veidots atbilstoši apstākļiem. Šajā gadījumā tas ir obligāts pienākums, kas, mūsaprāt, nav savietojams ar vienīgās valsts valodas, latviešu valodas, statusu Satversmē.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Tad ir jautājums. Jūs runājat tātad par šo informatīvo telpu. Un es saprotu... ja es pareizi saprotu, jūs mani koriģējat... ka, tātad, jūs uzskatāt, ka ir jābūt vienotai informatīvajai telpai.

Sakiet, lūdzu, kādi ir kritēriji, lai mēs konstatētu, ka ir vienota informatīva telpa valstī? Vai tikai valoda? Varbūt ir vēl kādi citi kritēriji? Jo pagaidām es klausos un tikai vienīgi šī te dažādu valodu esība, kā jūs sakāt, nodala šīs informatīvās telpas. Bet vai tikai valoda ir noteicošais?

E. Smiltēns.

Nav tikai valoda. Tātad... te bija piemērs, kurā es pieskāros par mūsu panākumiem kino industrijā ar filmu „Straume”, kurā tika lietots virsraksts, ka „Straume” nav ieguvusi „Oskaru” un tekstā bija skaidrs, ka „Straume” tomēr ir ieguvusi „Oskaru”, tikai citā nominācijā. Tātad, tie ir tādi manipulatīvi vēstījumi... un tas nav tikai vienīgais piemērs. Tādu ir daudz, kur mēs skaidri redzam, ka informatīvā plūsma, kas ir latviešu valodā, atverot latviešu valodas versijas, un, piemēram, krievu valodas versijas, šie vēstījumi ir pilnīgi atšķirīgi. Dažkārt diametrāli pretēji. Mēs redzam no nacionālās drošības viedokļa, ka vēstījumi vai, teiksim, ziņu izvēle, kas tiek atspoguļotas... vai tas ir, teiksim, kāda deportācijas gadadiena, vai kas cits... vai barikādes vai tamlīdzīgi... kas ir tie galvenie uzsvāri vienā un otrā portālā. Piemēram, cik ļoti tiek uzsvērti... skaidrs, ka, piemēram, krieviski runājošai sabiedrības daļai ļoti emocionāli tiek uzsvērti visa veida valodas ierobežojumi. Mēs redzam, ka tajā telpā tas tiek pastiprināti likts ārā... Manā ieskatā tīri subjektīvi... es kā Nacionālās drošības komisijas pārstāvis skatos uz to, ka tādā veidā tiek kurināta šīs sabiedrības daļa. Tātad viņai tiek šīs emocijas mēģinātas uzkurināt šādā veidā.

Tas nav tikai par valodu. Tas ir par faktiski divām informatīvām telpām, kas izveidojas no šāda imperatīva veidot šādu saturu.

I. Kucina.

Es nedaudz precizēšu.

Ja būtu tiesība veidot saturu mazākumtautību valodā, un šāda tiesība tiktu realizēta praktiski, vai tad arī nepastāvētu divas informatīvās telpas? Jūs sakāt, ka

imperatīvi tad tas pastāv kā informatīva telpa, bet, ja būtu tiesība, kura īstenībā varētu tikt īstenota mazākumtautību valodā, tad nepastāvētu šīs divas telpas?

E. Smiltēns.

Es domāju, ka tad būtu daudz saprātīgāk iespējama diskusija... tajā virzienā mēs virzāmies.

I. Kucina.

Diskusija nav norma. Mēs runājam konkrēti par normas satversmību.

E. Smiltēns.

Jā, par to, cik daudz tas ir vienas redakcijas jautājums. Un tas pareizais virziens ir... tā ir viena redakcija un tie ir tulkojumi mazākumtautībām esošie... Šeit tomēr, ja mēs atgriezamies pie tā sākotnējā un saknes, tad tas galvenais uzsvars ir uz to, ka tas princips, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda, no tā mums ir jāatsperas un jāatsperas no Satversmes arī pārējā regulējumā, kas arī dotu to pareizo kontekstu.

I. Kucina.

Sapratu. Paldies. Atbilde ir skaidra.

Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, paturpināsim vēl.

Jūs norādījāt un tas ir arī jūsu pieteikumā izklāstīts... tāpat, par diskusiju neesamību tieši attiecībā uz pirmo apstrīdēto, tāpat, uz principa normu. Un tiešām no likumdošanas materiāliem ir redzams, ka nebija diskusijas komisijā un arī Saeimā. Bet kā jūs tad saprotat labas likumdošanas principu? Labas likumdošanas principa pārkāpums tad veidojas vienmēr tad, ja nav notikusi diskusija par kādu tiesību normu, un tad mēs varam izdarīt secinājumu, ka ir pārkāpts labas likumdošanas princips, jo mēs redzam, ka deputātiem visi materiāli bija pieejami komisijas sēdē. Saeimā deputāti, protams, visi varēja iepazīties un tas ir pat viņu pienākums, no deputāta mandāta izrietošs pienākums, iepazīties ar visiem materiāliem. Ja deputāti piekrīt, ka norma likumprojektā ir ļoti laba, vai obligāti ir jābūt diskusijām, vai... nezinu... vai ir jārīko konferences, „prāta vētras” vai vēl kaut kas, jo deputāti tam piekrīt. Viņi balsojot pauž savu viedokli. Vai ar to nav pietiekams?

E. Smiltēns.

Es došu vārdu advokātam.

A. Stucka.

Jā, es varbūt mēģināšu atbildēt uz šo jautājumu.

Šajā gadījumā ir runa par „ievērošanu” un „piemērošanu”. Tas, kā likumā ir noformulēts šis ievērošanas regulējums, viņš ir noformulēts kā pienākums. Savukārt, ja skatās uz ievērošanu, tad „ievērošana”, mūsuprāt, ir ačgārna. Ja paskatās, piemēram, uz lietas materiālos esošajiem viedokļiem, tad, piemēram, gan Saeima uzskata, ka tas ir pienākums attiecībā par to, ka ir jāveido šādi raidījumi mazākumtautību valodās, gan Kultūras ministrija, gan Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds, gan Levits, gan Mieriņa, gan SEPLP, gan NEPLP. Un šajā gadījumā tātad šis formulējums viņš būtiski atšķiras no tā, kas bija iepriekšējā likuma redakcijā, proti, kā tiesība. Tagad tas ir noformulēts kā pienākums.

I. Kucina.

Jā, lūdzu, neatkārtojieties, to mēs dzirdējām. Kāds ir jūsu galvenais arguments?

A. Stucka.

Attiecībā par šo labas likumdošanas principa ievērošanu saistībā ar to, ka deputāti saprata vai nesaprata, ko ietver šis formulējums. Tātad mūsu viedoklis būtu tāds, ka viņi vienkārši palaida garām šo niansi un īsti nesaprata, ko nozīmē šī imperatīvā norma, ko tā veido, to uztvēra joprojām kā tiesību, lai gan praksē tas ir kā pienākums. Tātad šeit, vārdu sakot, nav informācijas par to, kāpēc nonāca pie šādas normas.

A. Rodiņa.

Kā jūs domājat „palaida garām”? Vai tiešām deputāti, redzot normas formulējumu... Manuprāt, normas formulējums ir ļoti saprotams un skaidrs. Kā var kaut ko deputāts palaist garām?

A. Stucka.

Cilvēcīgas paviršības dēļ.

E. Smiltēns.

Vai es drīkstu atbildēt?

Es esmu ceturtajā Saeimas sasaukumā. Un varu teikt tā, ka tad, kad es tiku ievēlēts 2010. gadā, piemēram, Ilma Čepāne, Saeimas deputāte tajā laikā, viņa arī savus kolēģus mācīja, ka tad, kad ir jautājums par Satversmi vai ir kādas normas, kas skar Satversmi vai principu, tad obligāti... ko arī Čepānes kundze darīja... ir jāiet Saeimas tribīnē un jāskaidro, lai tas paliek stenogrammā. Čepānes kundze bieži varbūt garlaikvoja citus savus kolēģus, bet viņa runāja priekš tā, lai paliktu stenogrammā. Un tieši šādos gadījumos mums būtu iespēja izvērtēt šo te *ratio legis* vai to, kāpēc likumdevējs ir

mēģinājis ietvert šādu un ne citādu regulējumu. Diemžēl laika gaitā tāda prakse ir praktiski izkususi. Politika ir mainījusies. Sabiedrība ievēl tādus deputātus, kādus ievēl.

Un šajā brīdī diskusiju neesamība var nozīmēt, protams, to, ka deputātiem bija absolūti skaidrs, par ko viņi balsoja, tā bija apzināta politika. Tas gan nenozīmē to, ka viņa drīkst būt pretēja Satversmes principiem un vērtībām, joprojām šī diskusija var pastāvēt. Vai arī, gluži vienkārši, deputāti bija ļoti pavirši un nepievērsa uzmanību un nobalsoja un viss.

I. Kucina.

Paldies. Mēs šo jautājumu noskaidrosim no Saeimas, kāds ir bijis Saeimas likumdošanas jautājums.

Stuckas kungs, man ir jums jautājums par to, ko jūs tikko teicāt. Pienākums ir, kāds ir, kā jūs viņu lasāt. Bet tajā pašā laikā jūs minējāt, ka piemērošana tomēr ir ačgārņa un no tā es secinu, ka tā piemērošana, kas ir ačgārņa, attiecīgi apdraud latviešu valodu.

Piemērošana ar ko ir ačgārņa? Vai varat nedaudz vairāk? Ar apjomu, kas tiek lietots? Konkrēti, LSM Plus? Jo Latvijas Radio-4 programma vairs nepastāv, par to diskusiju vairs nav. LTV-7 programma arī vairs nepastāv krievu valodā. Diskusiju atkal nav. Ir LSM Plus.

Attiecībā uz poļu valodu. Jūs sakāt, ka uz norma ir jāraugās plašāk. Attiecībā uz poļu valodu? Poļu valoda vispār tagad netiek lietota nevienā... ne LSM Plus poļu valodas portāls nepastāv. Pati vakardien arī pārbaudīju, kā jūs arī minējāt.

Jautājums ir – kurā aspektā tā piemērošana ir pretēja Satversmes 4. pantam, ja to piemērošanu rada, kā jūs redzat, atbilstoši apstākļi? Vai tā būtu Nacionālās drošības koncepcija? Vai tā būtu kāda mediju politika? Vai tas būtu sabiedriskais pasūtījums? Jo, kā mēs redzam, tā normas piemērošana katru gadu balstās uz noteiktu pasūtījumu, noteiktu arī valsts politiku, kas tiek koriģēta atbilstoši apstākļiem. Kas ir ačgārns konkrēti? Kā jūs to skaidrotu?

A. Stucka.

Es domāju, godātā tiesa, ja nebūtu pieņemta Nacionālās drošības komisijā koncepcija, tad joprojām mēs dzīvotu realitātē, kur būtu gan Latvijas Radio-4, gan arī raidījumi krievu valodā Latvijas Televīzijā. Šī norma pieļauj šādu situāciju, tajā skaitā viņa ir pietiekami plaši piemērojama, lai būtu jebkādas valodas, ne tikai latviešu valoda, bet arī krievu valoda un visas citas valodas. Un tas, kādu risku mēs šeit saskatām, mēs risku saskatām, ka pēc būtības šīs normas interpretācija ir tāda, kas pieļauj krievu valodas lietojumu paralēli latviešu valodai.

I. Kucina.

Tātad, normas saturs ir plašs, kas pieļauj varbūtību atšķirībā no dažādiem apstākļiem.

Sapratu. Paldies.

Turpināsim.

A. Rodiņa.

Sakiet, lūdzu, lietā ir arī viedoklis, ka ir ļoti svarīgi, ja mazākumtautības uzticas tieši sabiedriskajiem medijiem, jo sabiedriskajam medijam ir ļoti liela nozīme ikvienā sabiedrībā. Kāds ir jūsu viedoklis? Vai tam ir liela nozīme, tātad, tam, ka mazākumtautības uzticas Sabiedriskajam medijam? Tieši Sabiedriskajam medijam.

E. Smiltēns.

Protams, ka tam ir nozīme. Bet svarīgi ir saprast, kas ir tā auditorija, ko mēs uzrunājam. Un šī diskusija ir bijusi arī Ukrainā. Es runāju ar Ruslanu Stefaļčuku un daudziem citiem Ukrainas politiķiem tieši šajā kontekstā. Un tā atbilde ir viena. Auditorija, it sevišķi krīzes gadījumā, tie ir pilsoņi, jo pilsoņi ir tie, uz kuriem gulsies pienākums, viņus iesauks militārajā dienestā, viņiem ir tiesības un pienākums balsot un līdzdarboties un tā tālāk. Tātad, pilsoņu kopums. No pilsoņu kopuma mēs skaidri saprotam, ka, ja tu esi Latvijas Republikas pilsonis, tev ir jāzina latviešu valoda. Ja veidojas šī te informatīvā telpa, divās, piemēram, izteikti divās valodās, tas nozīmē to, ka mēs šo pilsoņu kopumu nevis mēģinām apvienot, bet mēs viņiem radām šo te vieglāko ceļu, kur veidojas viņiem vieglāk uztverama informācija, kas neuzliek viņiem nekādu motivāciju iemācīties latviešu valodu, integrēties Latvijas sabiedrībā un kļūt par vienu veselumu. Tā ir ļoti svarīga lieta tad, kad valsts nonāk izšķirošos brīžos, eksistenciālos brīžos. Un Ukraina vienkārši izdarīja ļoti sāpīgu un ātru izvēli un pārgāja uz šo ukraiņu valodu Sabiedriskajā medijā. Bet, nu, ja mēs veidojam šīs divas kopienas, tas nekalpo tam.

A. Rodiņa.

Paldies.

Tālāk. Ir arī viedoklis, ka apmēram puse no Latvijas iedzīvotājiem, kam dzimtā valoda nav latviešu valoda, ir Krievijas informatīvās telpas joprojām ietekmē. Un lai arī šie kanāli tiek bloķēti, tomēr tiek atrasti veidi, kā pie viņiem nokļūt.

Un sakiet, lūdzu, kā tomēr, ņemot vērā arī jūsu pieminētos šos te ģeopolitiskos apstākļus, cik svarīgi, jūsuprāt, ir tomēr arī Latvijas Sabiedriskajam medijam nodrošināt šo te uzticamo saturu tomēr mazākumtautību valodā. Un vēl ir viedoklis un pētījumi, kas norāda, ka, ja nav šis saturs mazākumtautību valodās, tad notiek pieslēgšanās tā saucamajiem nedraudzīgajiem kanāliem gan radio, gan televīzijā. Un vai tad nesanāk

ačgārni, ka, no vienas puses mēs, rūpējoties, tāpat, par latviešu valodas aizsardzību, neradām un neveicinām šos te mazākumtautību valodu lietotājus doties uz, es likšu pēdiņās, „nedraudzīgajiem” medijiem un mediju vidi?

E. Smiltēns.

Nu, te ir jāņem vērā arī tas, ka, ja Sabiedriskajam medijam ir uzlikts par pienākumu ar šo likumu nodrošināt saturu arī mazākumtautību valodās, privātajiem medijiem šāda pienākuma nav, bet tieši privātie mediji arī izvēršas šajā mazākumtautību saturā. Kā mēs ļoti labi zinām, tad Mediju atbalsta fonds un caur citiem privātajiem projektiem medijiem arī tiek doti valsts šādi uzdevumi. Viņi pilda šos uzdevumus. Tātad, tas nenozīmē, ka noņemot pienākumu un atstājot tikai tiesības sabiedriskajiem medijiem izvēlēties veidot saturu mazākumtautību valodās, mēs pēkšņi atslēgtu šo te sabiedrības daļu no piekļuves objektīvai informācijai, kas ir kaut kādā veidā valsts nacionālās drošības interesēs vai valsts vērtībās virzīta. Tāds pieņēmums būtu aplams.

Un šādā gadījumā pastāv vēl viena būtiska sfēra, kas ir sociālie tīkli. Pieslēgšanās nedraudzīgajiem informācijas avotiem – viņi ir pilnīgi brīvi pieejami sociālajos tīklos. Šo cilvēku motivācija pieslēgties un sekot vienai informācijai vai otrai neietekmē tikai valodas piekļuve. Šis izvēles būt lojālam savai valstij, kurā tu dzīvo, kuras pilsonis tu esi, ietekmē ne tikai valoda, bet arī sajūta par to, vai tava valsts tevi aizsargās, vai tev ir pietiekamas iespējas sevi realizēt, savas brīvības vai izskolot savus bērnus, saņemt veselības pakalpojumus un tā tālāk. Tur ir... ja mēs pētām no nacionālās drošības viedokļa, tad tur ir daudz dziļāka motivācija, kāpēc cilvēki pēkšņi pārlūzt un nosveras vienā vai otrā pusē. Un šī valodas pieejamība nav tas izšķirošākais.

Pie tam, mūsdienās pilnīgi... un skaidrs, ka turpmāko pāris gadu laikā tas būs acīmredzami, ka valodai nebūs vairs tik liela nozīme, jo mākslīgais intelekts jau šodien satur to, ko reālajā laikā. Tātad, tas būs jauns un pilnīgs...

A. Rodiņa.

Paldies.

I. Kucina.

Paldies. Tālāk tiesnešu jautājumi. Krūmiņas kundze, lūdzu!

V. Krūmiņa.

Paldies.

Es vēl tomēr gribu paturpināt par tiesībām un pienākumiem.

Sakiet, lūdzu, bet ja mēs lasām 3. panta septīto daļu, principā sākot no palīgteikuma ar „lai”... tāpat, šajā normā ir noteikts mērķis – „lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, sabiedrības integrācijai Latvijā kā nacionālai

valstij un padziļinātu izpratni par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem”. Tātad, principā tur ir definēts šis mērķis, kāpēc vispār sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus vai to fragmentus.

Mans jautājums ir tāds: bet ja jūs tagad sakāt, ka vajag... un tātad ir šīs robežas, šīs pienākuma robežas ir noteiktas šajā normā. Ja mēs tagad... kā jūs to redzat vispār... ja tas būtu noteikts kā tiesības? Tad kā mums tās robežas tad izpaliktu, vai nebūtu tās robežas? Un vai tomēr šīs robežas šobrīd neatrisina šo jautājumu par divām informatīvajām telpām?

E. Smiltēns.

Es teiktu tā, ka ir divas izpratnes par to, ko nozīmē vārds „integrācija”. Vieni kvēli uzskata... un mani kolēģi Saeimā arī tā uzskata virkne, ka integrācija nozīmē, ka ir dažādas sabiedrības daļas. Un tad, mēģinot šo visu sajaukt kopā, var izveidoties vienota nācija un tā var kalpot kā sabiedrības vienotības ietvars. Un otra pieeja integrācijai ir, ka ir centrālā ass... tas ir drīzāk tas, kuram es piekriņu... un savus secinājumus 20 vai 17 gadu laikā politikā esmu izdarījis... ka ir centrālā ass, kas ir definēta Satversmē, un integrācija nozīmē apklaušanos ap šo asi. Ir divas diametrāli pretējas koncepcijas.

Un šajā gadījumā, ja mēs pasakām to un ja šīs tiesas rezultātā mēs nonākam pie secinājuma, ka Satversmē latviešu valodai ir ekskluzīvs statuss, tā ir vienīgā valsts valoda un mums caur likumiem ir arī jācaurstrāvo šī Satversmes ideja, ka ir jāapklaujas ap šo Satversmē definēto asi, ap latviešu valodu kā nāciju vienojošu elementu, tad tajā brīdī mēs simboliski apliecinām uzticību šīm te Satversmes vērtībām. Ja mēs pieļaujam, ka mēs varam imperatīvi noteikt pienākumus pie tā, ka mums ir Satversmē valsts valoda kā vienīgā valoda, uzlikt pienākumus nodrošināt saturu Sabiedriskajā medijā, tas nozīmē – valsts budžetu atvēlēt tam visam, citās valodās, simboliski... tas nozīmētu to, ka mēs drīzāk skatāmies, ka tātad veidojas divas vai vairākas sabiedrības daļas un tad tā integrācija ir veidojama šādā veidā. Manuprāt, tas ir nepareizi, ja mēs skatāmies, kā ir attīstījusies Latvijas politikas sabiedriskā doma, it sevišķi pēc Ukrainas kara sākuma 2022. gada 24. februārī. Tātad, mēs esam gājuši ļoti tālu ceļu, lai nonāktu pie slēdzieniem par to, ka skolām ir jābūt latviešu valodā, mēs esam šos smagos lēmumus pieņēmuši. Deviņdesmitajos gados es vēl pats esmu bērns... 1984. gadā tātad dzimis... es pats vēl atceros tos laikus, ka es aizeju uz veikalu pēc piena, mani mamma aizsūta un pārdevēja ar mani runā krievu valodā... Vai tas ir normāli? Uz ielām ir uzraksti latviešu un krievu valodā un tam mēs sen esam tikuši pāri. Mēs esam nogāzuši okupācijas pieminēkli. Es domāju, ka šis ir tas nākamais posms, kur mums skaidri ir jāpasaka, ka apklaušanās ap Satversmes vērtībām, tajās definēto, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda... mēs to simboliski aizsargājam caur likumiem, ir principiāli svarīgi.

A. Stucka.

Es varbūt vēl papildināšu Smiltēna kungu.

Ja skatās uz šo normu, tad droši vien uz viņu ir interesanti skatīties sistēmā ar to, kas ir noteikts Valsts valodas likumā, 1999. gada likumā, kur ir minēti šā likuma mērķi. Un šis likums, kā mēs saprotam, aizstāv valsts valodas lietojumu. Un, ja paskatās to, ko, piemēram, paredz likuma 1. panta ceturtais punkts attiecībā par mazākumtautību pārstāvju iekļaušanos Latvijas sabiedrībā, tad šeit ir minēta šī saliedēšanās uz valsts valodas pamata. Tas nozīmē, ka tev ir jārunā latviski, jāsaprot latviski, un šajā gadījumā šī integrācija ir uz latviešu valodas pamata. Tātad, tas ir šis, tā sakot, apvienojošais elements.

V. Krūmiņa.

Paldies par atbildi.

Pilnībā piekrītot par to, ka integrācija ir uz latviešu valodas pamata, bet tomēr es gribu paturpināt tālāk, par apdraudējumu.

Un tagad, ja mēs paskatāmies Satversmes ievada ceturto rindkopu, kurā ir runa, ka „Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības”.

Sakiet, lūdzu, vai tomēr pilnībā piekrītot par latviešu valodu kā vienīgo valodu un integrācijas pamatu... Bet vai tomēr mums kā valstij atzīstot, ka mums ir mūsu cilvēki, jā, mazākumtautību cilvēki, vai tomēr arī no Satversmes neizriet kaut kāds kaut vai šāds cieņas apliecinājums, ka ir atsevišķi raidījumi vai raidījumu daļas vai kaut kas tomēr arī mazākumtautību valodās?

Paldies.

E. Smiltēns.

Protams. Es atceros laikus, pirms mēs atgūvām neatkarību, Purvciemā dzīvojot, ka pagalmā izejot un aizejot uz citu kvartālu bija kliedziens „latiņš” un nācās kauties, lai aizstāvētu sevi. Un tas nozīmēja to, ka es tiku diskriminēts tajā laikā. Šodien nav pieļaujams, ka mēs diskriminētu kādu par to, ka viņš pārstāv citu sabiedrības daļu, kas ir mazākumtautība vai tamlīdzīgi. Tas ir noteikts skaidri Satversmē. Tas nozīmē arī to, ka nedrīkst ierobežot viņa tiesības, viņam ir brīvas iespējas izmantot, teiksim, savu kultūru, valodu un tā tālāk. Bet valstij nav obligāts pienākums... tas nebūtu pareizi to nodrošināt.

V. Krūmiņa.

Bet vai tieši cieņa... es uzsvēru jautājumu „cieņa”... cieņa pret šiem cilvēkiem... vai tomēr neuzliek mums šo pienākumu?

E. Smiltēns.

Nu, te ir jāskatās dziļāk. Vai mēs esam... Levita kungs ir aprakstījis šo divējādo pieeju – vai nu ir valstis, kas ir radušās nācijas rezultātā, vai nācijas ir radušās valsts rezultātā. Es tikko atgriezos, biju ASV, ar ASV kongresmeņiem tikos...

I. Kucina.

Kolēģi Smiltēna kungs, jūsu vizītes nav Satversmes tiesas darba kārtībā. Konkrēts jautājums, konkrēta atbilde. Lūdzu!

E. Smiltēns.

Jā... Tātad šajā gadījumā mēs esam... un Satversmē tas kodols ir skaidri nostiprināts – valsts, kas ir radusies nācijas rezultātā ar uzsvāru uz to, ka šī ir vienīgā valsts, kurā ir iespēja izdzīvot latviešu valodai, latviešu kultūrai, mums viņa ir jāaizstāv un jānodrošina šī visa pastāvēšana cauri gadsimtiem. Tas nozīmē to, ka cieņa pret mazākumtautībām nenozīmē, ka mums obligāti ir jāievieš dažādas informatīvās telpas vai obligāti nosacījumi, kas ir jānodrošina šīm mazākumtautībām. Tas nozīmē nediskriminēt šīs mazākumtautības, neierobežot viņu brīvās tiesības lietot savu kultūru un savu valodu praktizēt un tā tālāk. Tas nedod šo pienākumu.

A. Stucka.

Šajā gadījumā mazākumtautības netiek diskriminētas tāpēc, ka viņām netiek ir iespējas taisīt kaut vai simts dažādas programmas dažādās valodās... krievu, angļu, poļu, lietuviešu. Tā ir brīva tiesība, neviens nav ierobežots to darīt. Mēs savukārt runājam par šiem sabiedriskajiem medijiem, kur ir jābūt sabiedriskajos medijos krievu valodai. Tā ir, mūsaprāt, atšķirīga lieta.

Šajā gadījumā, tātad, ja skatās uz Satversmes preambulu, tad Satversmes preambula tiek ievērota attiecībā uz mazākumtautībām, neierobežojot tiesības brīvi nodarboties ar televīziju... Mēs šeit runājam par valodas aizsardzību.

V. Krūmiņa.

Paldies. Bet es ceru, ka jūs ievērojāt, ka es arī nerunāju par diskrimināciju, es runāju par cieņas jautājumu.

Bet labi... es vēl gribēju... man pēdējais jautājums ir saistībā ar šo.

Jūs atsaucāties kā uz tādu piemēru par „Straumi”, par ziņām, kas bija, tātad, latviešu valodā un kas bija krievu valodā par ziņām. Bet sakiet, vai tas tad nav tīri piemērošanas jautājums, jo īstenībā... un jūs runājat arī par apdraudējumu... Faktiski, ja mēs paskatāmies ļoti dažādos medijos arī latviešu valodā no kontekstiem izrautas frāzes, kļedzošus virsrakstus, faktiski tur arī bieži vien ir saskatāms drošības apdraudējums, kādā veidā tiek šķelta sabiedrība un absolūti nav uz vienotu sabiedrību veidoti

teksti. Tad vai šis piemērs vispār tā kā ir izmantojams? Jo tas ir piemērošanas jautājums, kā konkrētais medijs ir piemērojais.

E. Smiltēns.

Manuprāt, tas izriet tajā ķēdē, ka likumdevējs ir uzlicis par pienākumu nodrošināt šādu saturu. Kad šis bija... tajā laikā vēl bija dažādas redakcijas, kas to veica. Šobrīd, es saprotu, formāli ir viena redakcija, bet viņa tāpat sastāv no divām daļām. Tas viss ir apvienots, bet kaut kādā veidā tas turpina arī funkcionēt.

Un mēs redzam to, ka... grūti ir pateikt motivāciju... vai tas ir specifiski, lai mēģinātu uzrunāt šo te auditoriju un emocionāli, teiksim, mēģināt paņemt vai kā citādāk... vai tas ir ar nolūku... Faktiski tie ir vēstījumi, kas nekalpo par labu Latvijas valstij. Tā tas ir. Tas ir, protams, arī piemērošanas jautājums, bet tas izriet arī no šī te pienākuma – obligāti to nodrošināt.

A. Stucka.

Kā jau es sākumā mēģināju teikt, tad šeit ir runa par ievērošanu un piemērošanu. Tātad, ja likums pieļauj attiecīgo regulējumu, tad šajā gadījumā viņš tiek attiecīgi arī piemērots. Tas, ko var izdarīt arī Satversmes tiesa un es ļoti ceru, ka Satversmes tiesa to izdarīs, savā spriedumā parādīs, kādas ir šīs robežas, kādas ir tiesības un kādi ir pienākumi saistībā ar valsts valodas lietojumu masu medijos.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem.

Briedes kundze, lūdzu!

J. Briede.

Paldies.

Mans jautājums arī ir saistīts ar 3. panta septītajā daļā noteiktajiem mērķiem. Tātad mērķi mums ir norādīti: lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, sabiedrības integrācija Latvijā kā nacionālā valstī un padziļināta izpratne par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem.

Jūs taču piekrītat, ka šie mērķi kā tādi atbilst Satversmei?

E. Smiltēns.

Mērķi atbilst Satversmei. Veidojas neliela disonanse starp to, ka Satversme... faktiski, ja mēs lasām Satversmes preambulu un to Satversmes garu, mēs saprotam, ka mēs esam valsts, kas ir veidojusies uz nācijas pamata. Šis kodols ir tajā skaitā latviešu valoda kā viens no galvenajiem elementiem, kas to veido, un ka būtu jāstiprina latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda. Un šie mērķi ir nosaukti kā Satversmes preambulā, tā

viņi ir nosaukti līdzīgā, bet mazliet modificētā veidā arī šī te likuma 3. panta septītajā daļā, tikai ar pretēju nosacījumu, ka veido raidījumus, tātad, ka ir obligāti jāveido šajās te mazākumtautību valodās. No Satversmes teksta drīzāk izriet no tās jēgas... kā es vismaz lasu... ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda, tas tiek pasvītrots preambulā, un tas viss ir cēlies no Satversmes 4. panta, kas pasaka, ka Latvijas valsts oficiālā valoda ir latviešu valoda. Es to redzu arī tajā disonansē.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Bet, tātad, šie mērķi tomēr ir atbilstoši un tos derētu sasniegt, vai ne? Jautājums. Ja mēs tagad izņemam no tā, ka arī... mēs nevaram privātajiem obligāti uzlikt par pienākumu... nē, nu varbūt varam... bet, vārdu sakot, tas nav šīsdiēnas jautājums un privātie plašsaziņas līdzekļi arī varētu to nedarīt. Vai tomēr... kā citādāk sasniegt šos mērķus, ja mēs vispār izņemam vai atņemam šo te iespēju... svarīgas ziņas... lai nodrošinātu to izpratni par sabiedriskiem, sociāliem un kultūras procesiem... Kā mēs tad nodrošinām šo te mērķu sasniegšanu? Paldies.

E. Smiltēns.

Mēs izņemtu šo iespēju no Sabiedriskā medija rokām, ja mēs pārveidotu šo normu un aizstātu vārdu „veido” ar vārdu (*nerunā mikrofonā*). Tajā gadījumā mēs izņemtu. Tas, par ko mēs arī šajā prasībā, šaja te pieteikumā vēršam uzmanību uz to, ka, lai aizsargātu Satversmi, mēs nedrīkstam uzlikt šo imperatīvo pienākumu „veidot”, to atstāt kā tiesību, un tad, protams, pastāv trešā iespēja, kas būtu aizliegta veidot saturu. Nekādā gadījumā mēs uz to neejam. Mēs ejam tikai uz to, ka šis obligātais nosacījums būtu jāpadara tiesīgs, brīvas izvērtēšanas iespēju formā, resursos un iespējās un piemērošanā, nevis aizliegšanā.

I. Kucina.

Atbilde skaidra. Jūs jau to uzsvērāt.

Turpināsim.

Mita kungs, lūdzu jautājumu!

M. Mits.

Jā, paldies.

Man jautājumi faktiski ir par prasījuma juridisko kvalifikāciju.

Tātad jūs apstrīdētās normas prasāt vērtēt un sakāt, ka tās neatbilst, tātad, Satversmes preambulas vārdiem, Satversmes 4. pantam un Satversmes 114. pantam. Proti, jūs runājāt daudz gan par preambulu, gan par 4. pantu un ir pilnīgi skaidra tā koncepcija.

Es vēlētos vaicāt, kā jūs raksturotu, kā izpaužas šis pārkāpums attiecībā uz Satversmes 114. pantu, kurš, tāpat, nosaka, ka „personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību”. Un, tāpat, attiecīgās normas, kā jūs sakāt, uzliek pienākumu veidot raidījumus, vai to daļas tāpat mazākumtautību valodā. Kā izpaužas 114. panta pārkāpums?

E. Smiltēns.

Es uzskatu, ka būtiskākā daļa ir Satversmes... tāpat skatīties šo te Satversmes preambulu, kas ir neatņemama Satversmes daļa, ar tādām pašām identiskām tiesībām, kā Satversmē noteiktie panti un arī 4. pants.

Advokāta kungu es lūgtu izskaidrot šo te 114. panta piemērošanu.

A. Stucka.

Jā. Šajā gadījumā Satversmes tiesa ierosināja lietu par Latvijas Republikas Satversmes preambulu un par 4. pantu, 114. pantu neietverot. Līdz ar to tas ir pamatoti, jo 114. pants viņš vairāk izmantojams priekš interpretācijas nevis kā pārkāpumu norāde, tā kā ir Satversmes ievads un 4. pants.

M. Mits.

Paldies. Un tad tālāk.

Attiecīgi apstrīdētās normas katra nedaudz savādāk regulē valodu lietojumu. Un, proti, 3. panta septītā daļa tāpat nosaka to, ka „sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās”, kamēr 8. panta ceturta daļa nosaka to, ka „ja Sabiedriskais medijs veido vairākas programmas, tad vienu radio un vienu televīzijas programmu vai daļu raidlaika var atvēlēt raidījumiem svešvalodās”.

Vai varētu, lūdzu, precizēt jūsu prasījuma apjomu? Vai jūs redzat problēmu tieši tajā, ka mazākumtautību valodās ir pienākums veidot šos raidījumus vai to daļas, vai arī svešvalodās? Svešvalodas tāpat ir plašāks jēdziens, vai ne un tas pārsniedz mazākumtautību valodas?

A. Stucka.

Jā, šo aspektu mēs norādījām arī savā pieteikumā, norādot, ka ir neatbilstība starp 3. panta septīto daļu un 8. panta ceturto daļu, norādot, ka 3. panta septītā daļa runā par mazākumtautību valodām, savukārt 8. panta ceturta daļa – par svešvalodām, kas pēc būtības pieļauj jebkāda svešvalodā veidot šīs vairākās programmas, norādot, ka tas ir nesaprotīgs un nesamērīgs paplašinājums.

E. Smiltēns.

Te jāpiebilst, ja drīkst, ka mēs arī, mēģinot saprast to būtību un jēgu, kāpēc tas ir ieviests, mēs nesapratām to reālo gan politisko, gan likumīgo mērķi, kāpēc tāda atšķirība ir ieviešama.

I. Kucina.

Paldies. Skaidrs. Atbilde ir skaidra.

Lūdzu, Krūmiņas kundze!

V. Krūmiņa.

Jā, paldies.

Es gribētu tieši tad paturpināt. Sakiet, lūdzu, tieši par šo svešvalodu. Bet vai tas nesaskan arī ar vēlēšanu likumiem, kuros ir noteiktas normas, ka, piemēram, pašvaldību un Eiropas parlamenta vēlēšanās aģitāciju var veikt arī Eiropas Savienības oficiālajās valodās, protams, nodrošinot tulkojumu latviešu valodā? Nu, katrā ziņā tās valodas varēja tikt izmantotas. Un vai šeit nav arī tāda doma, ka Latvija iekļaujas Eiropas Savienības telpā un ne visas Eiropas Savienības valodas ir mūsu mazākumtautību valodas? Vai te nav tā jēga? Paldies.

A. Stucka.

Mēs, godājamā tiesa, neatbildēsim uz šo jautājumu.

I. Kucina.

Paldies. Jūs varat neatbildēt. Būs Saeimai vēlāk jāatbild.

Bet tagad, Stuckas kungs. Jūs savā vienā no atbildēm minējāt, ka jūs ļoti cerat, ka Satversmes tiesa noteiks apstrīdētās normas robežas. Un kādas ir tās robežas jūsu suprat, ja jūs cerat uz tādu Satversmes tiesas atbildi? Kā jūs pats redzat šīs robežas, kas izrietētu no Satversmes? Paldies.

A. Stucka.

Paldies. Esmu pagodināts par iespēju mēģināt nostāties Satversmes tiesas pozīcijās.

I. Kucina.

Nē, nē, nē... nevienā brīdī nenostāties. Bet jūs minējāt, ka robežām kaut kādām ir jābūt. Nu, tad kādām konkrēti, jūsu suprat, ir jābūt? Satversmes tiesa pati redzēs, vai ir jānosaka, vai nav. Bet kā jūs to redzat?

A. Stucka.

Šajā gadījumā es redzu šo 3. panta septītās daļas formulējumu tādu, kāds tas bija pirms tam likuma redakcijā – kā iespēja veidot šādus raidījumus, nevis kā obligātu pienākumu. Tajā skaitā tas nostiprinās latviešu valodas lietojumu un pasūtījumus.

I. Kucina.

Paldies. Skaidrs.

A. Stucka.

Un, protams, arī ņemot vērā, ka Satversmes tiesas spriedumi ir obligāti pie normu interpretācijas, tad, protams, arī šīs normas satura noskaidrošana no Satversmes tiesas pozīcijām būtu ļoti vērtīga, lai vēlreiz akcentētu latviešu valodas nozīmīgumu.

I. Kucina.

Skaidrs. Labi.

Tātad, no tiesnešu puses vairs jautājumu nebūs.

Saeima, dzirdējāt, ka no tiesnešiem bija daudz un dažādu jautājumu, tādēļ, lūdzu, neatkārtoties.

Tātad konkrēti, kādi ir jūsu jautājumi Saeimas deputātu pārstāvjiem?

L. Jambuševa.

Paldies par doto vārdu.

Saeima atbildes rakstā un šodien arī uzturēs lūgumu par tiesvedības izbeigšanu daļā attiecībā uz Satversmes ievadu.

Līdz ar to jautājums jums. Vai jūsuprāt izvērtējama arī normu atbilstība Satversmes ievadam un ne tikai 4. pantam? Vai Satversmes ievads satur šādas vispārsaistošas normas attiecībā uz latviešu valodu, lai būtu iespējams veikt izvērtējumu?

A. Stucka.

Jā. Tātad Satversmes preambula satur arī vispārobligātas tiesību normas, šajā gadījumā arī šī prasība par latviešu valodu ir kvalificējama kā tiesību norma.

L. Jambuševa.

Sakiet, lūdzu, kas pamato šo jūsu viedokli, ka Satversmes ievads satur šīs vispārsaistošas normas?

A. Stucka.

Satversmes tiesas prakse paredz, ka satur tādu vērtību un tiesību.

I. Kucina.

Kolēģi, atbilde ir skaidra. Satversmes tiesa pati dos uz šo jautājumu konkrētu atbildi.

Turpināsim attiecībā uz apstrīdētajām normām. Lūdzu!

L. Jambuševa.

Jā. Vai tad, ja pienākumu lietot mazākumtautību valodas sabiedrisko mediju saturā nebūtu, vai rastos pretrunas un praktiska rakstura problemātika, ievērojot starptautiskajos dokumentos ietvertās saistības attiecībā uz vārda brīvību un mazākumtautību tiesībām?

A. Stucka.

Interesanti, ka šādu pašu jautājumu mēs bijām ieplānojuši uzdot arī jums. Un šajā gadījumā mēs neredzam nekādu starptautisko normu pārkāpumu.

I. Kucina.

Paldies.

L. Jambuševa.

Jūs minējāt, ka Satversme neuzliek par pienākumu veidot saturu mazākumtautību valodās sabiedriskajos medijos. Bet, palūkojoties no otras puses, vai Satversme to aizliedz? Vai valsts ir tiesīga paplašināt šo standartu mazākumtautību aizsardzības un plurālisma daudzveidības stiprināšanas sabiedrībā nolūkā?

E. Smiltēns.

Jā, mūsaprāt, tieši tas, ka Satversmes preambulā ir ietverts, ka uzticība Latvijai, latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda, brīvība, vienlīdzība, solidaritāte, taisnīgums, godīgums, likums un ģimene ir saliedētas sabiedrības pamats.

Tātad, kā jau es iepriekš arī atbildēju uz jautājumiem godātajai tiesai, laika gaitā mēs esam gājuši prom no šīm lietām, kas mums atgādina par mūsu okupācijas vēsturi. Mēs esam stiprinājuši latviešu valodu gan izglītības sistēmā, gan citur. Un šeit mums būtu pienākums nodrošināt to, ka mēs stiprinām latviešu valodu. Tas nozīmē to, ka netiešā veidā Satversme pasaka, manuprāt, ka mums nevajadzētu būt likumiem, kas uzliek par pienākumu veidot, teiksim, dažādu valodu telpas.

L. Jambuševa.

Vai tad, ja nebūtu šīs iespējas lietot svešvalodas sabiedrisko mediju saturā, kā to paredz apstrīdētā 8. panta ceturtnā daļa, vai rastos pretrunas ar Latvijas apņemšanos stiprināt savu dalību Eiropas kultūrtelpā, kas citastarp izriet arī no Satversmes ievada?

A. Stucka.

Vai varētu vēlreiz jautājumu, lūdzu?

I. Kucina.

Respektīvi, jautājums ir par to, ja gadījumā svešvalodas netiktu izmantotas... citas valodas nekā mazākumtautības valodas... angļu, franču... vai attiecīgi šādā veidā tiktu mazināta Eiropas kultūras telpa? Jo jūs minējāt, ka šī apstrīdētā norma konkrēti, jūsuprāt, ir paplašinājusi iespējas izmantot svešvalodas valstī. Kā ir ar to Eiropas kultūrtelpu? Vai šāds mazinājums tomēr to ietekmētu? Pēc jūsu ieskata?

A. Stucka.

Jā, paldies. Neietekmētu. Tāpēc, ka Smiltēna kungs jau teica, ka mēs vairāk orientējamies uz krievu valodas lietojumu, ielasot šajās svešvalodās arī krievu valodu.

E. Smiltēns.

Ja drīkst piebilst, tad daudz precīzāk būtu bijis tad, ja likumdevējs būtu skaidri norādījis, kā tas arī daudzos citos normatīvajos aktos bieži vien tiek darīts, norādot specifiski Eiropas Savienības un Eiropas ekonomikas zonas valstis... vai NATO valstis, piemēram.

I. Kucina.

Jā, paldies.

L. Jambuševa.

Jūs pieteikumā atsaucaties un arī šobrīd pieminējāt sabiedrisko mediju finansēšanas jautājumus. Sakiet, vai apstrīdētās normas kaut kādā veidā regulē ar šo finansējumu saistītos aspektus attiecībā ar to plānošanu, piešķiršanu, izlietošanu?

E. Smiltēns.

Jā, tiešā veidā tas ietekmē un regulē. Tāpēc, ka, ja ir uzlikts imperatīvs pienākums nodrošināt saturu mazākumtautību valodās, tas automātiski nozīmē, ka zināma resursu daļa tiek atņemta no satura veidošanas un tehnoloģijām un citām iespējām, kas ir domātas satura veidošanai latviešu valodā un novirzītas mazākumtautību valodā šāda satura veidošanai. Tātad, tās ir darba algas, tie ir dažādi citi izdevumi, kas ir saistīti ar šāda satura veidošanu. Pilnīgi skaidri tajā brīdī šis budžets pārdalās par labu mazākumtautības satura veidošanai. Un mazina budžetu, ko būtu iespējams izlietot satura veidošanai latviešu valodā, lai šis saturs būtu daudz kvalitatīvāks.

I. Kucina.

Jā, tāds ir jūsu viedoklis. Atbilde ir skaidra. Paldies.

L. Jambuševa.

Un šodien jūs savā runā minējāt, ka 3. panta septītā daļa – tas ir pienākums. Neesot iespējas ne izvērtēt ne auditorijas, ja vajadzības, ne mērķus. Kas jums liek tā uzskatīt, ka, piemērojot šo normu, neko nav iespējams ņemt vērā?

E. Smiltēns.

Es neteicu, ka neko nav iespējams ņemt vērā. Ja mēs būsime precīzi, es teicu to, ka šī norma, tāpat, pirmkārt, uzliek par pienākumu veidot šāda satura mazākumtautību valodās, kas ir pretrunā, manuprāt, Satversmes jēgai saistībā ar latviešu valodu, kā vienīgo valsts valodu. Bet tas arī iedefinē šajā 3. panta septītajā daļā to, ka veido raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās. Tas nozīmē, ka tas uzliek zināmu ietvaru, kas ir jāveido. Ja nebūtu šāda pienākuma, bet būtu tikai tiesības, tad es domāju, ka būtu daudz brīvākas iespējas izvēlēties formu, veidu, kādā veidā mazākumtautībām vislabākajā veidā atbilstoši auditorijas interesēm vai valstiskajiem uzstādījumiem nodrošināt šādas lietas.

L. Jambuševa.

Paldies. Vairāk jautājumu nav.

I. Kucina.

Paldies Saeimas pārstāvei.

Kolēģi, pirms turpināsim ar Saeimas pārstāves viedokļa paušanu, ir tehnisks pārtraukums uz 10 minūtēm. Un tad attiecīgi 11.45 atgriezīsimies tiesas sēžu zālē.

Tagad, lūdzu, pārtraukums.

M. Liberte.

Lūdzu, piecelties.

(Pārtraukums.)

M. Liberte.

Lūdzu piecelties! Tiesa nāk.

I. Kucina.

Lūdzu sēdieties!

Turpināsim tiesas sēdi.

Kā nākamo lūdzu aicināšu Saeimas pārstāvi Jambuševas kundzi. Jums ir 30 minūtes atvēlētais laiks. Lūdzu, izmantojiet!

L. Jambuševa.

Vai drīkst tomēr lūgt garāku laiku, pamatojoties...

I. Kucina.

Nē, šis lūgums nav bijis pieteikts, garāks laiks. Likumā ir noteiktas 30 minūtes, līdzvērtīgs laika rāmis ir noteikts gan iesniedzējiem, gan Saeimai. Lūdzu, izmantot 30 minūtes.

L. Jambuševa.

Jā, paldies.

Tad sāksu un Saeimas pozīcijas ietvaros secīgi aplūkošu trīs jautājumus.

Vispirms tiesvedības izbeigšanas lūgums daļā, tad ieskats apstrīdēto normu saturā un visbeidzot apstrīdēto normu satversmības pārbaude, kas ietvers vairāku konstitucionāli aizsargājamu interešu principu līdzsvarošanu, mijiedarbību un arī apstrīdēto normu atbilstību, nepieciešamību un efektivitāti.

Un uzsveru, ka šī Saeimas pozīcija attiecas uz normu juridisko saturu, jo Saeima tās nepiemēro un neveido sabiedrisko mediju politiku.

Turpmāk ērtākas izteikšanās nolūkā es saīsināšu sabiedriskos elektroniskos plašsaziņas līdzekļus kā sabiedriskos medijus.

Un, tāpat, vispirms uzturu lūgumu par tiesvedības izbeigšanu daļā. Tam ir divi aspekti. Pirmais aspekts attiecas tieši uz 4. pantu, respektīvi, uzskatām, ka būtu vērtējama atbilstība 4. panta pirmajam teikumam, kas regulē latviešu valodu, un lūdzam tiesu izbeigt daļā par 4. panta otrā teikuma atbilstību, kas savukārt regulē jautājumus par valsts karogu.

Otrs tiesvedības izbeigšanas lūguma aspekts ir, tāpat, par atbilstību Satversmes ievadam, jo Saeima uzskata, ka tiesvedība izbeidzama daļā arī par šo atbilstību un būtu attiecīgi vērtējama tikai atbilstība Satversmes 4. panta pirmajam teikumam.

Un vispirms tāpat par Satversmes ievadu. Saeimas ieskatā tas ir tāds kā pozitīvēts nacionālas valsts principa atspoguļojums. Tas ir principu, vērtību un faktu konstatējumu kopums, kas atklāj Latvijas valsts pamatus un iezīmē valsts konstitucionālo un valsts identitāti.

Un viens no šiem valsts identitātes elementiem, kas ir pieminēts Satversmes ievadā, tāpat ir latviešu valoda. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka valsts pamatā esošās valsts identitātes elementi gan satur norādes uz konkrētās valsts tiesību principiem un uz vērtībām, tomēr tie paši nav vispārsaistošas tiesību normas. Arī, apspriežot Saeimā

Satversmes ievada pieņemšanu tika norādīts, ka tas iezīmē Latvijas valsts pamatus, bet nesatur tiesisku regulējumu atšķirībā no Satversmes pamatdaļas.

Satversmes tiesa, tāpat, ir atzinusi, ka tās kompetencē ir vērtēt tiesību normas atbilstību tikai tām Satversmes ievada daļām, kas ir vispārstaistošas tiesību normas, bet Satversmes tiesa pēc Saeimas ieskata nevarētu šajā lietā vērtēt tiesību normas atbilstību Satversmes ievada vārdiem „latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda”, jo šie vārdi atspoguļo valsts pamatā esošu valsts identitātes elementu un to, ka latviešu valoda ir sa-
liedētas sabiedrības pamats. Taču tiem nav vispārstaistošas tiesību normas raksturam.

Turklāt, pēc Saeimas ieskata, tādas tiesību normas atbilstību Satversmes ievadam varētu apstrīdēt tad, ja Satversmes ievadā ietvertu principu un vērtību saturs skaidri neizrietētu jau no Satversmes pamatdaļas normām. Šajā gadījumā gan Satversmes ievada vārdiem, gan Satversmes 4. panta pirmajam teikumam ir līdzīgs formulējums. Tie satur faktiski vienus un tos pašus elementus un, vērtējot atbilstību Satversmes 4. panta pirmajam teikumam, būtu iespējams vienlaikus arī piemērojot Satversmes ievadu kā interpretācijas līdzekli, ņemt vērā arī Satversmes ievadā ietvertos elementus attiecībā uz valsts valodu.

Līdz ar to secināms Saeimas ieskatā, ka tieši 4. panta pirmais teikums un nevis Satversmes ievads rada juridiskas sekas, respektīvi, ikvienas personas tiesības ikvienā dzīves jomā Latvijā lietot latviešu valodu un tam iepretim valsts pienākumu to nodrošināt. Tātad, tieši Satversmes 4. panta pirmais teikums ir latviešu valodas juridiskās aizsardzības veidols Satversmē, proti, vispārstaistoša tiesību norma pret kuru vērtēt apstrīdētās normas atbilstību. Izsakoties tēlaini, dažādu Satversmes pamatdaļas normu atklāšana var notikt, izmantojot Satversmes ievadu kā tālskati, caur kuru raudzīties, labāk izprotot un interpretējot Satversmes pamatdaļas normas. Tomēr tas nenozīmē normas atbilstības vērtējumu pašam Satversmes ievadam. Vēl jo vairāk, ja tiktu pieņemts, ka var apstrīdēt ne vien normu atbilstību Satversmes pamatdaļas normām, bet arī komplektā ar Satversmes ievadu, kur turpat arī tās pašas vērtības un principi ir atspoguļoti, tad veidotos Saeimas ieskatā savdabīga prakse, jo, tā piemēram, tiesība uz labvēlīgu vidi gadījumā būtu jāapstrīd gan normas atbilstība Satversmes 115. pantam, gan ievad-
vārdiem, ka ikviens var rūpēties par sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu. Tāpat arī mazākumtautību tiesību aizsardzības gadījumā būtu jārunā gan par 114. pantu, gan par vārdiem „valsts ciena mazākumtautību” Satversmes ievadā.

Ņemot vērā minēto, Saeima lūdz izbeigt tiesvedību lietā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes ievadam, bet, ja tiesvedība šajā aspektā netiktu izbeigta, arī tad pēc Saeimas ieskata, apstrīdētās normas būtu atzīstamas par atbilstošām Satversmei, Satversmes ievadam, ņemot vērā Saeimas turpmāk sniegtos apsvērumus.

Turklāt, ja Satversmes tiesa vērtēs apstrīdēto normu atbilstību Satversmes ievadam, tad šobrīd šī lieta ir ierosināta par atbilstību visam Satversmes ievadam, un tas

Saeimas ieskatā nozīmētu ņemt vērā arī citas būtiskas vērtības un principus, kas ir ietverti Satversmes ievadā, tātad arī vārdus, ka Latvija atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības, tātad arī mazākumtautību tiesības un vārda brīvību. Tas nozīmētu ņemt vērā arī vārdus, ka Latvija ciena mazākumtautības. Un tāpat arī vārdus par Latvijas piederību Eiropas kultūrtelpai, kas, citastarp, ietver arī Latvijas iekļaušanos šajā kultūrtelpā, sekmejot Eiropas kultūrtelpas valodu lietojumu sabiedriskajos medijos. Proti, Satversmes ievads nerunā tikai par latviešu valodu un tās lomas stiprināšanu, bet arī par šīm citām tik būtiskajām un svarīgajām sabiedrības vērtībām un interesēm.

Pievērsīšos tālākajam juridiskajam pamatojumam. Un vēlos teikt, ka, jau kopš Radio un televīzijas likuma pieņemšanas deviņdesmitajos gados, Latvijas tiesību sistēmā ir nostiprināts princips par sabiedrisko mediju rīcības brīvību veidot noteiktu daļu tā satura svešvalodās, tostarp arī mazākumtautību valodās. Bet vienlaikus likumdevējs allaž ir iezīmējis robežas šīs rīcības brīvības izmantošanai, līdzsvarojot to ar valsts valodas lietojuma aizsardzību un stiprināšanu. Un abas apstrīdētās normas šo principu turpina.

Raugoties uz normu saturu, vēlos norādīt, ka tās abas regulē lietojumu sabiedriskajos medijos un abas ir piemērojamas Sabiedriskā medija izstrādē. Un tomēr 3. panta septītā daļa attiecas tikai uz mazākumtautību valodām, bet 8. panta ceturtais daļa attiecas uz jebkuru svešvalodu, tostarp arī Eiropas kultūrtelpas, Eiropas Savienības oficiālajām valodām. Bet, apstrīdot normas, pieteikuma iesniedzējs ir apstrīdējis jebkādas svešvalodas lietojumu sabiedriskajos medijos.

Lai arī abas apstrīdētās normas ir savstarpēji saistītas, tās ir iespējams piemērot arī atsevišķi vienu no otras, jo katra regulē savu situāciju. Tas ir kā divas taisnes, kas sakrustojas vienā punktā, un šis krustpunkts, kad abas šīs taisnes, šīs normas regulē vienu un to pašu faktisko situāciju, ir tad, ja Sabiedriskais medijs veido programmu vai daļu tās, piemēram, raidījumu mazākumtautību valodā.

Likuma 8. panta ceturtais daļa paredz tiesības jeb rīcības brīvību lemt par to, vai vienas televīzijas vai radio programmas raidlaiku veidot svešvalodā. Savukārt Sabiedrisko mediju likuma 3. panta septītā daļa Saeimas ieskatā ir princips, kas vienmēr ievērojams satura veidošanā, respektīvi, tā piemērošana ir Latvijas Sabiedriskā medija pienākums. Tieši tāpat kā obligāti ir ievērojami visi citi Sabiedrisko mediju likuma 3. pantā minētie principi, piemēram, līdztekus tam arī šis princips par latviešu valodas un latviskās identitātes stiprināšanu sabiedriskajos medijos.

Tomēr vēlos uzsvērt, ka imperatīva ir tikai šajā normā ietvertā principa vispārīga ievērošana attiecībā uz satura veidošanu mazākumtautību valodās. Savukārt tas, kā šo principu īstenot, šie veidi un līdzekļi, tie ir Sabiedriskā medija rokās, un tas ir normas piemērošanas jautājums, un tas nav noteikts un neizriet tiešā veidā no apstrīdētās normas, no abu apstrīdēto normu satura.

Turklāt šo normu, 3. panta septīto daļu, piemērojot, ir jāņem vērā arī šīs normas palīgteikumā ietvertais nolūks, proti, šī principa robežas un veids, kā tas ir piemērojams, jau atklājas caur šo nepieciešamību veicināt Latvijas iedzīvotāju piederības sajūtu Latvijai un sabiedrības integrāciju.

No pieteikuma iesniedzēja galvenokārt ir sadzirdama apstrīdēto normu kritika no lietderības viedokļa. Tomēr, kā jau tikko minēju, tā ir Sabiedrisko mediju padomes, Latvijas Sabiedriskā medija rīcības brīvība un tas ir viņu ziņā, kā to izlietot, un tie ir viņi, kas veido šo politiku, piemērojot normas. Un tas ir likumdevēja apzināts lēmums, respektējot redakcionālo neatkarību, kas piemīt sabiedriskajiem medijiem, respektējot autonomiju un kompetenci, kas ir Sabiedrisko mediju padomei, kas arī ir iesaistīta sabiedriskā pasūtījuma izstrādē, tomēr piedāvāt elastīgu normu, kas ļauj katru reizi katru gadu no jauna sabiedriskā pasūtījuma izstrādē piemērot šo principu atbilstoši mainīgajiem apstākļiem sabiedrībā, atbilstoši ģeopolitiskajam kontekstam, atbilstoši dažādiem pētījumiem un datu analīzei, kas ir iegūti katra gada ietvaros un kuru iegūšana ir arī Sabiedriskā medija pienākums, izstrādājot sabiedrisko pasūtījumu.

Turklāt apstrīdētās normas neregulē dažādus aspektus, par kurām izsakās gan pieteikuma iesniedzējs, gan lietas materiālos arī pieaicinātās personas. Proti, netiek normās regulētas nedz konkrētas mazākumtautību valodas vai svešvalodas, nedz šo valodu skaits, nedz proporcija gan savstarpēji ar latviešu valodu, gan savstarpēji ar šīm mazākumtautību valodām vai svešvalodām, kā tas būtu īstenojams. Vēl jo vairāk, valodu lietojuma proporcijas jautājumu regulē vispār citas normas, kas lietā nav apstrīdētas, un tās ir Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 28. un 32. pants. Ja pieteikuma iesniedzējs būtu vēlējies panākt atšķirīgu valsts valodas un svešvalodu lietojuma proporciju, viņiem lietā pēc Saeimas ieskata, būtu bijis jāapstrīd tieši šīs normas, bet tas nav darīts.

Tāpat satura nodrošināšanu mazākumtautību valodā pieteikuma iesniedzējs saista tieši ar satura veidošanu krievu valodā, bet, kā jau minēts, krievu valodas lietojums nekādi neizriet no apstrīdētajām normām.

Vēlos arī uzsvērt, ka katra sabiedriskā pasūtījuma saturs, tā mērķi un uzdevumi ir atšķirīgi un tādēļ arī šo normu piemērošanas prakse ir dinamiska un evolutīva. Un to mēs redzam arī pēc šīs jaunās Latvijas Sabiedriskā medija paredzētās pieejas no 2026. gada, kas, citastarp, attiecas uz Latvijas Radio-4 likvidēšanu un izmaiņām Latvijas Sabiedrisko mediju portāla sniegtajā saturā. Un tas vēl jo vairāk apliecina Saeimas uzskatu, ka, lai mainītu sabiedriskā pasūtījuma saturu, lai veidotu jaunas pieejas un stratēģijas attiecībā uz valodu lietojumu sabiedriskajos medijos, nav nepieciešamas izmaiņas normatīvajos aktos, tostarp apstrīdētajās normās. Tā ir mediju politikas plānošana un veidošana un sabiedrisko mediju jomā likumdevējs to ir uzticējis Sabiedrisko mediju padomei un Latvijas Sabiedriskajam medijam. Un, kā mēs zinām, tad konstitucionālajai kontrolei nav pakļauta mediju politikas veidošana, jo tas ir lietderības jautājums.

Pievēršoties valsts valodas lietojumam ar vislielāko cieņu un respektu, no Saeimas puses tomēr nevaram piekrist pieteikuma iesniedzēja uzskatam, ka apstrīdētās normas esot pretrunā ar Satversmē nostiprināto latviešu valodas statusu. Jo, pirmkārt, valsts valodas nozīmīgums jau atklājas caur mērķiem un principiem, kas ietverti gan Sabiedrisko mediju likumā, gan Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā. Tātad, tie runā par to, kā panākt valsts valodas konstitucionālo funkciju īstenošanu pilnā apjomā un rūpēties par Latvijas iedzīvotāju kopējās saziņas valodas lietojuma stiprināšanu. Un, otrkārt, valsts valodas lietojuma prasības sabiedrībā nav absolūtas un tā tas nekad nav bijis, jo tam ir noteikti zināmi izņēmumi arī citos nacionālajos normatīvajos aktos un starptautiskajos dokumentos. Vispirms jau pašā Valsts valodas likumā, kas min nepieciešamību respektēt mazākumtautību valodu lietojumu un informācijas sniegšanu sabiedrībai svešvalodā. Tas ir Valsts valodas likuma 1. panta 4. punkts un 21. pants.

Un tāpat Valsts valodas likums arī jau sākotnēji ir paredzējis, ka valodu, tātad arī valsts valodas un svešvalodu lietojumam, ir atrodamas robežas medijus regulējošajos aktos. Un to savukārt nosaka Valsts valodas likuma 16. pants.

Līdz ar to secinām, ka citu valodu lietošana līdztekus valsts valodas lietojumam nav jauna, iepriekš tiesību sistēmā neeksistējusi, prasība. Šis jautājums allaž ir bijis noregulēts dažādu nozaru normatīvajos aktos, likumdevējiem rūpīgi izsverot un savstarpēji sabalansējot šo nepieciešamību aizsargāt gan latviešu valodu, no vienas puses, gan svešvalodas un mazākumtautību valodu lietojumu, no otras puses.

Turklāt valsts valoda kā konstitucionāla vērtība ir cieši saistīta arī ar citās Satversmes normās aizsargātajām vērtībām un interesēm, jo Satversme ir vienots veselums. Un izskatāmās lietas ietvaros Saeima uzskata, ka latviešu valoda jāuzlūko kopsakarā ar Satversmes 100. pantu jeb vārda brīvību un Satversmes 114. pantu jeb mazākumtautību tiesībām. Un tās abas Saeimas ieskatā iezīmē robežas latviešu valodas lietojumam sabiedriskajos medijos.

Vispirms abas apstrīdētās normas aizsargā divus tiesību uz vārda brīvību aspektus. Pirmkārt, preses jeb mediju brīvību un, otrkārt, informācijas brīvību jeb ikviena sabiedrības locekļa tiesības saņemt informāciju sabiedriskajos medijos. Apstrīdētās normas aizsargā tādu būtisku vārda brīvības izpausmi kā informatīva, izklaidējoša un izglītojoša satura veidošana un sniegšana sabiedrībai un attiecīgi šī satura saņemšana. Un šis saturs tātad ir pieejams mazākumtautību valodā vai citā svešvalodā sabiedriskajos medijos.

Tāpat abas apstrīdētās normas aizsargā arī mazākumtautību tiesības – 3. panta septītā daļa pilnā apjomā, 8. panta ceturtā daļa tiktāl, ciktāl mēs runājam par mazākumtautību valodām, jo tajā lietotais jēdziens „svešvaloda” aptver arī mazākumtautību valodas.

Satversmes 114. panta mērķis ir papildus latviskās identitātes vērtībām veicināt un bagātināt sabiedrības kulturālo daudzveidību un sabiedriskajiem medijiem būtu

jāatspoguļo visa sabiedrība, tātad arī etniskās un lingvistiskās grupas. To atklāj vispirms jau Latvijas Sabiedriskā medija nosaukums – „sabiedrīks”, „sabiedrība” – tātad, rūpes par visu sabiedrību un tai sniegto saturu kopumā. Un tas lielā mērā Saeimas ieskatā nošķir to no komerciālajiem medijiem un to veidotā satura.

Tāpat, ievērojot nepieciešamību ņemt vērā starptautiskos dokumentus Satversmes normu piemērošanā, Saeima vēlētos atsaukties arī uz Eiropas Padomes Minoritāšu konvenciju un tajā 9. pantā pausto, ka katras nacionālās minoritātes personai vajadzētu būt iespējai netraucēti saņemt informāciju un idejas minoritātes valodā, un tāpat valstij vajadzētu veikt atbilstošus pasākumus, lai veicinātu nacionālo minoritāšu personu pieeju medijiem un veicinātu toleranci un atļautu kultūru daudzveidību. Minoritāšu konvencijas Konsultatīvā komiteja tās tematiskajā komentārā, konkrēti trešajā tematiskajā komentārā, ir atzinusi, ka minoritātes valodas klātbūtne sabiedriskajos medijos stiprina sociālo saliedētību, tā atspoguļo kopējo iesaistošo politiku attiecībā uz minoritātēm, un tās pamatā ir sevis apzināšanās, atzīšana un veicināšana.

Vēl pirms Sabiedrisko mediju pārvaldības likuma izstrādāšanas Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisija norādīja, ka sabiedriskajiem medijiem ir nepieciešams attīstīt īpašas programmas mazākumtautību valodās, lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju interesi par Latviju un sabiedrības integrāciju.

Līdz ar to Saeima apstrīdētās normas uzskata par mehānismu, kādā valsts, atbilstoši Satversmes 114. pantam un starptautiskajām saistībām, var izrādīt cieņu mazākumtautībām un stiprināt to valodu lietojumu.

Tomēr vēl jo svarīgāk ir uzsvērt arī to, ka apstrīdētās normas Saeimas ieskatā nav vērstas uz valsts valodas lietojuma sašaurinājumu. Tās ir vērstas uz vairāku konstitucionāli aizsargājamo vērtību un interešu aizsardzību, uz šo vērtību savstarpējo saskaņošanu un līdzsvarošanu atbilstoši visas Latvijas sabiedrības vajadzībām.

Apstrīdētās normas neietekmē un nepasliktina tās vispārējās prasības, kas jau ir noteiktas latviešu valodas lietojuma dominances stiprināšanai sabiedriskajos medijos un kuras tātad ir noteiktas Sabiedrisko mediju pārvaldības likumā un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā. Tās neskar arī citu nozaru normatīvajos aktos, piemēram, izglītības jomā noteikto komplekso pasākumu kopumu, kas arī rūpējas par valsts valodas lietojumu, aizsardzību un stiprināšanu.

Saeimas ieskatā ir būtiski nošķirt, ka mēs runājam par diviem laika periodiem šajā lietā – par to periodu līdz brīdim... tajā laikā, kad tika iesniegts pieteikums, tika iesniegts atbildes raksts un iegūti dokumenti, un bija tātad viens noteikts sabiedriskais pasūtījums un noteiktā veidā veidots saturs sabiedriskajos medijos. Tagad mums ir jauns no 2026. gada 1. janvāra īstenots saturs. Un arī tas būtu jāņem vērā.

Un tomēr Saeima mēģinās savā runā aptvert gan iepriekšējo laiku līniju, gan to, ko mēs redzam šobrīd ar šo jauno sabiedrisko mediju stratēģiju. Un, tātad, Saeimas ieskatā, mēs nevaram runāt par divām informatīvajām telpām tikai uz valodas pamata.

Ka tikai tas, ka ir atšķirīga valoda, ka tas uzreiz rada divas informatīvās telpas. Saeimas ieskatā informatīvā telpa veidojas atkarībā no tā satura, ka tas ir vienotos principos un vienotās vērtībās balstīts saturs, protams, ievērojot arī sabiedrisko mediju un žurnālistu redakcionālo neatkarību atsevišķās situācijās pasniegt kaut ko mazliet ar citu niansi. Bet, respektīvi, mēs uzskatām, ka apstrīdētās normas tiecas uz šādas vienas, vienotu vērtību principa attieksmju nozīmi diapazonā balstītas informatīvās telpas pastāvēšanu. Un mēs uzskatām, ka svešvalodu lietojums, tajā skaitā arī mazākumtautību valodu lietojums, patiesībā tieši paplašina šo vienotās vērtībās un principos balstītā satura pieejamību plašākai sabiedrības daļai.

Mēs šajā laikā runājam par valodu, bet nozīme, tieši tā, ir arī saturam – tam, kā šis saturs medijos atspoguļo valsts vērtības un valsts identitāti, un tieši šim saturam ir nozīme, lai stiprinātu, saliedētu un veidotu šo vienu satura ziņā kopējo informatīvo telpu. Un apstākļi, ka saturs tiek nodots divās valodās, uzreiz nenozīmē divu dažādu saturu un divu dažādu informatīvu telpu veidošanos Saeimas ieskatā. Un tas savukārt vistiešākajā mērā var kalpot valsts drošības interesēm, mazinot valstij naidīgas, sabiedrības šķeļošas informācijas izplatīšanos sabiedrībā un stiprinot mazākumtautību integrāciju.

Pieteikuma iesniedzējs un lietā pieaicinātās personas ir minējušas, jā, atsevišķus tendenciozus, Saeimas ieskatā, un arī negatīvus piemērus tam, kā ir atspoguļots saturs dažādās valodās. Un te nu man jāmin, ka, jā, šādas kļūdas ir iespējamās, jo kļūdities ir cilvēcīgi un kļūdas sabiedriskajos medijos mēs, diemžēl, saredzam, taču ne vienmēr tam ir tik liela nozīme tieši šai valodai. Arī vienā un tajā pašā latviešu valodā mēs varam saskatīt tendenciozus piemērus, kad saturs ir pasniegts atšķirīgā veidolā. Tādēļ Saeima nevēlētos, ka šie piemēri tiek vispārināti uz visu sabiedrisko mediju saturu un politiku kā tādu.

Apstrīdētās normas tāpat nodrošina to, ka informācija un viedokļi par sabiedrībai svarīgiem jautājumiem ir pieejami visām sabiedrības grupām, un tādējādi sabiedriskie mediji pilda šo būtisko preses brīvības ietvarā esošo funkciju – sniegt nozīmīgu informāciju, lai tā sasniegtu visas sabiedrības grupas.

Un vēl jo vairāk, šis saturs ir nozīmīgs arī ģeopolitiskā konteksta dēļ, ko jau pieminēja pieteikuma iesniedzējs. Tas ir svarīgs gan ģeopolitiskā konteksta dēļ, gan arī krīzes situācijās, stiprinot sabiedrību kopumā, jo apstrīdēto normu pamatā ir arī iespēja sniegt kvalitatīvu Latvijas valsts vērtībām atbilstošu saturu mazākumtautību valodās. Un tādā gadījumā tiek mazināta iedzīvotāju iespēja pievērsties citiem alternatīviem, piemēram, Krievijas medijiem, kur ir pasniegta dezinformācija un propaganda. Tāpat, Sabiedriskais medijs ir kā tilts šeit, dodot sabiedrībai šo Latvijas interesēm un redzējumam atbilstošu saturu. Un to ir norādījusi lietas materiālos arī pieaicinātā persona profesore Rožukalne, profesore Mieriņa. Ir jāņem vērā šī dezinformācijas un propagandas satura izplatīšanās.

Un vēl jo vairāk, šo vajadzību, šo ģeopolitisko kontekstu ir ņēmusi vērā arī Sabiedrisko mediju padome un Latvijas Sabiedriskais medijs. Kā mēs to arī saredzam, ka, piemēram, ir šī jaunā pieeja Latvijas LSM portālā – tā tad vienu un to pašu saturu var lasīt vairākās valodās, šobrīd arī krievu, angļu un ukraiņu valodā.

Un tāpat Saeima vērs uzmanību arī uz to, ka Latvija ir piederīga Eiropas kultūrtelpai, kā tas izriet jau visupirms no Satversmes ievada. Un Latvijas valstij un sabiedrībai šajā kultūrtelpā ir jāiesaistās. Un tas nozīmē stiprināt Eiropas kultūrtelpai piederīgo valodu apguvi un lietojumu sabiedriskajos medijos, popularizēt Eiropas kultūras mantojumu un arī informēt Eiropas valstu iedzīvotājus par Latvijas valstij un sabiedrībai svarīgiem notikumiem. Un to vistiešākajā mērā nodrošina Sabiedrisko mediju pārvaldības likuma 8. panta ceturtā daļa.

Vēlos uzsvērt, ka tiesiskais regulējums jau paredz, ka sabiedrisko mediju saturs pamatā tiek veidots un nodrošināts valsts valodā, tādējādi rūpējoties par iedzīvotāju piederības Latvijai nodrošināšanu un sabiedrības integrācijas veicināšanai uz valsts valodas pamata. Taču šo mērķu pilnīgai un vispusīgai sasniegšanai ir nepieciešami vairāki kompleksi un efektīvi līdzekļi. Tostarp arī iedzīvotāju sasniegšana to pārvaldītajās valodās caur sabiedriskajiem medijiem.

Es vēlētos arī akcentēt šo latviešu valodas lietojuma dominanci sabiedriskajos medijos, jo tā ir aptuveni 90 procenti vai pat vairāk no sabiedrisko mediju satura, līdz jaunajai pieejai, ko šobrīd īsteno Latvijas Sabiedriskais medijs. Jā, bija viens radio kanāls Latvijas Radio-4 krievu valodā. Un jā, bija pieejams saturs LSM Plus mediā un arī saturs aptuveni 10 procenti LTV-7 dažādās svešvalodās, ne tikai mazākumtautību valodās. Bet raugoties uz lietas materiālos esošo informāciju, latviešu valodas īpatsvars patiesībā katru gadu tieši pieaug sabiedriskajos medijos. Mēs nevaram runāt par šī īpatsvara samazināšanos. Un tagad vēl jo vairāk ir šī jaunā pieeja, kas paredz vēl vairāk stiprināt latviešu valodas lietojumu un vēl vairāk stiprināt šo iespēju – vienotās vērtībās balstītu saturu saņemt vairākās valodās.

Un vēlos arī īsi pievērsties sabiedrisko mediju finansēšanas jautājumiem, tā kā tas arī izskanēja no pieteikuma iesniedzējiem pieteikumā, ka apstrīdētās normas neregulē jautājumus, kas saistīti ar finansējuma plānošanu, piešķiršanu un noteikšanu, un izlietošanu sabiedriskajiem medijiem. Tās ir citas Sabiedrisko mediju pārvaldības likuma normas, tās ir valsts budžeta normatīvo aktu normas. Un tas, kādiem mērķiem un kādā apmērā Latvijas Sabiedriskais medijs izlieto šo valsts budžeta finansējumu, tā ir sabiedrisko mediju politikas plānošana un tas nav īsti konstitucionālās kontroles priekšmets šajā lietā.

Turklāt, pievērsīšu uzmanību arī uz to, ka Minoritāšu konvencijas Konsultatīvā komiteja ir norādījusi, ka, lai sabiedriskie mediji varētu atspoguļot sabiedrībā pastāvošo kultūras un lingvistisko daudzveidību, ir saprotama un nepieciešama valsts finansiālā atbalsta piešķiršana programmām un raidījumiem minoritāšu valodās.

Paldies.

Tas no manas puses būtu viss. Es, tāpat, lūdzu izbeigt tiesvedību šajā lietā daļā un atzīt apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 4. pantam.

I. Kucina.

Paldies Saeimas pārstāvei.

Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem.

Man arī paši daži jautājumi konkrēti uz to, ko jūs arī tagad minējāt un arī jūsu atbildes vēstulē.

Jūs sakāt, ka apstrīdētā norma ir kā princips, kur tālāk rīcības brīvība ir pakļauta atkarībā no tās piemērošanas. Bet visi... pamatā visas pieaicinātās personas šo normu lasa un iztulko, ka tas ir pienākums. Jūs varat viņu apzīmēt kā princips, kā norma vai kaut kā citādi, vai virsvadlīnija, bet tā ir izteikta likuma pantā un attiecīgi ir jautājums – vai šī... ko arī deputāti jautā... vai šī norma vai princips, kā jūs sakāt, ir pienākums, kas attiecīgi Sabiedriskajam medijam jāievēro līdzās, kā Smiltēna kungs minēja, arī ētikas jautājumi, kas ir jāievēro, kas ir uzskaitīti konkrēti šajā apstrīdētajā pantā?

Cik tālu jūs paši redzat šīs normas tvērumu, ko Saeima ir izstrādājusi? Tāpat, princips, kura pienākums ir un pastāv... Vai tomēr nē?

L. Jambuševa.

Jā. Es atvainojos, ja no manas runas to nevarēja noprast. Taču Saeima arī iet šo pašu ceļu, ka tas ir pienākums. Protams, tas ir nosaukts kā pamatprincips, jo tas, līdztekus citiem pamatprincipiem, ir ietverts likuma 3. pantā. Un tieši tāpat, kā ikviens no šiem septiņpadsmit pamatprincipiem, septiņpadsmit daļām ir obligāti piemērojams, jo Saeimas ieskatā nevarētu būt tā, ka selektīvi kaut ko var un kaut ko nevar atkarībā no apstākļiem. Tieši tādēļ Saeima... un arī ievērojot gramatisko konstrukciju... veido, tāpat, šī izteiksme... tāpat mēs redzam, ka tas ir pienākums, bet šim pienākumam, protams, tālāk seko iespēja viņu piepildīt ar saturu. Un šo mēs esam uzdevuši Sabiedrisko mediju padomei un Latvijas Sabiedriskajam medijam, jo, protams, Saeima nevar arī iejaukties viņu redakcionālajā neatkarībā – tieši kādus raidījumus, kādus pakalpojumus veidot, kādā apjomā veidot. Bet šis princips ir iedots.

I. Kucina.

Paldies. Atbilde tagad ir pilnībā skaidra.

Un tagad pakavēsimies pie šīs piemērošanas robežām. Jūs sakāt, ka, lūk, mums ir institūcija, kura visu šajā valstī veido. Bet jautājums ir par to, vai ciktāl jūsuprāt Satversme neparedz kādas konkrētas robežas tomēr, kas ir izrietošas no Satversmes nevis no rīcības brīvības, ko īsteno, kā jūs sakāt, neatkarīga institūcija, kurai ir pienākums šo pantu realizēt dzīvē. Vai tomēr ir kaut kādas konkrētas zināmas robežas, kas tomēr šai,

nu, teiksim, šai institūcijai ir jāievēro un ko pati Saeima redz? Jo jūs sakāt, redziet, pants nav vērsts, lai samazinātu valsts valodu no vienas puses. Bet no otras puses – ja institūcija ieraudzīs nepieciešamību un kaut kādā veidā caur šo praktisko piemērošanu valsts valoda tiks apdraudēta. Vai jūsuprāt pastāv arī kādas... nezinu... sviras jeb kontrole, kas šo jautājumu varētu novērst? Vai tā būtu pati Saeima vai kas valstī? Jautājums ir – cik tāl šīs robežas pats parlaments pieļauj šīs normas piemērošanā? Vai tas ir tā, jūs sakāt, ka tas ir absolūti brīvi un tā vairs nav mūsu darīšana? Paldies.

L. Jambuševa.

Mana atbilde būs šāda, ka ikvienas tiesību normas piemērošanā, bez šaubām, ir Satversme novilkusi kaut kādu robežu. Tas nav tikai par šo, bet vispār par jebko runājot. Un arī atbildes rakstā mēģināju akcentēt šo uzsvaru, ka jā, ir jāievēro gan Satversme, gan, jā, ir jāievēro arī cits saistītais tiesiskais regulējums. Un tāpat cits saistītais tiesiskais regulējums attiecībā uz citiem principiem, kas ir ievērojami, jau vispirms ir šajā 3. pantā. Tieši tāpat, kā ir minēta mazākumtautību valodu aizsardzība, tieši tāpat ir minēta arī latviešu valodas aizsardzība šajā 3. pantā. Visi šie principi Saeimas ieskatā ir piemērojami kopsakarā. Tāpat, protams, Satversme aizsargā latviešu valodu. Mēs redzam to 4. pantā. Bez šaubām, Satversme aizsargā arī pamattiesības un tā tālāk. Tas viss ir jāņem vērā. Un patiesībā tieši uz vairāku pamattiesību aizsardzību Saeimas ieskatā šīs normas ir vērstas un tās ir jāņem vērā, kā jau to iepriekš minēju.

Bet vēl turpinot, tas ir arī Sabiedrisko mediju pārvaldības likuma un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma normu robežas, kas arī runā par to, kādā proporcijā ir lietojama valoda. Kā jau arī pieskāros tam savā runā, patiesībā jau ir tāda robeža pateikta Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā attiecībā uz valsts valodas lietojumu radio un televīzijā. Tā kā ir zināmas robežas, kas arī ir jāievēro un kuras nevar pārkāpt, jo tās izriet no citiem normatīviem aktiem. Ir jāņem vērā principi, ko ietver Satversme. Bet, to visu ievērojot, tomēr šī rīcības brīvība izvēlēties, kā veidot šo saturu, kādos raidījumos un programmās, kādās valodās, kādā proporcijā, ievērojot to proporciju, kas ir Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, tiktāl ir šī rīcības brīvība.

Un runājot par uzraudzības mehānismu, tad Sabiedrisko mediju pārvaldības likums paredz sabiedrisko mediju ombudu kā uzrauga institūciju par to, kā tiek izpildīts un kā ir bijis izpildīts sabiedriskais pasūtījums, vai ir ievēroti normatīvie akti, to izstrādājot un izpildot.

I. Kucina.

Un jūs kā Saeima neredzat, ka tas kaut kādā zināmā mērā būtu arī jūsu kontroles mehānisms, ja gadījumā tomēr latviešu valoda tiek apdraudēta caur šo piemērošanu? Jūs sakāt, ka tas ir tikai un vienīgi ombuds, kas varētu novērst šo situāciju?

L. Jambuševa.

Nu, īstenībā ir arī tāda norma, kas ir Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, ja nemaldos, par to, ka arī Ministru kabinetam ir iespējas reaģēt, ja tas saskata zināmu valsts valodas lietojuma apdraudējumu. Arī viņš var reaģēt un veikt pasākumus. Tā ka varētu teikt, ka tur ir tāds zināms līdzsvars... sabiedrisko mediju ombuds... Ir, tātad, arī ik gadu Sabiedrisko mediju padome arī informē Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju par savu darbu. Saeima arī attiecīgi, vērtējot līdzšinējo darbību arī apstiprina amatā Sabiedrisko mediju padomes locekļus un tātad... jā, šķiet jau arī minēju... sabiedrisko mediju ombudu, kas tātad arī uzrauga. Taču tajā pašā laikā Saeima, vēlos vēlreiz uzsvērt, ne velti ir izveidojusi šādu atsevišķu nošķirtu institūciju, iedodot tai atvasinātas publiskas un patstāvīgas iestādes statusu, respektīvi, Sabiedrisko mediju padome, lai tā varētu viskompetentākajā veidā pieņemt šos lēmumus un lai Saeimai nebūtu jājaucas redakcionālajā neatkarībā.

I. Kucina.

Tad jūsuprāt tās kontroles sviras valstī ir pietiekamas, lai reaģētu gadījumā, ja caur šo piemērošanu tiek apdraudēta valsts valoda? Ja?

L. Jambuševa.

Jā, tā uzskatām.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Jūs savā runā minējāt Mazākumtautību minoritāšu konvenciju, arī minoritāšu tiesības, kas mums liek paraudzīties arī caur Satversmi un, kā jūs norādāt arī konkrēti šajā apstrīdētajā normā, jūs ieraugāt šīs minoritāšu tiesības, tāpēc arī šī norma kā princips vai virsvadības princips tika iekļauts, bet te 2023. gadā tiek apstiprināta Nacionālās drošības koncepcija, arī Saeima. Savukārt šīs koncepcijas valoda, nu, ja tā gramatiski lasa, īsti nesaskan ar apstrīdētās normas valodu. Kā jūs redzat? Kāda ir apstrīdētās normas mijiedarbība ar citiem valstī pastāvošajiem būtiskiem dokumentiem? Jo pēc savas būtības Nacionālā drošības koncepcija, paredzot gan idejas maiņu, gan piemērošanas maiņu no 2026. gada 1. janvāra, pēc savas būtības maina un sašaurina jūsu šo domu. Vai tad tā nav? Kā jūs redzat šo divu normatīvu savstarpējo mijiedarbību juridiski?

L. Jambuševa.

Jā, protams, šeit veidojas saspēle. Un arī lietā pieaicināto personu materiālos izteiktie viedokļi atspoguļo to, ka Nacionālās drošības koncepcija ir ņemta pamatā tam, lai izstrādātu šo jauno stratēģiju no 2026. gada. Un šajā gadījumā gan vēlos uzsvērt, ka, protams, respektējot Nacionālās drošības koncepciju, tas nav mediju politikas jomā

veidots dokuments, tas ir uz valsts drošības apdraudējuma analīzes pamata veidots dokuments. Un neapšaubāmi tas iedod kaut kādu rāmi dažādiem rīcības virzieniem un tas ir piemērojams, līdz ar to raugoties uz tā saturu un rīcības virziena rāmi, ko tas iedod, šajā gadījumā arī attiecībā uz mediju politiku. Un uzskatām, ka Sabiedrisko mediju padome to arī ir ņēmusi vērā.

Tajā pašā laikā tur ir arī šīs nianse, ka Drošības koncepcija – tas nav normatīvs akts. Mēs te nevaram runāt par kolīziju veidošanos un arī tāda nianse, ka Drošības koncepcija ir terminēta, tai ir četru gadu termiņš, taču tajā pašā laikā mēs runājam par tādiem normatīviem aktiem, kuriem ir ilgstošas iedarbības ietekme tik ilgi, kamēr tie netiek mainīti.

I. Kucina.

Jā. Un tagad paskatīsimies tekstu. Tātad... no Drošības konvencijas... „no 2026. gada 1. janvāra arī sabiedrisko mediju veidotajam saturam jābūt tikai latviešu valodā”... un tālāk... „valodās, kas ir piederīgas Eiropas kultūrtelpai”.

Vai pie šādas koncepcijas un attiecīgi tās normas, apstrīdētās normas, kā jūs viņu izskaidrojāt, vai jūs redzat, kā jūs sakāt... neatkarīgai institūcijai būtu jāveido, tātad, sabiedriskā medija saturs. Tad kā Saeima redz pēc koncepcijas pieņemšanas...? Kādā veidā tad saturs būtu jāveido? Kādā valodā? Ja šeit ir konkrēti teikts – tikai latviešu valodā. Kur tad paliek mazākumtautību tiesību ievērošana, ko jūs uzsverat, ka tomēr šis apstrīdētais pants un norma ietver?

L. Jambuševa.

Jā. Vēlos teikt, ka visupirms Saeimas ieskatā būtu īpaši jāpievēršas tieši tam, kas ir normatīvā akta saturā, un, tātad, mūsaprāt, nekur nepazūd apstrīdētās normas un tajās ietvertie principi. Drošības koncepcija ir tātad stratēģisks dokuments, viņš dod ietvaru, kādā virzienā valsts varētu doties, izstrādājot arī jaunus tiesību aktus. Šajā gadījumā jauni tiesību akti nav izstrādāti attiecībā uz to, ka tiktu mainīta valsts proporcijas maiņa. Nu, tad jau būtu jāsāk ar to, ka pievērštos Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā noteiktajām proporcijām. Tas nebūtu stāsts tikai un vienīgi par šiem principiem, bet par tādu veselu sistēmu, kas jau izriet no abiem medijus regulējošajiem likumiem. Tas nozīmē, ka kādam būtu bijis jānāk ar iniciatīvu, bet šādas iniciatīvas, ja arī ir bijušas, tad tās ir apsīkušas jau Saeimas komisiju darbā un nav guvušas politisku atbalstu no Saeimas. Tātad, jā, mums ir Nacionālās drošības koncepcija, bet viņa dod tikai šo rāmi un viņa nevar tikt uzskatīta par augstāk piemērojamu, ņemot vērā tās rekomendējošo saturu, virs tiem normatīvi nostiprinātajiem principiem, kas jau ir atrodami Sabiedrisko mediju likumā un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā.

I. Kucina.

Bet tajā pašā laikā tā ir jāievēro, jo tas ir drošības jautājums.

L. Jambuševa.

Tā ir jāievēro, un, mūsaprāt, Sabiedrisko mediju padome jau tiecas ar savu jauno 2026. gada pieeju to ievērot, cik nu tas ir iespējams, joprojām paturot prātā to saturu, ko dod apstrīdētās normas.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un vēl viens jautājums, ko mēs daudz diskutējam šodien un, visticamāk, vēl runāsim arī rītdien un nākamajā sēdē. Proti, kā Saeima, ja jūs vispār definējat, vai kā jūs izprotat, kas ir Latvijā vienota informatīvā telpa?

L. Jambuševa.

Jā, es centos pieskarties tam gan atbildes rakstā, gan savā runā šodien, ka, mūsaprāt, tikai tas vien, ka saturs tiek pasniegts divās valodās, uzreiz nebūt nenozīmē, ka ir divas informatīvās telpas. Mūsaprāt, viena informatīvā telpa veidojas tad, ja viens un tas pats saturs tiek pasniegts dažādās... arī tad, ja tas tiek pasniegts dažādās valodās, bet tas ir vienotos principos un vērtībās balstīts saturs.

I. Kucina.

Jā. Bet vai šo vienoto telpu veido tikai Sabiedriskais medijs?

L. Jambuševa.

Nē. Protams, sabiedrības uzskatu un informatīvo telpu veido arī citi mediji, arī komerciālie un nekomerciālie.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Turpināsim.

Rodiņas kundze, lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, paldies. Man būs virkne jautājumu.

Bet atgriežoties tomēr pie Nacionālās drošības koncepcijas. Protams, mēs saprotam, ka šī koncepcija nav normatīvs akts, bet tomēr. Viena no klauzulām noteic, ka „valstij pārstājot finansēt saturu krievu valodā”... un tālāk es necitēšu.... Tātad tā ideja, kas ir šajā koncepcijā, ka pārstāt finansēt saturu krievu valodā Sabiedriskajā medijā.

Bet, kā mēs zinām, Latvijas portālā LSM ir pieejams saturs krievu valodā. Kāda būtu un vai varētu būt Saeimas reakcija uz šādu faktisko situāciju, teiksim, protams, tas ir tiesību normas piemērošanas jautājums... Bet tomēr. Kāda varētu būt Saeimas reakcija, jo Saeima jau var kontrolēt Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu padomes darbu. Vai tas varētu būt pamats arī no atbildības iestāšanās? Kāds būtu Saeimas viedoklis?

L. Jambuševa.

Jā, nu es nevaru droši vien runāt par nākotnē iespējamo hipotētisku seku iestāšanos, bet Sabiedrisko mediju padome, izstrādājot šo jauno... tātad, savu redzējumu... šo jauno pieeju, viņa par to informēja Saeimu. Un viņa par to informēja, tieši norādot, ka Nacionālās drošības koncepcija tiks ieviesta tieši šādā veidā. Tas notika komisiju sēdēs. Līdz ar to Saeima bija informēta par to un nekas nav noticis, tā sakot, Saeimai aiz muguras. Un Saeima tieši tāpat arī apzinājās, ka, jā, ir sagaidāmas iespējamās iniciatīvas ar tādiem grozījumiem normatīvajos aktos, kas varētu reflektēt uz to, kas ir ietverts Nacionālās drošības koncepcijā. Bet, kā jau minēju, tad šādas iniciatīvas gluži nav nākušas un līdz ar to nav bijis tās jāvērtē.

Jā...tā laikam arī būs atbilde uz jūsu jautājumu.

A. Rodiņa.

Paldies. Saprātu.

Jūs arī teicāt, ka pēc būtības, ņemot vērā tātad apstrīdēto normu saturu, nekas Latvijas tiesiskajā sistēmā nav mainījies. Bet ja mēs skatāmies, tad... protams, es neatkārtošos par šo te septīto daļu, 3. panta septīto daļu, kā jūs, jau atbildot uz priekšsēdētājas jautājumu, teicāt... tātad, arī Saeima uzskata, ka sabiedriskais pasūtījums pēc būtības nevar būt tāds, kas nesatur raidījumus un to fragmentus un arī pakalpojumus arī mazākumtautību valodās, tāds ir Saeimas viedoklis šodien. Paldies.

Bet, ja mēs raugāmies vēl uz veco spēkā vairāk neesošo regulējumu, tātad uz to, kas bija pirms stājās spēkā Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu likums, tad norma, kas attiecās šajā te Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā uz sabiedriskajiem medijiem, runāja, ka daļu no programmas var atvēlēt raidījumiem citās valodās. Arī nosacīti vecais Radio un televīzijas likums runāja par to, ka var daļu atvēlēt raidījumiem mazākumtautību valodās. Šeit šajā Sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu likumā, tātad otrajā apstrīdētajā normā parādās vesela programma, kas var būt tajā skaitā mazākumtautību valodā. Kādēļ šāda te pieejas tomēr maiņa?

L. Jambuševa.

Jā, pieejas maiņa ir saistīta ar to, ka, pirmkārt, tika veidota vesela struktūra dažādiem principiem un viens no šiem principiem, kas līdz ar to, ievērojot to kopējo gramatisko formulējumu veidolu caur vārdiem „veido”, „nodrošina” un tā tālāk...

pienākumu izteiksmē... viens no šiem, tāpat, principiem ir arī šis par mazākumtautību valodu lietojumu. Bet Saeima neuzskata, ka būtu jauns princips par to, ka vispār ir veidojams saturs mazākumtautību valodās. Bet, jā, varam piekrist par to, ka iepriekš tāpat bija, protams, šis formulējums „var”, nevis „veido”.

Attiecībā uz to, ka ir pieminēti dažādi satura veidi, tad, jā, ir paredzēta gan programma, gan raidījums, gan pakalpojums un mūsu ieskatā atbilstoši redakcionālajai neatkarībai Sabiedriskais medijs pats var vērtēt, tieši kādā formātā vai vairākos no šiem formātiem viņš vēlas īstenot šo principu.

Tajā pašā laikā arī Saeima, izejot cauri šim likumdošanas procesam, kad tika pieņemts Sabiedrisko mediju pārvaldības likums, tajā skaitā arī šo principu, kas paredz, tāpat, Saeimas ieskatā obligātu pienākumu, nav bijušas tādas kā diskusijas par pretējo, ka šādam principam nevajadzētu būt. Mūsaprāt, tas nav kaut kas jauns tiesību sistēmā. Gluži vienkārši tas ir formulēts citādā veidolā, jo, pirmkārt, kā jau teicu, bija šī vēlme un vajadzība izveidot vienotu principu struktūru, kas tāpat arī pēc savas formas un jēguma pieprasīja lietot... teiksim tā... darbības vārdu izteiksmei līdzīgas izteiksmes attiecībā uz visām šīm darbībām, ko apņemas darīt sabiedriskie mediji. Un, mūsaprāt, tas vien, ka netika iesniegti jauni priekšlikumi, jo, protams, ka priekšlikumu iesniegšanas tiesības bija, bet, ka nebija tādas izvērstas diskusijas tieši par šo normu, tas nebūt nenozīmē, ka tā nebūtu pieņemta labai likumdošanai atbilstošā kārtībā.

Varu gan pieminēt, ka attiecībā uz 8. panta ceturto daļu gan bija savas diskusijas un tas ir arī atspoguļots lietas materiālos.

A. Rodiņa.

Un vēl.

Tāpat vēl atgriezīšos pie programmas. Tāpat, principā, kā jau jūs arī teicāt, Sabiedriskais medijs un, protams, padome to kontrolē sabiedriskā pasūtījuma ietvaros... tāpat, var veidot arī veselu programmu.

Bet, sakiet, lūdzu, vai šis jautājums par veselas programmas, pieņemsim, mazākumtautību valodās veidošana nav tik būtisks jautājums, ka likumdevējam būtu jānoteic kādi kritēriji, nu, elementi, jāprecizē kaut kas vairāk? Vai tomēr tas nav tik būtisks jautājums? Jo, atbilstoši būtiskuma teorijai... jūs saprotiet... tāpat visi nozīmīgi jautājumi tomēr ir jāizšķir pašam likumdevējam, nevis citām institūcijām.

L. Jambuševa.

Nu jau iepriekš mēs zinām, ka šī norma ir bijusi piemērota tādā veidolā, ka ir bijusi vesela programma, tāpat, Latvijas Radio-4 krievu valodā un... jā... un tobrīd vismaz Saeimas līmenī nav bijušas tādas tālupejošas diskusijas, kas būtu tikušas vērtētas jau ar balsojumu par to, ka vajadzētu kaut ko mainīt šajā ziņā. Jā... tāpat, mūsaprāt, šis nav īsti būtiskuma doktrīnas jautājums. Mūsaprāt, ir iespējams, ievērojot tās robežas

un saistīto tiesisko regulējumu, Satversmi un tā tālāk, un redakcionālo neatkarību Sabiedriskajam medijam lemt par to, vai un kādu programmu izstrādāt atsevišķā mazākumtautību valodā. Nu, kā jau minēts, tas praktiskais piemērs vienīgais ir bijis Latvijas Radio-4. Lielākoties izmantota tomēr ir šī iespēja par proporciju, ievērojot arī to proporciju reglamentējumu, kas ir Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā.

A. Rodiņa.

Paldies.

Bet es tomēr vēl gribu vienu jautājumu tieši kontekstā ar šo veselo programmu.

Tātad norma joprojām pieļauj veselas programmas izveidošanu, tai skaitā mazākumtautību valodā. Labi, šodien mums nav šādu programmu. Bet kam ir jānotiek, ko Saeima domāja, pieņemot šādu te normu? Kādi var būt tie apstākļi, kam ir jānotiek, lai varētu izveidot veselu programmu mazākumtautību valodā?

L. Jambuševa.

Es gan gribētu arī teikt, ka norma nebūt neparedz, ka šai programmai būtu jābūt tikai vienā mazākumtautību valodā. Saeimas ieskatā tā varētu būt, piemēram, tāda programma saturiski, kas sastāv no dažāda rakstura jautājumiem un raidījumiem dažādās mazākumtautību valodās. Protams, tas, kurās mazākumtautību valodās tas būtu vajadzīgs... Nu, te vispirms būtu sabiedriskā labuma pētījums un dažādas aptaujas dati un to analīzes, ko vērtē, tātad, Sabiedrisko mediju padome, Latvijas Sabiedriskais medijs. Un tam būtu jānotiek tieši tā. Viņiem caur šīm aptaujām, datu analīzēm, iespējams, kādām citām sabiedrībā un valstij svarīgām norisēm būtu jāsecina, ka tāda vajadzība ir.

Un patiesībā mēs uz šo varam raudzīties arī kā uz iespēju veidot veselu programmu tādās mazākumtautību valodās, kas ir Eiropas Savienības oficiālās valodas. Un vēl jo vairāk – pagriezt šo jautājumu tajā aspektā, ka mums ir jāstiprina Latvijas piederība Eiropas kultūrtelpai, Eiropas Savienības oficiālo valodu apguve un lietojums, Eiropas kultūras mantojuma apzināšanās... Un tādā gadījumā mēs varētu paņemt, piemēram, tās mazākumtautību valodas un teikt, ka, lūk, tajās, piemēram, lietuviešu, igauņu, poļu valodā būtu veidojams saturs. Tātad Saeima gluži vienkārši ir pieļāvusi fleksibilitāti tajā, ka sabiedrībā apstākļi var mainīties, iegūto pētījumu un datu analīze un iegūtie secinājumi arī var būt mainīgi, un tātad šī iespēja pastāv.

A. Rodiņa.

Vēl jautājums tieši par to, ko jūs norādījāt, ka Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā divās normās jau tiek arī runāts par tā saucamo valodas proporciju. Tātad es saprotu, ka Saeimas viedoklis ir, ka arī šis te likums... šajā likumā minētās normas, ciktāl, protams, nav regulējamas savādāk otrajā normatīvajā aktā, ir piemērojamas.

Un tad man jautājums ir šāds. Vai šobrīd vispār ir iespējama visa televīzijas programma tikai kādā mazākumtautību valodā vai mazākumtautību valodās, ņemot vērā tāpat šo te Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma regulējumu.

L. Jambuševa.

Nu, Sabiedrisko mediju pārvaldības likums, tā kā tas ir, mūsaprāt, speciālais likums attiecībā uz Sabiedriskā medija programmām veidotajām... Un tādēļ, kaut arī ir šī proporcija, kas ir vispārīga Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, tomēr atceramies, ka tā ir vērsta ne tikai uz sabiedriskajiem medijiem, bet arī uz komerciālajiem un nekomerciālajiem medijiem, un, mūsaprāt, līdz ar to būtu jāraugās tieši tā speciālā norma par Sabiedrisko mediju likumā esošā 8. panta ceturtdaļa, kas pasaka, ka jā, ja ir vairākas tādas programmas, kas tiek īstenotas, tad var vienu no tām veltīt pilnībā svešvalodā, kas varētu būt, citastarp, arī mazākumtautību valodā.

A. Rodiņa.

Tātad, precizējot, 32. panta trešā daļa, kas runā par valodu televīzijas programmā šajā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, nav attiecināma... tie ir tie 65 procenti no raidlaika, kam ir jābūt valsts valodā, nav attiecināma, nav piemērojama uz sabiedriskajiem medijiem. Vai tā jūs sakāt?

L. Jambuševa.

Nē, mūsaprāt, viņa ir piemērojama, bet viņai ir šī robeža – šī 8. panta ceturtdaļa Sabiedrisko mediju likumā, kas pasaka, ka īpašos gadījumos būtībā ir šī iespēja veidot.

A. Rodiņa.

Ja ir vairākas programmas... Pieņemsim, ja ir vairākas programmas un grib izveidot vēl vienu televīzijas programmu mazākumtautību valodās, tikai mazākumtautību valodās, vai tas šobrīd būtu iespējams?

L. Jambuševa.

Jā, mūsaprāt, piemērojot 8. panta ceturto daļu, tas ir iespējams, jo, mūsaprāt, tas ir speciāls regulējums. Bet mēs joprojām uzskatām, ka vispār šis 28. un 32. pants ir attiecināms uz sabiedriskajiem medijiem, tikai gluži vienkārši pastāv noteiktas situācijas, kurās varbūt arī ir šī vēlme piemērot šīs apstrīdētās normas, un tad veidojas citāda situācija, ka viņas novelk to robežu.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Vēl. Tātad, Saeima, cik es arī sapratu no jūsu sniegtajām atbildēm un arī paskaidrojuma, pieņemot, tātad, apstrīdētās normas, tostarp arī principa normu vai pamatprincipa normu, jūs saprotiet, tātad, šo te 3. panta septīto daļu, ir domājusi un rūpējusies par mazākumtautību valodām un mazākumtautībām daudzskaitlī. Un es arī saprotu, ka Saeima tomēr, lai tas arī ir piemērošanas jautājums, tomēr seko līdzi, kā notiek mazākumtautību uzrunāšana Sabiedriskajā medijā.

Vai Saeimai ir zināms, cik no mazākumtautībām Latvijā šobrīd tiek uzrunātas Sabiedriskajā medijā? Vai visas mazākumtautības?

L. Jambuševa.

Vai visas... Tad droši vien mums būtu arī jāiedziļinās jautājumā, vai mēs runājam par vēsturiskajām mazākumtautībām vai par mūsdienās, tā sakot, paplašinātu mazākumtautību loku. Taču Saeimā ir zināms, ka līdz šīs jaunās pieejas uzsākšanai tika uzrunātas, piemēram, poļu, ukraiņu, ir bijuši arī raidījumi armēņu valodā Latvijas Radio, lietuviešu, vācu valodā, baltkrievu valodā, krievu valodā.

A. Rodiņa.

Un šobrīd kā ir?

L. Jambuševa.

Šobrīd tātad ir šī jaunā pieeja. Tātad, Latvijas Sabiedriskajā mediju portālā ir viena un tā pati satura izvēlne, kas ir šobrīd pieejama ne tikai latviešu, bet arī krievu, ukraiņu un angļu valodā, un LTV 7, tātad, aptuveni 10% satura tiek veidots dažādās svešvalodās un tajā skaitā arī tas var būt mazākumtautību valodās.

A. Rodiņa.

Vai tas atbilst tam mērķim, kas ir paredzēts 3. panta septītajā daļā?

L. Jambuševa.

Mūsuprāt, šī panta mērķis nav uzrunāt obligāti pilnīgi visas mazākumtautības, un tas būtu diezgan nepraktiski, tā sakot, un sarežģīti, bet, raugoties tomēr no to izplatības un saiknes ar Latviju, teiksim, cik aptuveni daudz cilvēku, ja mēs runājam... tā, piemēram, mēs redzam ģeopolitiskajā kontekstā, ka šobrīd Latvijā ir ap 50 000 ukraiņu un attiecīgi arī paplašinās šī vajadzība uzrunāt arī viņus, un līdz ar to arī tika ieviests, un Latvijas sabiedriskie mediji bija vieni no pirmajiem Eiropā, kas arī ieviesa šo sabiedrisko mediju saturu arī ukraiņu valodā.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un tad es saprotu, ka Saeimas viedoklis ir... tāpat kurām tieši mazākumtautībām nodrošināt, tāpat, šo te pakalpojumu kā raidījumu sniegšanu, to nosaka tad sabiedriskais pasūtījums. Ja? Tā es pareizi sapratu?

L. Jambuševa.

Jā.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un visbeidzot par jūsu lūgumu izbeigt tiesvedību vienā konkrētā daļā, proti, par ievada jautājumiem.

Proti, jūs jau zināt, ka Satversmes tiesa, skaidrojot ievadu, ir teikusi, ka to veido, pirmkārt, tiesību normas un, otrkārt, ārpus juridiski faktori. Pēc jūsu teiktā, vai es pareizi saprotu, ka Saeimas viedoklis ir, ka klauzula, ka latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda, ir ārpus juridisks stāvošs faktors?

L. Jambuševa.

Nē, mēs to neuzskatām par ārpus juridiski stāvošu faktoru, bet mēs uzskatām to par jau Satversmes pamatdaļā esošas tiesību normas, tā sakot, atspoguļojumu, vēlreiz akcentējot tās nozīmi.

A. Rodiņa.

Es pareizi saprotu? Jūs sakāt, ka šī ideja jau ir Satversmes 4. pantā?

L. Jambuševa.

Tas, ka valsts valoda ir aizsargājama, tā ir vienīgā latviešu... un tā ir vienīgā valsts valoda, proti, latviešu valoda... Tas, mūsaprāt, jau ir pateikts 4. panta pirmajā teikumā. Līdz ar to, mūsaprāt, Satversmes ievads, līdzīgi kā tas, piemēram, vēlreiz atsaucas uz citiem jautājumiem, kas jau izriet no citām Satversmes pamatdaļas normām, tieši tāpat arī piemin latviešu valodu, taču, mūsaprāt, nav vispāršaistoša rakstura tiesību norma, pret kuru vērtēt atbilstību.

A. Rodiņa.

Bet vai tiešām ir tā, ka 4. panta saturs ir identisks klauzulai – latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda?

L. Jambuševa.

Mūsaprāt, tas apstākļi, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda, izriet jau no tā, ka 4. panta pirmajā teikumā ir noteikts tas, kādas ir valsts valodas... un mēs zinām, ka tā ir tikai viena, atbilstoši 4. panta pirmajam teikumam.

A. Rodiņa.

Paldies.

I. Kucina.

Precizēšu jautājumu... precizēšu jūsu atbildi. Proti, jūs sakāt, ka šī jaunā pieeja un tie piemēri, ko mēs zinām, kas tagad praksē ir, un jūs arī minējāt, ka LSM Plus ir krievu, ukraiņu valodā un angļu valodā, tālāk netiek veidots saturs radio un televīzijā.

Uz ko balstās, jūsaprāt, šī jaunā pieeja, jo pieeju, jūs pati teicāt, nu, var uzskatīt, ka ir daudz – ir Nacionālās drošības koncepcija, tālāk vēl ir atsevišķi Mediju politikas pamatnostādnes 2024.–2027. gadam, kuru saturs ir mērenāks nekā Nacionālās drošības koncepcijā attiecībā uz valodu lietojumu, tālāk ir apstrīdētās normas, par ko mēs šodien runājam.

Tad uz kā balstās un kas veido valstī šo pieeju, pēc kuras būtu jāvadās attiecīgi atbildīgajai institūcijai, ko mēs rītdien uzklūsīsim?

L. Jambuševa.

Nu, es varbūt nedaudz baidos runāt institūcijas vietā par to, kā viņi veido šo pieeju...

I. Kucina.

Viņi arī pateiks, bet jūs kā Saeima? Kas ir šī jaunā pieeja, no kurienes tā izriet?

L. Jambuševa.

Protams, kā jau minēju, katru gadu tiek veikts sabiedriskā labuma pētījums un dažādas aptaujas, kuru rezultātā tiek iegūti dati un veikta to analīze. Protams, nedrīkst aizmirst jūsu jau pieminētās mediju politikas pamatnostādnes, tās arī tiek ņemtas vērā. Un Sabiedrisko mediju padome arī ir atzinusi, un tas arī ir lietas materiālos, ka viņi ir ņēmuši vērā Nacionālās drošības koncepcijā ierakstīto.

Bez šaubām, izstrādājot sabiedriskā pasūtījuma saturu, ir jāņem vērā arī principi, visi principi, kas ir 3. pantā nostiprināti, un, protams, saistītais tiesiskais regulējums, ciktāl tas attiecas uz sabiedriskā pasūtījuma izstrādi. Tas nozīmē, ka izstrādājot šo jauno pieeju... ka tas, protams, ir politiskos apsvērumos balstīta, bet ievērojot šo arī juridisko principu rāmi un raugoties pēc sabiedrības vajadzībām un raugoties, tātad arī

uz šādiem plānošanas dokumentiem, kā mediju politikas pamatnostādnes vai Nacionālās drošības koncepcija.

I. Kucina.

Jā. Paldies.

Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem. Lūdzu, Mita kungs!

M. Mits.

Paldies. Man pamatjautājums... faktiski jau mans pamatjautājums bija līdzīgs tam, ko Rodiņas kundze uzdeva, bet es vēlētos varbūt precizējošu jautājumu uzdot.

Tātad, Saeimas pozīcija ir, ka attiecīgais teikums Satversmes ievadā nav vispār-saistoša tiesību norma. Kā jūs tad raksturojat Satversmes ievada tiesisko statusu? Vai tas saturs, kas ir Satversmes ievadā, vai tam ir juridiski saistošs raksturs? Vai tam ir juridisks spēks vai nē?

L. Jambuševa.

Vai es drīkstu precizēt, ka Saeima neuzskata, ka ievads vispār nesaturētu vispār-saistošas tiesību normas. Tas attiecas tikai uz šo, mūsaprāt, šīs lietas ietvaros vērtējumu, vērtējot latviešu valodas... latviešu valodai veltītos vārdus. Mēs par tiem izsakāmies.

Šajā gadījumā, mūsaprāt, Satversmes ievads satur arī citas vispār-saistošas tiesību normas, bet, nu, šajā gadījumā, mūsaprāt, tas, kas attiecas uz latviešu valodu, tas jau ir atspoguļots caur šo Satversmes pamatdaļas normu. Un, ņemot vērā to, ka Satversmes ievads ir Satversmes kā normatīva dokumenta sastāvdaļa, mēs, protams, to uzskatām par juridiski saistošu normatīvā akta sastāvdaļu.

M. Mits.

Vai tas nozīmē, ka, tātad, vārdiem ievadā „latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda” nav juridiski saistoša rakstura?

L. Jambuševa.

Mēs uzskatām, ka šie vārdi tikai atkārtoti, kas jau faktiski izriet no 4. panta pirmā teikuma būtības. Jo tas, ka latviešu valoda ir bijusi šī vienīgā valsts valoda un tā tas ir bijis jau izsenis, tas ir nostiprināts 4. panta pirmajā teikumā. Nu, neteiksim, ka tieši tādā formulējumā, bet caur to izsakot, kas ir valsts valoda Latvijā, un tā ir latviešu valoda un tā vienmēr ir bijis šajā pantā kā vienīgā ierakstīta. Un līdz ar to, mūsaprāt, Satversmes ievada vārdi tikai paskaidro un vēlreiz dod akcentu, uz šo, mūsaprāt, jau zināmo Satversmes pamatdaļā nostiprināto normu.

I. Kucina.

Paldies.

Turpināsim ar Smiltēna kunga jautājumiem. Bet es aicināšu, ņemot vērā to, ka tiesa ir uzdevusi jautājumus, jūs pats piedalījāties apstrīdēto normu diskusijās Saeimā un ka esat Saeimas deputātu, 20 deputātu, pārstāvis, tad pēc būtības jautājumus, kas patiešām, jūsuprāt, nav skaidri, nav izrunāti un kas var palīdzēt šīs lietas izskatīšanā. Paldies.

E. Smiltēns.

Godātā tiesa, cienījamā Saeimas pārstāve!

Es gribētu sākt ar jautājumu par to... Mita kungs tādu pareizu, manuprāt, un ļoti vērtīgu jautājumu uzdeva par šo te preambulas jeb Satversmes ievada statusu.

Vēlos to papildināt ar to, no kurienes radās... kāda bija tā motivācija rasties Satversmes ievadam. Proti, 2012. gada...

I. Kucina.

Smiltēna kungs, jautājums konkrēts. Kā radās ievads, es domāju, ka visi zālē sēdošie noteikti to zina.

Lūdzu, konkrēts jautājums... Kas vēl no Mita kunga un Rodiņas kundzes uzdotajiem jautājumiem attiecībā uz Satversmes ievadu vēl nav skaidri.

E. Smiltēns.

Tātad, ņemot vērā to, ka bija referendums 2012. gadā par grozījumiem Satversmes 4. pantā, kas paredzēja, ka valsts valoda oficiālā būtu ne tikai latviešu valoda, bet arī krievu valoda, šajā rezultātā radās šie te grozījumi Satversmes preambulas izskatā. Un vai šo grozījumu rezultātā tas nenozīmētu, jūsuprāt, Saeimas prāt, ka Saeimai ar konstitucionālo vairākumu nostiprinot principu, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda, vai tas nenozīmētu, ka viscauri likumdošanas procesā šis princips būtu jāievēro un tam būtu jāpastāv.

L. Jambuševa.

Jā, paldies par jūsu jautājumu. Protams, Saeimai ir zināma šī priekšvēsture, kā radies Satversmes ievads un mēs to esam pat uzsvērusi un arī paši esam izmantojuši Satversmes ievadu savā argumentācijā kā interpretācijas līdzekli.

Bet šajā gadījumā kā interpretācijas līdzekli, jo juridiskajā aspektā par tiesvedības izbeigšanas lūgumu mēs arī esam norādījuši to, ka, mūsuprāt, šajā konkrētajā gadījumā nebūtu vērtējama atbilstība Satversmes ievada vārdiem, bet tikai Satversmes pamatdaļas normai. Tomēr tas nav liedzis mums arī pašiem atbildes rakstā izmantot Satversmes ievadu kā interpretācijas līdzekli.

E. Smiltēns.

Es papildināšu šo jautājumu. Tad kāds būtu reālais ieguvums no tā, ka Saeima ar konstitucionālo vairākumu speciāli pasvītvoja papildinājumu Satversmes 4. pantā, lai nebūtu vairs domstarpības vai interpretācijas....

I. Kucina.

Smiltēna kungs, es domāju, attiecībā uz Satversmes ievadu tiesa tiks galā un izvērtēs Saeimas lūgumu, jo ir pietiekoši jau viedokļi, informācija un arī mūsu pašu judikatūra, lai mēs raudzītos uz šo jautājumu un konkrēti atbildētu.

Aicinātu par apstrīdētajām normām. Kas tur īsti vēl raisa pārdomas vai neskaidrības? Lūdzu.

E. Smiltēns.

Paldies, godātā tiesa.

Vai SEPLP varētu apstiprināt sabiedrisko pasūtījumu bez satura mazākumtautību valodās, atbilstoši esošajam?

L. Jambuševa.

Mūsaprāt, atbilstoši esošajam regulējumam, nē. Manuprāt, ir vairākkārt jau atbildēts uz šo jautājumu.

E. Smiltēns.

Un vai esošais regulējums ierobežo iespēju atgriezt, kā jūs teicāt, ir jauna pieeja... vai šis regulējums, kas ir šobrīd, ierobežo iespēju atgriezt atpakaļ visu to, kā ir bijis – Latvijas Radio-4, ziņas krievu valodā –, un vēl vairāk? Vai ir kāds ierobežojums esošajā regulējumā, ko vienkārši ar vienu lēmumu atrisināt?

L. Jambuševa.

Es jau minēju, ka ir dažādas robežas, ko novelk – cits saistītais tiesiskais regulējums, Satversme un tā tālāk

Es gribētu pavērst jūsu jautājumu citādi, ka nevis atgriezt, bet turpināt uz priekšu. Jo nebūs tāds sabiedriskais pasūtījums, kas pateiks, ka kaut kas tiek atgriezts. Sabiedriskais pasūtījums tiek veidots gadu no gada jauns, un tas vienmēr tiek veidots atbilstoši, kā jau es minēju, vairākkārt iegūto datu analīzē un atbilstoši sabiedrības vajadzībām. Līdz ar to, vērtējot sabiedrības vajadzības, hipotētiski pastāv iespēja pēc jauna sabiedriskā pasūtījuma, kas paredzētu, teiksim, atkal palielināt un intensīvāku pieeju attiecībā uz mazākumtautību un svešvalodu proporcijas īstenošanu mediju saturā, bet es domāju, tas ir tāds vairāk hipotētiskas dabas jautājums. Katru gadu no

gada, tātad, ir jauni plānošanas dokumenti, sabiedrības vajadzības un tā tālāk, bet nu izslēgt iespēju mēs nevaram, jā.

I. Kucina.

Jā, paldies. Atbildēts.

E. Smiltēns.

Ne no likuma anotācijas un atbildīgās Likumdošanas komisijas sēžu stenogrammām, ne arī no Saeimas plenārsēžu stenogrammām neizriet šādu pienākumu sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem noteikšanas pamatojums, proti, nav norādīts, kā tieši šādi pienākumi veicinās visu Latvijas iedzīvotāju sajūtu, par viņu piederību Latvijai, sabiedrības integrāciju Latvijā kā nacionālā valstī un padziļinātu izpratni par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras mērķiem. Saeimas atbildes rakstā vispārīgi ir norādīts, ka par to skaidrojumu var sniegt Kultūras ministrija, sagatavojot minētās normas projektu, pieminot arī, ka tas tika apspriests dažādās konferencēs, diskusijās, darba grupās un tā tālāk. Es saprotu, ka šo normas izcelsmi būtu pareizi uzdot jautājumu Kultūras ministrijas pārstāvjiem, taču varbūt arī jūs varētu norādīt, kur var iepazīties ar konkrētu un detalizētu šāda normā noteikto pienākumu pamatu.

L. Jambuševa.

Es aicinātu to uzdot Kultūras ministrijai.

E. Smiltēns.

Vai tika vērtētas šāda pienākuma noteikšanas negatīvās sekas, ņemot vērā krievu valodas īpaši plašo izplatību informatīvajā telpā?

L. Jambuševa.

Saprotu, ka jūs jau esat iepazinies ar likumdošanas procesa materiāliem un likumdošanas procesa materiāli neapstiprina, ka tiešā veidā no protokoliem un sēžu ierakstiem neizriet šādu seku vērtējums. Tomēr, kā jau arī es iepriekš minēju, šīs normas ir bijušas pieejamas, ir bijusi iespēja iniciēt priekšlikumu iesniegšanu un diskusijas, ja tādas būtu bijušas vajadzīgas.

E. Smiltēns.

Vai šāda norma pēc būtības neturpina Latvijas sabiedrības dalīšanu divās informatīvajās telpās? Vai šis aspekts tika vērtēts pirms likuma normas pieņemšanas?

L. Jambuševa.

Tātad, es jau iepriekš izteicos, ka, mūsaprāt, šī norma nedala sabiedrību divās informatīvajās telpās, ja tā tiek atbilstoši Satversmes garam piemērota, un, mūsaprāt, to ļoti labi arī apstiprina jaunā pieeja. Notiek centieni veidot šo vienu informatīvo telpu.

E. Smiltēns.

Kāds ir Saeimas viedoklis, vai šāda norma neietekmēs sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu raidījumu satura kvalitāti latviešu valodā, vai sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem šobrīd ir pietiekams finansējums kvalitatīva raidījumu veidošanai latviešu valodā?

I. Kucina.

Noņemtu jautājumu. Šo uzdosim rītdienas sēdē.

Turpināsim, lūdzu, ar jautājumiem.

E. Smiltēns.

Tātad, vai, nosakot pienākumu veidot saturu mazākumtautību valodās, tiek izvērtēta šī pienākuma samērība ar sabiedrisko mediju pamatfunkciju stiprināt valsts valodu un nacionālo identitāti?

L. Jambuševa.

Mūsaprāt, tas izriet jau no apstrīdētās normas satura, ņemot vērā to, ka tās otra daļa tieši runā par šo mērķi, kas būtu darāms ar šo normu. Šo principu piemērojot, jāsasniedz šī piederības sajūtas veicināšana un sabiedrības integrācija.

E. Smiltēns.

Paldies.

Tātad šī te apstrīdētā likuma 3. panta septītās daļas norma paredz pienākumu sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem veidot raidījumus, fragmentus, citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, lai veicinātu visu Latvijas iedzīvotāju piederības sajūtu Latvijai, sabiedrības integrāciju Latvijai kā nacionālai valstij un padziļinātu izpratni par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem.

I. Kucina.

Nedaudz lēnāk, stenogramma arī būs nepieciešama. Lūdzu.

E. Smiltēns.

Es, vienkārši ņemot vērā to, ka mēs bieži lietojam šo daļu, tad... kā komentēsiet Satversmes tiesas lietas materiālos pieejamo Latviešu valodas aģentūras sniegto

informāciju, ka pētījumu dati liecina, ka pašlaik netiek veicināta sabiedrības saliedētība uz valsts valodas pamata, jo konkrētai sabiedrības grupai, kuri ikdienā izmanto krievu valodu, tiek piedāvāta īpaša pieeja nelietot latviešu valodu informācijas apguvei sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos.

L. Jambuševa.

Jā, es gribētu teikt, ka jūs atsaucaities uz vienu konkrētu viedokli, uz vienu konkrētu pētījumu. Tajā pašā laikā lietas materiālos ir arī citi pētījumi, no kuriem savukārt izriet citi aspekti, kas savukārt pamato apstrīdēto normu vajadzību. Un es teiktu, ka šo pētījumu ir tik daudz, ka būtībā būtu jāvelk ar pirkstu cauri, kā katrs no tiem norāda citas atšķirīgas proporcijas. Es vēlētos vairāk par šo izteikties debašu runā.

E. Smiltēns.

Mazliet papildinot tad šo un pārfrāzējot... Vai piekrītat šādam aģentūras viedoklim, ka minētā norma faktiski neveicina vajadzību apgūt latviešu valodu?

I. Kucina.

Mēs esam atbildi saņēmuši, jā. Attiecīgi... turpināsim ar jautājumiem.

E. Smiltēns.

Tāpat no Satversmes tiesas lietas materiālos pieejamajā Latviešu valodas aģentūras viedokļa izriet secinājums, ka argumenti par to, ka daļai sabiedrības ir ērtāk uzvert informāciju krievu valodā un tāpēc valstij ir jāuztur sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi tieši šajā valodā ir gan diskriminējošs pret citām vēsturiskajām mazākumtautībām, gan arī absurdi no īstenošanas viedokļa. Tātad, vai Latvijas valstij ir jāuztur sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi krievu valodā?

L. Jambuševa.

Man šķiet, ka kaut kādā mērā es esmu jau iepriekš atbildējusi uz to, runājot par visām būtiskajām mazākumtautību valodām. Mēs nevaram ignorēt to, ka krievu valodā runājošie ir pietiekami liela sabiedrības daļa un arī šī ir arī, tā sakot, vēsturiska mazākumtautības valoda. Līdz ar to arī būtu saprotami un loģiski, ievērojot dažādus principus un sabiedriskā labuma un citu aptauju rezultātus un datu analīzi, arī ietvert to kā vienu no valodām, kurā ir pieejams saturs. Taču tas jau būtu sabiedrisko mediju politikas veidošanas jautājums.

E. Smiltēns.

Jūs Saeimas šajos te paskaidrojumos akcentējat cieņu pret mazākumtautībām.

Man būtu jautājums, vai tas nediskriminē Latvijā dzīvojošās vēsturiskās mazākumtautības, un tas, kā mēs objektīvi redzam, ka krievu valoda, angļu valoda, ukraiņu valoda izmantotas kā svešvalodas. Bet mums ir poļi, ebreji, baltkrievi, lietuvieši, igauņi, no kuriem poļu, baltkrievu, piemēram, un ukraiņu ir apmēram vienādā skaitā. Bet, nu, šīs citas valodas ir izslēgtas no Sabiedriskā medija.

L. Jambuševa.

Ja mēs runājam par šīm divām laika līnijām, līdz 2026. gada pieejai un tagad, tad iepriekš šīs valodas nekādā ziņā nebija izslēgtas no Sabiedriskā medija. Tās bija pārstāvētas gan radio programmās, tās joprojām ir pārstāvētas LTV-7 saturā, kas paredz iespēju veidot saturu svešvalodās. Un, jā, valsts, ievērojot arī, teiksim tā, sabiedrības grupu skaitlisko vairākumu, var būt tiesīga noteikt arī vairāk saturu tieši šajās valodās. Taču, mūsaprāt, nē, nenotiek diskriminācija.

E. Smiltēns.

No Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu pārvaldības likuma 8. panta ceturrtās daļas izriet, ka, ja Latvijas Sabiedriskais medijs veido vairākas programmas, tad vienu radio vai vienu televīzijas programmu vai daļu vienas radio vai vienas televīzijas programmas raidlaiku var atvēlēt raidījumiem svešvalodās. Šeit mainās tas uzsvars.

Kāpēc šajā normā tiek lietots jēdziens „svešvaloda”, kas pēc satura ir plašāks nekā jēdziens „mazākumtautību valodas”? Kādas tieši svešvalodas ar šo normu ir domātas un kāpēc apstrīdētajās normās tiek lietota atšķirīga terminoloģija, un vai tam ir skaidrs, objektīvs un tiesiski pamatots pamatojums?

L. Jambuševa.

Es jau iepriekš minēju, ka abas apstrīdētās normas ir nošķiramas un ka tās sakrustojas tikai tajā vienā punktā, kad mēs runājam tieši par mazākumtautību valodu veidošanu. Svešvaloda ir apzināti izvēlēts jēdziens. Kas ir svešvaloda? Atbilstoši Valsts valodas likumam, tā ir ikviena valoda, kas nav latviešu valoda, un tā tas, mūsaprāt, arī būtu jātulko šī likuma izpratnē. Svešvaloda tāpat aptver gan mazākumtautību valodas, gan, piemēram, Eiropas Savienības oficiālās un Eiropas kultūrtelpai plašākā nozīmē piederīgās valodas. Šis ir arī stāsts par iespēju tuvināties integrācijai Eiropā, Eiropas kultūrtelpai. Un tieši tas arī ir viens no aspektiem, kādēļ šeit ir lietots jēdziens „svešvaloda”. Un, protams, arī tādēļ, ka jēdziens „svešvaloda” jēdzieniski tieši, kā jau minēju, aptvers visas citas valodas visplašākajā nozīmē.

E. Smiltēns.

No loģikas viedokļa es saprotu, ka Sabiedriskā medija uzdevums ir uzrunāt Latvijas sabiedrību. No tā izrietoši var secināt, ka sabiedrība sastāv no latviešiem un mazākumtautībām. Tas nozīmē, par svešvalodām domājot, kādas auditorijas uzrunāt būtu nepieciešams. Sabiedriskā medija galvenais mērķis un uzdevums ir uzrunāt auditoriju – Latvijas sabiedrību, kas sastāv no tiem, kas runā latviešu valodā un mazākumtautību valodā. Latviešu un mazākumtautību... Kāda jēga...?

L. Jambuševa.

Īstenībā jēga ir tāda, ka, pirmkārt, ka mazākumtautību valoda nav, piemēram, angļu valoda. Tādā gadījumā mums ir iespējams, ieliekot šo ietvaru „svešvaloda”, nodrošināt to, ka tiek piedāvāts saturs arī angļu valodā. Franču valoda. Šobrīd tiek piedāvāts saturs arī franču valodā LTV-7, bet franču valoda nav mazākumtautība. Frančiem piederīgie nav mazākumtautība Latvijā. Tātad mēs iedodam šo rāmi runāt plašāk un piedāvāt iespēju veidot saturu arī tiem cilvēkiem, kuru valoda arī ir pietiekami pārstāvēta, kuru valodu arī apgūst. Piemēram, Eiropas Savienības oficiālās valodas arī apgūst skolās un, iespējams, kāds jauniešs, apgūstot skolā, arī gribētu apgūt kaut ko vairāk angļu vai franču valodā. Nu, te ir dažādi aspekti. Un tieši tāpēc mēs nerunājam šajā normā tikai par mazākumtautībām un mazākumtautību valodām. Tas ir plašāk. Bez mazākumtautībām un bez latviešu nācijas Latvijā dzīvo arī citi cilvēki.

E. Smiltēns.

Kā komentēsiet Latviešu valodas aģentūras viedokli, ka sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem Latvijā saturs jāpiedāvā valsts valodā, tā nodrošinot latviešu valodas kā valsts valodas statusu un vienotas informatīvās telpas izveidi, kā arī norādot, ka pastāvošās normas ir novedušas pie krievu valodas dominances mazākumtautību valodu segmentā?

I. Kucina.

Smiltēna kungs, ir atbildēts jau uz līdzīga veida jautājumiem. Turpināsim.

E. Smiltēns.

Kādas tieši Latvijas Republikas Satversmes un starptautisko līgumu normas tiktu pārķāptas, ja tiktu atceltas Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītās daļas un 8. panta ceturtais daļas saturs?

I. Kucina.

Šis nav šīs dienas jautājums. Vēl turpināsim, lūdzu, tālāk.

E. Smiltēns.

Jā. Un tāpat 2023. gada 28. septembrī Saeimā apstiprināja Nacionālās drošības koncepciju. Un tās koncepcijas 7. nodaļā ir pateikts, ka Latvijas informatīvajai telpai radītā apdraudējuma novēršana... tāpat ir paredzēts, ka Latvijas informatīvās telpas drošība ir būtisks aspekts Latvijas nacionālās drošības nodrošināšanā. Spēcīgas un aizsargātas informatīvās telpas pamatā ir stipri vietējie Latvijas mediji un kvalitatīvs vietējais saturs latviešu valodā. Un ka turpmāk valsts informatīvās telpas aizsardzības un attīstības politika fundamentāli balstāma uz latviešu valodas un Satversmes vērtību bāzes, veidojama tāda mediju politika un tiesiskā vide, kas atbalsta saturu valsts valodā.

Tāpat, lūdzu, paskaidrojiet, kā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītā daļa un 8. panta ceturtnā daļa atbilst šajā koncepcijā noteiktajiem mērķiem, tostarp, vienotas informatīvās telpas izveidei uz valsts valodas pamata.

L. Jambuševa.

Es uzskatu, ka es esmu atbildējusi šos jautājumus jau.

I. Kucina.

Paldies.

E. Smiltēns.

Kāpēc līdz šim nav atceltas minētās normas, kuras acīmredzami ir pretrunā ar Nacionālās drošības koncepciju?

I. Kucina.

Uz šo mēs arī dzirdējam atbildi, kā attiecīgie vai kādi normatīvie akti nav vēl izstrādāti un Saeima tos nav redzējusi. Vēl ir jautājumi?

E. Smiltēns.

Vai Saeima ar šo koncepciju pēc būtības nav atzinusi, ka līdzšinējā kārtība sabiedriskajos medijos, kas veicina sabiedrības atrašanos divās informatīvajās telpās, būtu jāpārtrauc?

L. Jambuševa.

Neuzskatu, ka būtu jāpārtrauc. Bet, kā jau minēju, Nacionālās drošības koncepcija dod šo rāmi, kas ir jāņem vērā, turpmāk veidojot sabiedrisko mediju politiku. Tāda ir mana atbilde.

E. Smiltēns.

Un pēdējais. Vai var neievērot šo koncepciju? Vai viņa ir saistoša tā kā Saeimas pieņemts lēmums?

L. Jambuševa.

Koncepcija nav normatīvs akts, kuram... Un, tā kā tas nav normatīvs akts, tai nav arī normatīvā akta vispārīsaistošā rakstura.

Bet mēs jau pieskārāmies... es pieskāros, jau atbildot tiesai uz šo jautājumu par to, kāda iespēja veido Nacionālās drošības koncepcijā ietvertais virziens, kurā doties, un normatīvie akti. Līdz ar to es vairs neturpināšu šo jautājumu.

E. Smiltēns.

Bet vai drīkst neievērot šo koncepciju?

L. Jambuševa.

Nu, es teiktu, ka šajā gadījumā tam nav izšķirošas nozīmes tāpēc, ka, mūsaprāt, šī koncepcija tiek ievērota, izstrādājot šo jauno pieeju.

E. Smiltēns.

Vai tā ir atbilde?

I. Kucina.

Atbilde ir tāda, kāda ir saņemta. Tas, ko jūs vēlaties dzirdēt, tas ir pavisam kaut kas cits.

Vairāk jautājumu nebūs?

E. Smiltēns.

Nebūs.

I. Kucina.

Nebūs. Paldies.

Izmeļoši... Paldies Jambuševas kundzei par izsvērtām un izvērstām atbildēm.

Tagad būs tiesas pārtraukums.

Un attiecīgi atgriezāties, turpināsim tiesas sēdi pulksten 14.00.

Paldies, pārtraukums.

M. Liberte.

Lūdzu piecelties!

(Pārtraukums.)

M. Liberte.

Lūdzu piecelties! Tiesa nāk.

I. Kucina.

Lūdzu, sēdieties!

Turpināsim tiesas sēdi ar pieaicināto personu uzklausīšanu.

Un kā pirmo uzklausīsim Kultūras ministriju. Tātad, Kultūras ministriju tiesas sēdē šodien pārstāvēs divas personas – valsts sekretāra vietniece starptautisko lietu integrācijas un mediju jautājumos Zane Vāgnere un Mediju politikas nodaļas vadītāja Gunta Līdaka.

Lūdzu, jums vārds. Cik jūs vēlaties, izmantojiet savu iespēju izteikties. Tad sekos jautājumi. Lūdzu.

Z. Vāgnere.

Paldies, godājamā tiesa. Man būtu precizējošs jautājums, vai mums ir kaut kāds laika ierobežojums?

I. Kucina.

Pēc būtības jums laika ierobežojums konkrēti nav, bet maksimāli pieturamies pie tām 30 minūtēm. Vairāk gan nevajadzētu.

Z. Vāgnere.

Paldies.

Mēs, iespējams, nedaudz būsīm ilgāki tieši tāpēc, ka mēs šo savu uzstāšanos esam sadalījuši divās daļās. Mana daļa savukārt pievērsīsies tiem jautājumiem, kas vēl nav apskatīti rakstiskajos apsvērumos. Savukārt Mediju politikas nodaļas vadītāja pievērsīsies īpaši Mediju politikas nodaļas pamatnostādņēm un arī dažādiem pētījumiem un rādītājiem.

Es pieļauju, ka es pati censtos iekļauties 25 minūtēs un iespējams, ka manai kolēģei varētu būt vajadzīgas vēl kādas 15 minūtes.

I. Kucina.

Labi, lūdzu, turpināsim.

Z. Vāgnere.

Liels paldies.

Pirmkārt, godājamā tiesa, es gribu pateikties par šo iespēju Kultūras ministrijai sniegt viedokli šajā lietā un kā pieaicinātā persona mēs jau iepriekš esam snieguši savus apsvērumus attiecībā uz jautājumiem, kurus uzdeva tiesa.

Un savos jautājumos gan uz pirmo jautājumu mēs arī pievienojamies Saeimas viedoklim šajā jautājumā attiecībā uz to, ka šī norma pati par sevi nav obligāta, bet ir imperatīva tikai šajā, tajā ietvertā principa vispārīga ievērošana attiecībā uz satura veidošanu mazākumtautību valodās.

Tāpat arī otrajā jautājumā mēs esam tādās pašās domās, kā Saeimas pārstāvji, attiecībā uz to, ka apstrīdētās normas neparedz noteiktu proporciju.

Savukārt trešais jautājums, arī par to mēs esam paskaidrojuši par jēdzienu programmu, ka ir saskanīgs ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā sniegto definīciju.

Savukārt ceturtajā jautājumā mēs arī atsaucamies uz to, ka šie plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipi ir noteikts pienākums. Nevarētu būt tāds, ka sabiedriskajos pasūtījumos, kurā nav ietverta satura veidošana mazākumtautību valodās.

Tomēr es šodien šajā tiesā vēlos arī vērst uzmanību uz papildu būtiskiem apstākļiem, kurus mēs saredzam un it īpaši to, ka svarīgi uz šo lietu ir paskatīties tieši caur Sabiedriskā medija neatkarības un vārda un preses brīvības prizmas.

Un mēs šo aspektu vēlamies norādīt tieši tāpēc, ka, skatoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu, it īpaši lietā „Manole pret Moldovu”, tur ļoti skaidri norādīts par to, ka, ja valsts ir izlēmusi izveidot sabiedriskās apraides sistēmu, tai ir pozitīvs pienākums nodrošināt, lai arī sistēma sniegtu plurālistisku, daudzveidīgu un iekļaujošu audiovizuālo pakalpojumu. Un šī sprieduma 102. pantā ir īpaši norādīts uz to, ka tad, kad dalībvalstis veido savus regulējumus, ir jāvadās no Eiropas Padomes Ministru komitejas ietvaros dalībvalstu starpā saskaņotiem standartiem attiecībā uz sabiedrisko līdzekļu apraidi, kas sniedz interpretatīvas vadlīnijas, kāda pieeja ir piemērojama Cilvēktiesību konvencijas 10. panta attiecībā uz izteiksmes brīvību interpretāciju šajā jomā. Un konkrēti arī tiesas spriedumā ir nosaukta tieši rezolūcija, tātad Eiropas Padomes rezolūcija par sabiedriskās apraides nākotni, 1994. gadā pieņemtā, kā arī ieteikums Nr. R-96-10 „Par sabiedriskās apraides neatkarības garantēšanu” un arī tās pielikums.

Kādēļ es tieši uz šiem dokumentiem atsaucos un saku? Ir tādēļ, ka šajā tieši Eiropas Padomes ieteikumā ir īpaši noteikts, ka sabiedriskās apraides, tātad sabiedrisko apraides līdzekļu medijiem, sabiedriskajiem medijiem darbību regulējošam tiesiskajam regulējumam skaidri jānostiprina to redakcionālā neatkarība un institucionālā autonomija, īpaši norādot uz vairākām būtiskām darbības jomām, tostarp programmas ieceres izstrāde un programmas veidošana. Ja mēs skatāmies, ko nozīmē programmas ieceres izstrāde un programmas veidošana, tad to ir jāsaprot plaši kā visu redakcionālo procesu

no idejas līdz gatavam saturam. Tas ietver redakcionālos mērķus, auditorijas izvēli, saturs formu, izteiksmi, plus arī redakcionālo atbildību un neatkarību. Programmu valoda nav autonomas elements. Tā ir daļa no satura koncepcijas funkcionāli, jo valodas nosaka, kuru auditoriju saturs uzrunā un cik pieejams tas ir dažādām sabiedrības grupām.

Līdz ar to Kultūras ministrijas ieskatā šobrīd esošais regulējums atbilst tikko citētajam principam un Sabiedriskā medija neatkarība sevī ietver rīcības brīvību attiecībā uz raidījuma ieceres izstrādi un programmas veidošanu un līdz ar to arī valodu kā daļu no satura koncepcijas.

Attiecīgi Kultūras ministrija uzskata, ka Sabiedriskā medija ierobežošana attiecībā uz valodas lietošanu nebūtu saskanīga ar Eiropas Padomes Ministru komitejas ietvaros dalībvalstu starpā saskaņotiem standartiem attiecībā uz sabiedrisko apraidi, kas sniedz interpretatīvas vadlīnijas, kāda pieeja ir piemērojama Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10. panta interpretācijā šajā jomā.

Tas arī apstiprina tieši to premisi un tieši to pamatojumu, kādu arī Saeimas juridiskais dienests ir izvirzījis, ka šī norma pati par sevi nav obligāta un neuzliek pienākumu, bet šīs normas vispārējais princips ir imperatīvs.

Un savukārt šo principu īstenot apstrīdētajā normā, savukārt, tas, kā šo principu īstenot apstrīdētajā normā, nav noteikts, jo, ievērojot Eiropas Padomes vadlīnijas par sabiedriskās apraides neatkarības garantēšanu, tas ir atstāts sabiedrisko mediju rīcības brīvībā.

Treškārt, Sabiedriskā medija rīcības brīvība ietver arī to, kāda ir šī brīvība pašam lemt, kā sasniegt šīs auditorijas un šo mērķi ar to, ar kādiem redakcionāliem līdzekļiem tā tiek veidota un kā viņi veido programmas un raidījumus. Turklāt Latvijas Sabiedriskā medija gadījumā tas tiek īstenots ar sabiedriskā pasūtījuma mehānismu, kas ir noteikts Sabiedrisko līdzekļu pārvaldības likuma 3. nodaļā un ievērojot, ka latviešu valoda ir pamatvaloda Sabiedriskajā medijā.

Otra lieta, ko es arī gribētu vērst uzmanību, ka viss šis mehānisms, ko ir radījis Sabiedrisko mediju pārvaldības likums, ka tas ir skatāms kopīgi. Līdz ar to arī šis mehānisms nav atstāts tikai izlemšanai pašiem sabiedriskajiem medijiem. Ir arī Sabiedrisko mediju padome, kura arī šīs koncepcijas apstiprina un strādā kā šis garants svirām. Un šeit arī ir ļoti svarīgi atcerēties to, ka tieši šo padomi iecerē Saeima. Līdz ar to šis regulējums patiešām nodrošina to, ka gan Sabiedriskais medijs spēj īstenot savu rīcības brīvību, gan arī ir šīs sviras uzraugošās, kas tālāk, teiksim, politiskā ietekme ir pietiekoši atstāta atstāt.

Un mēs tāpatās arī vēlamies norādīt uz citiem dokumentiem, kurus Eiropas Cilvēktiesību tiesa īpaši ņem vērā, lemjot par Cilvēktiesību konvencijas 10. panta piemērojamību. Un šajā lietā es gribētu minēt arī to, ka pastāv Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas 2008. gada 3. oktobra rezolūcija Nr. 1636, kas runā par indikatoriem mediju demokrātijā. Un šajā rezolūcijā 8. punktā Asambleja aicina visu valstu

parlamentus regulāri objektīvā un salīdzināmā veidā analizēt situāciju mediju jomā savās valstīs, lai varētu identificēt nepilnības mediju tiesiskajā regulējumā un praksē un veikt atbilstošus pasākumus šo nepilnību novēršanai. Asambleja it īpaši 8.7. punktā, norāda, ka medijiem, tāpat, šī izvērtēšana ir jāveic saskaņā ar pamatprincipiem un viens no pamatprincipiem, kuru min šeit 8.7. punktā, ir tas, ka medijiem jābūt brīviem izplatīt savu saturu to pašu izvēlētajā valodā.

Līdz ar to aicinām Satversmes tiesu, izvērtējot valstu pozitīvos pienākumus, nodrošināt sabiedrisko mediju neatkarību un plurālismu, ņemt vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus, kā arī šos minētos Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rezolūcijas un ieteikumus.

Protams, ka mēs apzināmies arī to, ka 10. pantā noteiktās tiesības nav absolūtas un arī, ka šīs tiesības var tikt ierobežotas, balstoties uz šī 10. panta otro punktu. Tomēr ir arī zināms, ka šīs tiesības arī, ja tiek noteikti ierobežojumi, tad viņiem ir jābūt ļoti šauriem un, protams, arī specifiskiem, un tie nedrīkst būt nesamērīgi. Un tādēļ, skatoties tieši uz šiem Eiropas Padomes principiem, kādā veidā sabiedriskajiem medijiem tiek nodrošināta neatkarība un rīcības brīvība, Kultūras ministrija uzskata, ka, ierobežojot sabiedrisko mediju regulējumu un liedzot iespēju veidot programmas un raidījumus auditorijām svešvalodās, tiktu ierobežota mediju neatkarība, jo šī, tāpat, programmu izstrāde un programmu īstenošana ir daļa no mediju neatkarības.

Un vēl viens aspekts, ko Eiropas Parlaments šajās rekomendācijās norāda, ir arī to, ka sabiedriskajām raidorganizācijām jābūt nodrošinātai spējai izmantot jaunās komunikācijas tehnoloģijas. Un, ja tas ir paredzēts tiesību aktos, attīstīt jaunus pakalpojumus, kas balstīti uz šīm tehnoloģijām, lai tās varētu neatkarīgi īstenot likumā noteikto mērķi. Līdz ar to, domājot par tādu, teiksim, situāciju, kurā Sabiedriskajam medijam nebūtu iespējas svešvalodās strādāt, būtu jādodomā un būtu uzdod jautājums, vai sabiedriskajiem medijiem tas nozīmētu, ka varētu liegt arī darboties ar komunikāciju tehnoloģijām, kuras ir vērstas uz svešvalodām. Tas ir vēl viens aspekts, kas būtu jāvērtē arī šajā kontekstā.

Savukārt attiecībā, ja mēs runājam tieši par mazākumtautību tiesībām, tas, ko mēs gribam uzsvērt, ir, protams, neatkarīgu to, ko Saeimas juridiskais dienests minēja, ir arī to, ka šajā Vispārējā konvencijā par nacionālo minoritāšu aizsardzību mazākumtautībām ir tiesības netraucēti saņemt un izplatīt informāciju un idejas minoritāšu valodā un netikt diskriminētām mediju izmantošanas jomā. Un tas ir noteikts gan, tādā plašā ietvarā skatoties, 9. panta pirmajā daļā, kā arī trešajā daļā un ceturtajā daļā. Lai gan šajā Vispārējās konvencijas 9. pantā nav īpaši atrunāti sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi un norādes par valodām, Konsultatīvās komitejas skaidrojumā, ko pieminēja arī Saeimas juridiskais dienests, atklāj, ka šāds pienākums un skaidrojums izriet no valsts pozitīvajām saistībām.

Tāpatās arī, kas ir ļoti svarīgi, ir ka... tātd, šis ir pozitīvais pienākums, kas ir jāizdara valstij, un šīs tiesības un šis pants ir jālasa kopsakarībā, jo, kā arī zināms, Sabiedriskais medijs šobrīd līdzsvaroti īsteno šajā 9. panta trešajā daļā noteikto valsts pozitīvo pienākumu un tajās iespējamās robežās. Mēs uzskatām, ka iespējamās robežas, lai valsts varētu īstenot šo pozitīvo pienākumu, kas izriet no Vispārējās minoritāšu konvencijas, ir īstenotas, jo, ja mēs paskatāmies kaut vai uz šo finansiālo sadalījumu, Sabiedriskais medijs tam velta ap 10,3 procentus no sava finansējuma, līdz ar to ļoti maza finansējuma iespēju robežās, nav iespējams 20 procenti, bet iespēju robežās ir. Bet pats svarīgākais, kas izriet šeit, ir arī tas un ko ir ļoti svarīgi atzīmēt, ir šī Sabiedriskā medija loma. Jo, domājot arī un šeit diskusijā zālē ļoti daudz runāja par to, ka vai tad telpā nav šie citi mediji vai komercmediji, nav citu mediju, kā to var nodrošināt. No juridiskās puses, protams, un jums, godātā tiesa, par to ir, protams, lemt un to jūs vislabāk zināt, ir tas, ka valsts nevar uzlikt savus pienākumus pildīt privātajiem, piemēram, komerclelviņijām. Un, pat ja varētu, viņu nevarētu pārbaudīt, vai šis mērķis ir sasniegts.

Bet es teiktu, ka tas būtiskākais slēpjas vēl pat dziļākā detalizācijā. Sabiedriskais medijs ir tieši deleģēts no valsts sasniegt visas sabiedrības grupas, tostarp tās, kuras tirgus mehānismi nespēj nodrošināt. Savukārt funkcija, kādu sniedz komercmedijs, balstās tirgus konkurences ietvaros, un tam nav dots sabiedriskā uzdevumu pienākums sasniegt visas grupas un it īpaši, iespējams, to arī Sabiedriskais medijs to īsteno, veidot arī tādu materiālu, kas nav komerciāli svarīgs, bet kas ir sabiedriski nozīmīgs.

Un attiecībā tieši tādēļ arī šī norma nav, teiksim, imperatīvi uzdot, cik procentiem ir jābūt, jo Sabiedriskā medija funkcija ir tieši redzēt, kurā vietā ir auditorijas, spēt reaģēt uz šīm auditorijām, jo Latvijas sabiedrība ir dažāda un pie tam Latvijas sabiedrība un cilvēki, kas šeit dzīvo, neveido tikai tas, kā mēs redzam šo statistiku attiecībā vai uz mazākumtautībām... To pierāda arī reakcija attiecībā uz Ukrainas civiliedzīvotāju ierašanos Latvijā. Un līdz ar to Sabiedriskais medijs ļoti veiksmīgi spēj reaģēt uz to, un tas ir arī tāds drošības mehānisms un arī Sabiedriskā medija neatkarības mehānisms, jo ir šis kopējais regulējošais mehānisms, kas atļauj SEPL padomei un Sabiedriskam medijam sasniegt auditorijas, vērtēt, zināt, kā viņas sasniegt.

Un vēl viena, mūsaprāt, ļoti svarīga lieta, kas būtu jāņem vērā, ir tas, ka Sabiedriskajam medijam atšķirībā no komercmedijiem ir arī citos likumos uzdoti ļoti īpaši uzdevumi. Un ja mēs paskatāmies kaut vai ne tikai likumos, bet arī citos tādos sagatavotos... valsts sagatavotos materiālos, piemēram, ja mēs paskatāmies uz likumu „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli”. 15. pantā, tātd sabiedriskajiem medijiem ir noteikts, ka viņi izziņo lēmumu par izņēmuma stāvokli. Un sabiedriskajiem medijiem ir jādod iedzīvotājiem ieteikumi tālākai rīcībai. Tāpat arī 21. pants pasaka, ka sabiedriskajiem medijiem ir jādod šī iespēja valsts augstākajām amatpersonām un atbildīgajām institūcijām iespēju sniegt informāciju un paziņojumus iedzīvotājiem, tāpat arī, protams, Latvijas Prezidentam ārkārtas paziņojumu.

Un šis arī pilnībā saskan ar to, ko mēs redzam Aizsardzības ministrijas sagatavotajā 72 stundu rokasgrāmatā. Rokasgrāmatā stāv rakstīts: ja jūs dzirdiet sirēnas, ieslēdziet Latvijas Sabiedrisko mediju – Latvijas Radio, Latvijas Televīziju, meklējiet Sabiedriskā medija saturu.

Un līdz ar to, lemjot par valodām, šis ir ļoti nozīmīgs aspekts, jo, liedzot Sabiedriskam medijam komunicēt svešvalodās, ir jāņem vērā arī aspekts, ka viņiem ir šīs funkcijas deleģētas un šeit jau vairs nav tikai runa par dezinformāciju, šeit patiešām ir runa par, iespējams, par cilvēku dzīvībām vai apdraudējumiem.

Visbeidzot es gribētu pieskarties arī šim, kas ir 72 stundu rokasgrāmatā minētais par to, ka dotais ieteikums iedzīvotājiem neizplatīt dezinformāciju. Lai viņi varētu neizplatīt dezinformāciju, viņiem ir tieši jāvadās pēc informācijas, ko viņi saņem no sabiedriskajiem medijiem. Tad šajā rokasgrāmatā tas tā tiek pasniegts. Un ņemot vērā to, līdz ar to ir ļoti svarīgi šo pieeju iedot.

Bet otra lieta ir, kas ir, mūsaprāt, arī svarīga, ja mēs, piemēram, skatāmies uz NATO *StratCom Riga* virtuālo manipulācijas apkopojumu par 2025. gadu, lietas ir patiešām ļoti mainījušās kopš 2023. gada. 2023. gadā mākslīgā intelekta rīki vēl nebija tādā pakāpē, kādā tie ir šobrīd. Un tas, ko šajā NATO Riga *StratCom* veiktajā pētījumā tiek minēts, ka jau laika posmā no 2024. gada jūnija līdz 2025. gada maijam ir mainījušās naidīgās informācijas manipulācijas, īpašu uzmanību pievēršot, tātad, mākslīgā intelekta straujai attīstībai. Šī mākslīgā intelekta straujā attīstība ir radījusi iespēju ātri ģenerēt vairākās valodās un vairākos formātos un gandrīz momentāni reaģēt uz politiskajiem notikumiem.

Tāpat arī notiek uzliesmojumi un tieši attiecībā par Kremļa atbalstošiem ziņojumiem, kas notiek divreiz biežāk, trīsreiz biežāk starp platformām.

Visbeidzot, es arī attiecībā par dezinformāciju gribu arī vērst tiesas uzmanību uz to, ka šī mākslīgā intelekta rīki ir ienesuši jaunu fenomenu, kas ļoti maina arī attieksmi pret dezinformāciju. Ir tas, ka šobrīd ir, teiksim, tāda jauna metode, kas saucas „datu indēšana”. Un datu indēšana ir kļuvusi ļoti aktuāla sabiedrībā, teiksim, saistībā ar mākslīgā intelekta izmantošanu. Un līdz ar to ir, piemēram, kaut vai tā pati... šādus datu indēšanas riskus spilgti ilustrē tā dēvētā *Operation Pravda*, kas starptautiskajos pētījumos atzīta kā ar Krieviju saistīta koordinēta ilgtermiņa dezinformācijas operācija, kuras ietvaros liels skaits savstarpēji saistītu tīmekļa vietņu sistemātiski publicēja vienvēidīgus propagandiskus rakstus, lai mākslīgi palielinātu konkrētu naratīvu klātbūtni publikajā telpā. Bet šie dati nav un šīs publikācijas nav domātas cilvēkiem. Viņas ir domātas šiem jaunajiem mākslīgā intelekta rīkiem, kuri pēc tam piekļūst, un, teiksim tā,... iesijā šo nepatieso informāciju jau pat arī, teiksim, faktu pārbaudes un mākslīgo intelektu rīkos. Līdz ar to šobrīd 2025. gadā mēs vairs neesam, nerunājam par to, ka apdraudējums ir tikai tāds, ka kāds veido dezinformāciju. Mēs runājam par to, cik daudz telpas informatīvajā vidē mums ir piepildītas ar uzticamu informāciju. Un Sabiedriskais

medijs šo tieši ļoti augsto latīņu informācijas telpai nodrošina caur saviem kvalitatīvajiem datiem un arī to, ka tieši svešvalodās šī valodas pieejamība palīdz šajā informatīvajā telpā. Mēs viņu veidojam lielāku un piepildām lielāku, lai arī šie rīki, kas ļoti bieži, kuri nav izveidoti Latvijā un kuri izmanto arī angļu valodu un dažādas svešvalodas, lai šie rīki varētu izmantot un iegūt informāciju tieši no šīs mūsu kvalitatīvās informācijas vides, kuru veido Sabiedriskais medijs.

Ar jūsu atļauju es došu vārdu Guntai Līdakai, Mediju politikas nodaļas vadītājai, kura ir ne tikai... man jāsaka, šobrīd Gunta ir Mediju politikas nodaļas vadītāja, bet Guntai ir ļoti liela pieredze gan strādājot Latvijas Sabiedriskajā medijā, Latvijas Televīzijā tajā laikā, gan arī komercmedijos, gan arī nevalstiskajās organizācijās un arī NEPL padomē kā padomes locekli.

I. Kucina.

Paldies, jā, turpināsim.

G. Līdaka.

Labdien, augsti godātā tiesa.

Paldies par doto iespēju paust apsvērumus un datus balstītus argumentus, kas pamato jau Kultūras ministrijas iepriekš pausto viedokli un papildina to.

Mediju politikas galvenais virzošais dokuments ir Latvijas mediju politikas pamatnostādnes 2024.–2027. gadam, kas tika pieņemtas diskusijās ar nozari un apstiprinātas Saeimā, un paredz, ka Latvijas mediju politikas mērķis ir noturīga, daudzveidīga, droša, kvalitatīva, stabila, ilgtspējīga, neatkarīga, brīva mediju vide, kurā nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī top kvalitatīvs Latvijas sabiedrības interesēm, kopējam labumam atbilstošs saturs, ir līdzsvarotas nozares pārstāvju intereses, auditorijai ir piekļuve neatkarīgai žurnālistikai un uzticamai informācijai un zināšanas to lietot.

Mediju politikas pirmais rīcības virziens nosaka, ka tiek veidota stipra Latvijas mediju vide un informatīvā telpa, kur Sabiedriskais medijs uzrunā visdažādākās sabiedrības grupas ar kvalitatīvu informatīvo, izglītojošo, izklaidējošo saturu. Mediji ir finansiāli neatkarīgi un spējīgi nodrošināt savu pamatdarbību.

Rīcības virziens, stipra Latvijas mediju vide un informatīvā telpa sasniedzamo rīcības virziena sasniedzamo rezultātu klāstā ir neatkarīgas un brīvas mediju vides nodrošināšana, kuras izmērāmais rezultāts ir pasaules Preses brīvības indekss. Latvijas Preses brīvības indeksā pašreiz ir atkāpusies uz 15. vietu 180 valstu vidū, salīdzinājumā ar 12. vietu iepriekšējā periodā. Mūsu mērķis ir šo rādītāju uzlabot.

Vēl viens mūsu mērķis ir sabiedrisko mediju kvalitātes un uzticēšanās stiprināšana. 2024. gadā augusti uzticēšanās sabiedrisko mediju ziņām, liecina Valsts kancelejas pasūtītā aptauja par Latvijas sabiedrības noturību Krievijas kara Ukrainā kontekstā. Ziņām uzticas 50,4 procenti respondentu, kas ir par 7,9 procentiem vairāk nekā iepriekšējā

2023. gadā. Un, visbeidzot sabiedrisko mediju pieejamība un auditorijas sasniedzamība, kas ir būtisks jautājums, jo, ja Sabiedriskajam medijam tiktu liegta iespēja veidot raidījumus un sasniegt auditorijas, uzrunājot sabiedrību svešvalodās, tas būtiski samazinātu sabiedrisko mediju pieejamību, radītu riskus, kas mazinātu uzticēšanos Sabiedriskajam medijam un aizmigrēšanu uz citiem, ne tik kvalitatīviem un uzticamiem informācijas avotiem.

Un, kā jau iepriekš minēja Vāgneres kundze, par nesamērīgu iejaukšanos mediju darbībā attiecībā uz redakcionālo procesu, tas apdraudētu mediju neatkarību un radītu risku kārtējam preses brīvības indeksa kritumam.

Godājamā tiesa! Šīs lietas izskatīšanā ir būtiski apzināties, ka Sabiedriskais medijs ir īpašāks medijs salīdzinājumā ar citiem medijiem, ar savu tikai Sabiedriskajam medijam piemītošu funkciju. Un šo aspektu es vēlos jums īpaši izcelt un vērst uzmanību, ka nav velkama vienlīdzības zīme starp Sabiedrisko mediju un komercmedijiem. Sabiedriskais medijs ir ārpus komercitirgus, bet tas nenozīmē to, ka Sabiedriskajam medijam nav jācīnās par savu auditoriju un komercmediji joprojām konkurē ar sabiedriskajiem medijiem par auditorijas uzmanību. Tikai mērķi ir atšķirīgi. Komercmediju gadījumā tie ir izteikti komerciāli, bet sabiedrisko mediju galvenais mērķis ir uzticama un kvalitatīva satura veidošana, kas stiprina demokrātiju, sargā vārda brīvību, palīdz ikvienam justies piederīgam Latvijai. Tāpēc ir svarīgi atcerēties, ka lēmumiem attiecībā par sabiedrisko mediju spēju piesaistīt auditoriju ir tieša ietekme uz to, cik kvalitatīva veidosies arī komercmediju satura kvalitāte konkurences cīņā par auditorijas uzmanību.

Komunikācijas zinātnes teorijā masu medijiem var iedalīt vairākus nozīmīgus mērķus. Tie ir: informēt, izglīt, izklaidēt. Bet, runājot par sabiedriskajiem medijiem, apraides mediju pētniecības organizācijas *Broadcasting Research Unit* mediju pētnieks profesors Maikls Treisjjs ir definējis 8 principus, kas sociālajās zinātnēs tiek izmantoti kā pamata atskaites punkti, lai raksturotu sabiedriskos medijus. Tie ir vispārēja pieejamība, vispārēja darbība, interešu daudzveidības ievērošana, sabiedrības minoritāšu grupu interešu nodrošināšana, jo īpaši to grupu, kuras raksturo fiziski vai sociāli apstākļi, kalpošana publiskajai sfērai, saistības attiecībā pret sabiedrības izglītošanas funkciju, jo sabiedriskajai apraidei ir jābūt distancētai no jebkādam atsevišķām interesēm, sabiedrisko mediju organizācijas ir jāveido tā, lai tiktu veicināta kvalitatīvu programmas veidošanas konkurence, nevis konkurence par skaitļiem. Apraides nodrošināšanas noteikumiem ir jābūt tādiem, lai tie nevis ierobežotu programmu veidotājus, bet drīzāk būtu liberāli attiecībā pret programmu veidošanu.

Saskaņā ar komunikācijas zinātnes teoriju un starptautiski atzīto praksi, demokrātiskā valstī sabiedriskajiem un komerciālajiem medijiem ir atšķirīgi, bet savstarpēji papildinoši mērķi un funkcijas. Komerciālie mediji pārsvarā darbojas tirgus apstākļos, orientējoties uz auditorijas pieprasījumu un ekonomisko ilgtspēju, savukārt sabiedriskie

mediji pilda valsts deleģētu publisku uzdevumu, kas izriet no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtībām.

Vienlaikus sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir īpaša un neatvietoājama nozīme krīzes un ārkārtas situācijās. Šādās situācijās sabiedriskajiem medijiem ir pienākums nodrošināt informācijas sasniedzamību ikvienam iedzīvotājam, tostarp gadījumos, kad nedarbojas komerciālie sakaru risinājumi, digitālās platformas vai citi informācijas izplatīšanas kanāli. Sabiedriskā medija uzdevums ārkārtas situācijā neaprobežojas tikai ar informatīvo funkciju, bet ietver arī pienākumu operatīvi, uzticami un saprotami informēt sabiedrību, pielāgojot saturu konkrētās situācijas raksturam un sabiedrības vajadzībām.

Ārkārtas situācijā sabiedriskajiem medijiem ir pienākums veidot un izplatīt rādījumus atbilstoši faktiskajam pieprasījumam un sabiedrības drošības interesēm, nodrošinot, ka kritiski svarīga informācija sasniedz pēc iespējas plašāku auditoriju. Šādos apstākļos Sabiedriskā medija rīcība ir vērtējama, ņemot vērā ne tikai mediju politikas vai valodas politikas aspektus, bet arī cilvēku dzīvības, drošības un sabiedriskās kārtības aizsardzības mērķus.

Attiecībā uz mediju politikas centieniem izveidot stipru Latvijas mediju vidū informatīvo telpu, kur Sabiedriskais medijs uzrunā visdažādākās sabiedrības grupas, vēlos īpaši apskatīt svarīgākos pētījumus un piedāvāt redzējumu par to. Kā jau iepriekš tika uzsvērts, mazākumtautību tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūru savdabību ir noteikts Latvijas Republikas Satversmē. Personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. 2017. gadā veiktajā ārējās migrācijas apsekojumā latviešu valodu kā dzimto valodu norādījuši aptuveni 61 procents respondentu, savukārt 36 procenti respondentu kā dzimto valodu ir norādījuši krievu valodu.

Sabiedrības interese par mediju saturu krievu valodā ir noturīga, ko liecina arī pēc Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes pasūtījuma veiktais pētījums 2024. gadā par Latvijas iedzīvotāju mediju saturu lietošanas paradumiem. Kā rāda pētījums, līdzīgi kā 2023. gadā, arī 2024. gadā interese patērēt Latvijā veidotu mediju saturu krievu valodā pauda 36 procenti aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. 2023. gadā interesi izrādīja 35 procenti respondentu. Tas rāda, ka interese par saturu krievu valodā ir noturīga un ar pieaugošu tendenci īpaši cittautiešu vidū. Cittautiešu vidū lietot vietējos medijus krievu valodā pauda gandrīz trīs ceturtdaļas jeb 72 procenti aptaujāto. Salīdzinājumam ar 2023. gadu – šādu interesi pauda 66 procenti aptaujāto. gada laikā interese par saturu krievu valodā ir pieaugusi par 6 procentiem.

Ņemot vērā minēto un Sabiedriskā medija īpašo nozīmi un funkciju nodrošināt sabiedrībai uzticama, droša, kvalitatīva un politiski neatkarīga satura veidošanu ir svarīgi, lai visiem iedzīvotājiem, tajā skaitā mazākumtautībām, būtu iespēja saņemt informāciju minoritāšu valodās un netikt diskriminētām mediju izmantošanas jomā.

To nosaka arī Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 3. panta piektā daļa. Vēlos pieminēt, ka šis likums tika pieņemts plašās diskusijās, parlamentārā ceļā un divos parlamentos tika diskutēts. Izslēdzot būtisku Latvijas sabiedrības daļu no iespējas izmantot Sabiedrisko mediju, auditorijai tiktu liegta pieeja Sabiedriskā medija saturam, bet Sabiedriskajam medijam pildīt savas saistības pret sabiedrību, liedzot iespēju sasniegt auditoriju un to uzrunāt.

Kā rāda 2025. gadā sagatavotais Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas un Drošības stratēģiskā pētniecības centra stratēģiskais apskats „Latvijas sabiedrības un valsts attiecības Krievijas – Ukrainas kara kontekstā: 2024”, viens no svarīgākajiem jautājumiem mediju patēriņa ziņā joprojām ir un paliek par valodu, kādā respondenti iegūst informāciju no medijiem. Lielākoties Latvijas iedzīvotāji informāciju no medijiem iegūst latviešu valodā. Un 2024. gadā to atzina 79 procenti respondentu. Ir samazinājies mediju satura patēriņš krievu valodā, kas 2015. gadā bija 68 procenti, bet 2024. gadā 50 procentu līmenī, kas saistīts ar Krievijas federālo kanālu slēgšanu. Noturīga tendence ir arī mediju satura patēriņam citās valodās, ko 2024. gadā minēja 16 procenti respondentu.

Tomēr respondentiem ar krievu valodu ģimenēs var konstatēt noturīgu tendenci patērēt mediju saturu valodas ziņā – lielākā daļa jeb 92 procenti 2024. gadā atzina, ka izmanto mediju saturu krievu valodā, un mazāk nekā puse jeb 49 procenti izmanto arī latviešu valodas informatīvo telpu.

Apskatot mediju patēriņu krievvalodīgo respondentu vidū, jāuzsver, ka Krievijas valsts kontrolēto mediju patēriņš mazākumtautību vidū ir būtiski krities, jo 1919. gadā tie bija 77 procenti, bet 2024. gadā tikai 12 procenti. Turpretī ievērojami ir audzis Latvijas mediju satura patēriņš krievu valodā, jo 1919. gadā tikai 62 procenti respondentu ar krievu valodu ģimenē norādīja, ka patērē Latvijas medijus, bet 2024. gadā jau 82 procenti, kas saistīts ar noturīgi augstu pieprasījumu pret saturu krievu valodā arī Latvijas medijos.

Tas nozīmē, ka, ierobežojot Krievijas kontrolēto kanālu darbību Latvijā, mazākumtautību auditorija no tiem aizmigrēja uz citiem krievu valodā pieejamiem resursiem un Latvijā veidotajiem medijiem krievu valodā, bet nemazināja pieprasījumu pēc satura krievu valodā.

Pētījuma par Latvijas iedzīvotāju mediju satura lietošanas paradumiem rezultāti rāda arī to, ka visvairāk lietotais medijs mazākumtautības auditorijā bija Delfi krievu valodā – 48 procenti, visskatītākā televīzija bija Latvijas Televīzija, klausītākais radio bija Latvijas Radio ar 39 procentiem, Latvijas Radio-4 – ar 23 procentiem, savukārt lasītākais laikraksts bija „MK Latvija”.

Ja runājam par sabiedriskajiem medijiem, tad LSM krievu valodā bija trešais lietotākais interneta resurss mazākumtautību auditorijā – 27 procenti. Pamatā Latvijas medijus mazākumtautību iedzīvotāji izmanto informācijas iegūšanai. Līdz ar to

jāsecina, ka sabiedrisko mediju loma mazākumtautību uzrunāšanā ir būtiska. Liedzot piekļuvi mazākumtautībām sabiedrisko mediju saturam dzimtajā valodā, mēs mazināsim šīs auditorijas iespējas saņemt objektīvu, daudzpusīgu informāciju par Latvijā notiekošo un mazināsies uzticēšanās Latvijā un medijiem.

Attiecībā uz uzticēšanos Latvijā un medijiem, gribētu turpināt ar to, ka 2024. gadā publicēts Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes pasūtījuma pētījuma „Par Latvijā mazākumtautību iedzīvotāju sabiedrisko mediju lietojumu, paradumiem un vajadzībām” ziņojums. Tajā tika teikts, ka pētījuma ietvaros tika secināts, ka mazākumtautību pārstāvjiem ir vēlme aplūkot dažādus viedokļus un avotus patiesības noskaidrošanai un tie nav apmierināti ar šobrīd pieejamo sabiedrisko mediju satura apjomu mazākumtautību valodās.

Kultūras ministrija piekrīt Saeimas 2025. gada 11. februārī atbildes rakstā Nr. 612.1-4-14/25 paustajam viedoklim par pētījuma secinājumiem, ka gadījumā, ja tiktu nolemts pārtraukt sabiedrisko mediju saturu veidot mazākumtautību valodās vai būtiski to ierobežot, tas vismaz īstermiņā mazinātu mazākumtautību uzticēšanos Latvijā un mediju videi.

2005. gada Ekonomikas un sociālo zinātņu fakultātes veiktajā pētījumā iedzīvotāju, kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, aptauja par latviešu valodas jautājumiem liecina, ka, kontrolējot citu faktoru ietekmi spiedienam uz krievvalodīgajiem runāt latviešu valodā, ierobežojot iespējas iegūt izglītību, informāciju vai strādāt, nav pozitīvas ietekmes uz viņu vēlmi mācīties vai uzlabot latviešu valodas prasmes, drīzāk otrādi. No uzticēšanās rādītājiem vienīgais ietekmīgais rādītājs ir uzticēšanās valdībai. Ja trūkst uzticēšanās politiķiem, cilvēki var zaudēt pārliecību par politikas konsekvenci un tā vietā izvēlēties nogaidīšanas pieeju. Diemžēl šī uzticēšanās patlaban ir ārkārtīgi zema. Kad tiek kontrolēti citi iespējamie ietekmējošie faktori, varas jeb piespiešanas pasākuma ietekme samazinās. Savukārt viens no svarīgākajiem faktoriem, kas veicina vēlmi apgūt vai uzlabot latviešu valodu, ir nacionālais lepnums. Cilvēki apgūst valodu ne tāpēc, ka viņiem tas ir jādara, bet gan tāpēc, ka viņi mīl un ciena valsti, kurā viņi dzīvo.

Dati rāda, ka uzticēšanās medijiem – LSM, Latvijas Televīzijai ir tuvu vidus rādītājiem, tomēr piecu baļļu skalā pilnīgi neuzticēšanās ir biežāka nekā augsta uzticēšanās, bet kopējais vērtējums nav tik kritisks kā parlamentam vai valdībai. Kopumā dati atklāj dziļu neuzticību politiskajai varai un vairāk pragmatisku, nosvērtu vidēju attieksmi pret pārējām valsts institūcijām.

Valodas politikas sfērā dominē neuzticības un diskriminācijas uztvere. Tas skaidro zemo uzticību politiskajai varai kopumā. Aptaujas rezultāti skaidri iezīmē pārsvarā kritisku skatījumu uz valsts etnisko un valodas politiku kopumā. Vispārliecinošākais vēstījums, gandrīz seši no desmit – 58 procenti –, pilnībā piekrīt, ka politiķi

apzināti izmanto etniskās attiecības, lai vairotu savu popularitāti, bet trešdaļa, ka drīzāk piekrīt. Tātad tikai aptuveni 8 procenti nav gatavi piekrist šim apgalvojumam.

Tāpat dominē priekšstats, ka Latvijas politiķi nerēķinās ar tiem, kuriem dzimtā valoda nav latviešu valoda. Šim apgalvojumam piekrīt vairāk nekā 80 procenti respondentu. Ap 80 procentiem nepiekrīt, ka valsts sekmētu starpetnisko saskaņu, gandrīz 90 procenti noraida domu, ka valsts reāli palīdz uzturēt respondentiem svarīgo dzimto valodu un kultūru.

Līdzīgi skeptiska ir uztvere arī par mazākumtautību cilvēktiesību ievērošanu. Vairāk nekā 80 procenti vērtējums ir negatīvs. Kopumā tendence ir viennozīmīga: kritika pārliecinoši dominē pār uzticēšanos, un pozitīvu vērtējumu valsts etniskās un valodas politikas pasākumiem izsaka tikai neliels mazākums respondentu. Tas sasauca arī ar citiem aptaujas rādītājiem, kuros uzticēšanās politiskajām institūcijām un valodas politikas novērtējums krievvalodīgo vidū ir ārkārtīgi zema, norādot uz dziļām uzticības plaisām starp krievvalodīgo kopienas viedokļiem un politikas varas rīcību.

Duālās piederības sajūta, kurās emocionālā saikne ar valsti un ikdienas vidi sadzīvo ar institucionalizētu neuzticēšanos, ietekmē arī attieksmi pret nākotni. Vairāk nekā trešdaļa vismaz apsver migrācijas iespēju, 23 procenti pieļauj, ka varētu aizbraukt, un vēl 8 procenti jau aktīvi plāno pārcelties. Līdz ar to var secināt, ka, liedzot krievvalodīgajiem iegūt saturu dzimtajā valodā, nemotivē šo mērķauditoriju vairāk patērēt saturu latviešu valodā, bet gan novirzīs komercmediju un citu interneta resursu virzienā, kuri turpinās piedāvāt saturu krievu valodā un veicinās neuzticēšanos sabiedriskajiem medijiem un valsts institūcijām kopumā.

Sabiedriskā medija nozīme dezinformācijas izplatīšanas kontekstā. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka personas, kurām valsts valodas prasmju trūkuma dēļ informācijas telpa ir pieejama tikai krievu valodā, ir pakļautas dezinformācijas ietekmei un no tās izrietošai pašsegregācijai. Satversmes tiesas jūlija spriedums lietā Nr. 2023-15-01.

Pētījumi konsekventi rāda, ka mazākumtautības, īpaši tās, kuras patērē saturu svešvalodās, piemēram, krievu valodā, bieži ir pakļautas ārvalstu mediju ietekmei. Šajos medijos var būt manipulatīvs saturs, kas apdraud Latvijas informatīvo telpu un demokrātiskos procesus. To apliecina arī dezinformācijas pētnieku secinātais. Latvijas valstij ir uzticības plaša ar tās krievvalodīgo minoritāti. To aizpilda citi Krievijas populistu vai radikāli ietekmētāji. Tur, kur sabiedrības uzticība valsts institūcijām, sociāli ekonomiskajai vienlīdzībai un etniskajai kohēzijai ir vāja, organiski vai pat bez ārvalstu koordinācijas plaukst naratīvi par rusofobiju, valsts sabrukumu un ekonomisko lejupslīdi. Tas parādās arī zinātņu doktora, dezinformācijas pētnieka Mārtiņa Hirša pētījumā „Atbalsis no Kremļa, jaunas platformas, veci naratīvi”, kas analizē populārākos naratīvus, kas cirkulē problemātiskos un atklāti Kremļa atbalstītos krievu valodas sociālo mediju kontos Latvijā, kuri joprojām ir brīvi pieejami pat pēc tam, kad valstī tika

aizliegti Krievijas TV kanāli un tiešsaistes ziņu avoti. Kremļa mediju aizliegšana nenogalināja vēstījumu, tā tikai mainīja kanālus.

Es pilnībā piekrītu pētījuma autoriem, ka Krievijas TV kanālu ziņu portālu aizliegums nav novērsis problēmu, ka Krievijas propaganda Latvijā izplatās caur sociālajiem tīkliem. Kremļa mediju aizliegtā... Kā apliecina šis pētījums, par galveno kanālu Kremļa naratīvu izplatīšanai Latvijā ir kļuvis „Telegramm”, turklāt šādi naratīvi vēsturiski bijuši klātesoši arī populārākajos krievu valodas ziņu lapās *FaceBook* platformā. „Telegramm” Latvijā vismaz reizi nedēļā izmanto aptuveni 32 procenti iedzīvotāju, „Telegramm” ir populārāks nekā „Iks”, ko 15 procenti lieto reizi nedēļā, un mazāk populārs nekā „Tik Tok”, kur ir 43 procenti, bet arī tam ir būtiska ietekme dezinformācijas izplatīšanā. Līdz ar to es kā SKDS eksperts redzu, ka pastāv risks, ka krievvalodīgā auditorija aizvien vairāk aizmigrēs uz marginālu grupu, dažādu politisko aktoru un Krievijas propagandistu sociālo tīklu kontiem un būs grūtāk sasniedzami sabiedriskajiem medijiem, ja šai auditorijai netiks piedāvāts alternatīvs sabiedriskās apraides saturs.

Tāpat pētījumā tika analizēti problemātiskie naratīvi, kas tiek izplatīti „Telegramm” un *FaceBook*, un šie naratīvi ir rusofobija, ekonomiskās grūtības, neveiksmīga valsts, sliktie rietumi, dekadentās liberālās vērtības un atbalsts Krievijai karā. Kā secināja pētnieki, šie naratīvi kopumā veido plašu pasaules skatījumu, kas veicina neapmierinātību krievvalodīgajā auditorijā, lai gan daļa ierakstu satur nepatiesu informāciju, daudzi balstās uz dziļi iesakņotām identitātēm un vērtībām, un uzskatiem, nevis uz viegli atpazīstamu dezinformāciju.

Vēl ir jāmin, ka šobrīd šie Krievijas naratīvu atbalstošie saturi ir līdzīgās auditorijās ar mūsu populārākajiem Latvijas medijiem – Delfi Rus, piemēram, kuriem ir 253 000 lietotāju mēnesī, tad blakus tam „Baltijas Balss” ir līdzīga auditorija – 250 000 lietotāji, TVNET.rus ir 245 000, bet, piemēram, „Press” ir tikai nedaudz mazāk – ir 198 000 lietotāju. Tātad šo interneta resursu auditorijas pieaugums rada nelabvēlīgu tendenci. Aizvien lielāku lomu ieņem dažādi alternatīvi sabiedrības informēšanas kanāli, kas rada riskus valsts spējai krīzes situācijā sasniegt auditoriju, tāpēc jo svarīgi ir nodrošināt Sabiedriskā medija spēju sniegt un uzrunāt Latvijas iedzīvotājus.

I. Kucina.

Līdakas kundze, pārtraukšu. Paldies.

Vai attiecībā uz apstrīdēto normu jums būtu vēl kas sakāms. Par mediju situāciju, dezinformāciju mēs dzirdējām.

G. Līdaka.

Jā, es gribētu lūgt Satversmes tiesu, ja es varētu nobeigt...

I. Kucina.

Jā, lūdzu.

G. Līdaka.

... ierobežojot Sabiedriskā medija neatkarīgas rīcības brīvību, lai sniegtu un informētu visas sabiedrības grupas atbilstoši ne tikai likuma ietvaram, bet arī mediju politikas pamatnostādņēm. Uzticēšanās sabiedriskajiem medijiem neveidojas vienā dienā, un sabiedrības auditorijas samazināšana rada risku Sabiedriskā medija sasniedzamībai un attiecīgi arī uzticēšanos valstij un medijiem kopumā.

Es saprotu, ka man ir laiks beidzies, ka es nevarēšu pabeigt līdz galam, bet nekas, galveno es būšu pateikusi.

I. Kucina.

Paldies. Tiesa uzdos jums jautājumus un jums vēl būs iespēja atbildēt.

G. Līdaka.

Jā, labi.

I. Kucina.

Vāgneres kundze, varbūt nāciet, lūdzu, arī. Tad jūs varēsiet attiecīgi pašas izvēlēties. Tiesnešu jautājumi, un tad attiecīgi lietas dalībnieki arī varēs vaicāt.

Atgriežoties pie apstrīdētās normas un apstrīdētās normas satura. Jūs minējāt, ka princips... principā jums līdzīga pozīcija kā Saeimai, bet Saeima mums šodien nedaudz vairāk skaidroja un tomēr saredzēja, ka tur zināms pienākums pastāv un attiecīgi Sabiedriskais medijs, veidojot saturu, attiecīgi ņem vērā mazākumtautību valodu.

Pēc savas būtības. Kā jūs redzat, jūs sakāt arī... nu, ievērosim mediju neatkarību. Dažādi starptautiskie instrumenti, vadlīnijas, kuri uzsver arī zināmu valodas jautājumu... un it kā no vienas puses es nojaušu, ka jūs norādāt principā, ka tas ir piemērošanas jautājums. Bet vai tajā pašā laikā Kultūras ministrija, kas izstrādāja šīs normas kādu laiku atpakaļ, vai jūs nedomājāt par to, ka pēc savas būtības šai normai ir kaut kādas zināmas robežas, jo ļoti plaša rīcības brīvība nu atkal apdraud varbūt Satversmē citas vērtības, ko Smiltēna kungs šodien minēja – valsts valodu. Un vai jūs redzat, kur ir tās robežas? Vai tādas vispār pastāv, vai tomēr jūs sakāt, ka pilnībā jāuzticas sabiedriskajiem medijiem un ar to tad principā viss ar normu ir kārtībā?

Jā, lūdzu!

Z. Vāgnere.

Jā, paldies par šo jautājumu un iespēju precizēt.

Izstrādājot šo likumu, tas, kas ir svarīgi... tas, ko mēs primāri skatījāties un vadījāties, ir šī Sabiedriskā medija loma un Sabiedriskā medija neatkarība. Un tajā regulējumā, kas ir ietverts likumā, ir izveidots šis regulējums tā, lai tur būtu arī šīs sviras, bet nosakot, tātad, šīs robežas attiecībā uz valodām un, protams, jautājumu, vai mēs uzticēsimies, ka sabiedriskie... tas jautājums ir, vai mēs varam uzticēties kā likumdevēji, kā, teiksim, kā valsts, vai mēs varam uzticēties sabiedriskajiem medijiem.

Un Sabiedriskajam medijam ir ļoti īpaša loma, jo Sabiedriskais medijs tajā pašā laikā ir šis medijs, kuram ir pienākums skatīties, ko tad valsts dara, tie, kas viņiem ir piešķirušī varu. Un šīs robežas tajā ziņā tiek nospraustas, tieši norādot šo, ka ir pamatā jābūt šai latviešu valodai un tad ir šīs pozitīvās normas, kas ir sasniedzamas attiecībās, sasniegt mazākumtautībās un var veidot svešvalodās.

Bet te ir šī robeža. Lai noteiktu šo robežu... tas, kas ir svarīgi un par ko šeit mēs neesam runājuši, ir faktiski, kā veidojas, tātad, saturs, kā veidojas raidījumi, kā veidojas... Mākslīgi neviens nevar izveidot programmu, jo viņu nekad komerciāli nebūs iespējams realizēt, jo, pat ja Sabiedriskajam medijam piešķirta nauda, veids, kā viņi īsteno savus un piemēro līdzekļus, ir ekonomiski efektīvi. Jo ir noteikti likumi, kas strādā savu mediju plašsaziņu līdzekļu jomā vispār, kādā veidā notur sabiedrības uzmanību. Līdz ar to tad, kad Sabiedriskajam medijam ir iedoti šie vispārējie principi, tālāk jau tātad tiek izstrādāta šī koncepcija, šo koncepciju savukārt apskata padomes locekļi, kurus ieceļ Saeima. Līdz ar to šis regulējums un šīs robežas, šī spēja adaptēties attiecībā uz to, kāds patiešām ir gan šis, no vienas puses, pienākums attiecībā uz pamatvalodu, no otras puses, šie visi pārējie pienākumi, kuri ne tikai attiecībā uz mazākumtautībām, arī spēju informēt, piemēram, mainoties situācijai dramatiski no vienas dienas uz otru. Līdz ar to šī ir... šis mehānisms ir tā uzticība, kādā veidā, ko mēs iedodam sabiedriskajiem medijiem īstenot. Gadījumā, ja šī uzticība tiek zaudēta, tad Sabiedrisko plašsaziņu mediju likumā ir paredzēts, kādā veidā ir spēja atcelt padomi. Un šie ir tie lielie mehānismi, kādā veidā tad pēc tam tiek īstenots.

Bet mēs kā valsts un sabiedrība uzticamies tam, ka sabiedriskie mediji zina, kā sasniegt šīs auditorijas, jo likumdevējs nezina šos principus, tirgus principus. Turklāt, tirgus principi un pat nevis tikai tirgus principi, mehānismi, kā sasniegt auditoriju, visu laiku mainās. Jo, ja, parādoties sabiedrībā... tieši sociālajiem medijiem pilnīgi izmainījās, kur aizgāja auditorijas. Līdz ar to šo uzticību mēs iedodam, mēs viņu pārbaudām caur mehānismu – Mediju padome. Savukārt saturu un raidījumus veido profesionāļi, kas zina, kādā veidā īstenot šos vispārējos principus, kas viņiem ir iedoti. Un tur nepastāv iespējamība tajā ziņā, ka kaut kādā veidā pēkšņi vienu dienu būs Sabiedriskais medijs, kurš nezina...pāriesim visi angļu valodā. Tas vienkārši nav iespējams, jo tas mehānisms, kādā veidā tas ir izveidots, ir ļoti daudzas šīs sviras, kādā veidā to kontrolēt, bet neiejaucieties mediju brīvībā.

I. Kucina.

Paldies.

Par Nacionālās drošības koncepciju, ja drīkstu vaicāt. Jūs paši kā Kultūras ministrija piedalījāties izstrādē, saskaņošanā?

Z. Vāgnere.

Vai Kultūras ministrijas pārstāvis bija šajā grupā? Jā.

I. Kucina.

Jā. Un jūs bijāt grupā, un tas kaut kādā līmenī šis jautājums arī apspriests ministrijas līmenī, nezinu, valdības līmenī bija vai nebija attiecīgi, Saeimā bija.

No tā dzirdētā, ko jūs šodien runājat, nu, tur ir pilnīgi cita pieeja: izslēdzot, konkrēti mēs runājam, krievu valodu, paredzot pamatsaturu valsts valodā, pieļaujot Eiropas kultūrtelpā lietoto valodu.

Kāds ir Kultūras ministrijas viedoklis pie saskaņošanas, vai šodien jūs varat paust... vai no šīs koncepcijas principa, kas ir savā ziņā, mēs varam uzskatīt, ka tas ir princips attiecībā uz valodu lietojumu drošības aspektā... saskan ar apstrīdēto normu un vēl jo vairāk ar tostarp mediju politiku un mediju plānošanas dokumentu, jo katrā no šiem dokumentiem valodas jautājums vai vismaz izpratne par to – svešvalodas, mazākumtautību valodas – pēc savas būtības atšķiras? Un kur tad ir Kultūras ministrija, kura mums saka, ka uzticamies sabiedriskajiem medijiem, jo Sabiedriskais medijs saprot, kas notiek valstī, un valsts viņu var kontrolēt. Nu, to mēs pajautāsim rīt, ciktāl saprot. Bet ko Kultūras ministrija saprot, kas ir tas, kā tagad veidot attiecīgi šo jautājumu – valodas jautājumu, ievērojot arī apstrīdēto normu?

G. Līdaka.

Jā, paldies. Pilnībā piekrītu. Arī tas, ko arī jau Saeimas juridiskais dienests iezīmēja, manuprāt, šo lielo skaidrojumu attiecībā par šīm normām un to, ka šī... tā tad šī koncepcija, tā nav mediju politikas, mediju politikas dokuments, ja.

Attiecībā par tieši konkrēto saistību ar valodām, ko jūs miniet, šis nav priekšlikums, ko ir iesniegusi Kultūras ministrija. Šis nebija iesniegts Kultūras ministrijā. Par cik šīs sanāksmes ir slēgtas, līdz ar to informāciju vairāk es jums nevaru sniegt. Un tajā ziņā arī es personīgi arī nebiju tajā darba grupā, bet Kultūras ministrija... manā informācijā nav tāda, ka Kultūras ministrija to būtu iesniegusi. Ja tas būtu iesniegts caur manām rokām, es to būtu redzējusi. Līdz ar to es šādu priekšlikumu no Kultūras ministrijas puses neesmu redzējusi.

Un attiecībā par, teiksim, ka par to jūsu nākamo jautājumu, kā tālāk un ko tad darīt, un arī, protams, arī ir šis pamats tam, kā arī Saeimas juridiskais dienests saka, teiksim, parāda šo, ka faktiski tas ir tas jautājums par to, kā tālāk un likumiem. Tas

varbūt iezīmējas tajā, ko es jau savā runā pateicu, ka mums ir jāsaprot, ka no 2023. gada līdz šodienai apstākļi ir mainījušies. Apstākļi ir mainījušies, it īpaši mēs nevarējām 2023. gadā uzminēt, ka būs šie, piemēram, datu indēšanas mehānismi. Mums ir pilnībā visa mediju informatīvā... un ne tikai mediju, bet lielā informatīvā telpa ir mainījusies. Mums patiešām ir jāpārskata.

Un, teiksim, arī šis process, kādā veidā... tātad arī šīs drošības koncepcijas varbūt arī mērķis.... Arī nenotika šīs diskusijas, par kurām mēs šobrīd runājam ļoti detalizētā aspektā, tieši skatoties no mediju politikas. Līdz ar to attiecībā uz likumiem, attiecībā uz to, kā arī jāiet tālāk un saskaņā ar mediju politikas nostādņām, mums ir jāievēro to, kas šobrīd ir, to, kāds ir tehnoloģiskais progress un mums ir vēlreiz, tātad, jāpārvērtē.

I. Kucina.

Paldies.

Un tad attiecīgi jautājums. Jūs sakāt, ka Kultūras ministrija īsti... jūsu personā... nav piedalījusies. Vairāk citas informācijas nav. Vismaz publiskajā telpā nav izskanējusi, ko tajā laikā ministre domā par šo koncepciju.

Jautājums ir tāds. Pēc būtības redzat, ka īpatsvars tiek likts uz Eiropas kultūrtelpu, valsts valodu. Vai Kultūras ministrija plāno kaut kādā veidā grozīt attiecīgās apstrīdētās normas, redzot, kā jūs sakāt, ka no valsts drošības aspekta šis jautājums ieņem attiecīgi jau citu virzienu? Vai jūs sakāt, ka viss ir kārtībā un gan jau attiecīgā institūcija neatkarīgā pati saprot, kā saturu veidot? Jo pēc būtības jūs redzat, ka ir drošības koncepcija, kura runā par pilnīgi citu pieeju un arī šobrīd Sabiedriskais medijs šai pieejai pielāgojas. Savukārt jūs apstrīdētajās normās ļoti aizstāvat mazākumtautību lietojumu šajā mediju telpā. Vai neredzat savā ziņā pretrunas un iespēju arī no jūsu Kultūras ministrijas puses, kas ved šo politiku, attiecīgi grozīt, mainīt, padarītu to skaidrāku?

Z. Vāgnere.

Paldies par jautājumu.

Pirmkārt, tas, ko mēs izdarījām, un tas, ko mēs grozījām, un tas bija ļoti svarīgs grozījums, ir tas, ka mēs, tātad, veicām to, ka ir viens Sabiedriskais medijs. Šie ir tie grozījumi, jo faktiski arī tas deva ceļu tam, ka var tikt pieņemti vairāki koncepti jauni. Tātad, pirmkārt, Sabiedriskā medija apvienošana, kas attiecīgi pārstrukturizēja un dod iespēju... faktiski par to, ko jums droši vien varēs vairāk pastāstīt rīt pats Sabiedriskais medijs un Sabiedrisko mediju padome... dod iespēju, piemēram, domāt virzienā par vienu ziņu dienestu, kas nozīmē, tātad novērst šo problemātiku attiecībā uz to, ka ir dažādas ziņas dažādās valodās. Mums ir viena ziņa, un valoda ir tikai tehnisks līdzeklis. Bet tur, protams, ir nianse un tas notiek... par speciālistiem un profesionāļiem, kas strādā, veidojot saturu, tur varēs vairāk pateikt, ja. Līdz ar to šie grozījumi ir notikuši.

Otrs grozījums. Arī šī koncepcija attiecībā uz mazākumtautībām. Un vēl kas ir svarīgi – arī Saeimā, manuprāt, arī nāca un prezentēja Sabiedriskais medijs savas jaunās izmaiņas. Tas ir tas, ka, piemēram, attiecībā uz Latvijas Radio-4 motivācija mainīt nebija šī koncepcija, motivācija mainīt bija absolūti auditorijā pamatoti dati attiecībā uz šo efektivitāti, kādā veidā Sabiedriskais medijs var efektīvāk sasniegt caur digitālajām platformām, jo viņi redzēja, ka šīs auditorijas ir digitālajā platformā.

Līdz ar to es gribētu precizēt šo pieņēmumu, ka tāpēc sabiedriskie mediji ir pakļāvušies un kaut kādā veidā... Nē, sabiedriskie mediji joprojām īsteno savu neatkarību, sasniedzot auditorijas – tas, kas arī viņiem ir jādara.

Atbildot uz jūsu jautājumu, vai mēs plānojam kādus grozījumus. Mēs analizējam to, kāda ir situācija informatīvajā telpā, kā ir mainījušies apstākļi un mēs attiecīgi... un, protams, ne tikai tas... mēs analizējam arī mediju neatkarības, teiksim, šos principus, kurus ir iedibinājusi starptautiskā prakse un Eiropas Savienības tiesa, 10. pants. Un līdz ar to mēs nevaram pat nākt ar priekšlikumiem, kas iespējami varētu ierobežot sabiedriskā, teiksim, ne tikai Sabiedrisko mediju, bet vispār kopumā mediju telpas, tādas, kas būtu pretēji mediju brīvības principiem.

I. Kucina.

Paldies, atbilde saņemta.

Turpināsim, Rodiņas kundze.

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Man būs daži jautājumi, kurus es pierakstīju sev, klausoties jūsu stāstīto.

Protī, vai es pareizi sapratu – ja likumā būtu valodas precīzāki noteikumi vai proporcija, kas būtu jāievēro Sabiedriskajam medijam, veidojot programmas vai programmas daļas un raidījumus, tad būtu pārkāpta redakcionālā neatkarība, kas novestu pie medija neatkarības pārkāpuma. Vai es pareizi sapratu?

Z. Vāgnere.

Jā, jūs pareizi sapratāt.

A. Rodiņa.

Un vai... es, protams, varu tikai minēt, jūs labāk varēsiet izstāstīt, jo es skatījos vairāk spēkā neesošajā regulējumā, bet vecajā, tā saucamajā, vecajā Radio un televīzijas likumā bija šī te proporcija. Vai tas ir tas iemesls, šī izpratne par mediju neatkarību bija pamatā tam, ka atteicās no šiem te procentiem, kas bija paredzēti te manis pieminētajā vecajā regulējumā? Vai tam bija kāds cits iemesls, kāpēc šobrīd, tātad, tajā skaitā arī

mūsu apstrīdētājās normās nav nekādu kritēriju citu, kas būtu jāievēro, veidojot raidījumus un programmas, tai skaitā mazākumtautību valodās?

Z. Vāgnere.

Ļoti svarīgs jautājums. Un attiecībā uz to, pirmkārt, varbūt to lielo bildi es iezīmēšu, kāpēc attiecībā... Protams, ka, likumdevējs ar savu, kā lai saka, savu vēlmi var ierakstīt kaut ko likumā, kautkādu skaitļus. Bet tā būtība ir paskatīties uz to, ka regulējumam pašam par sevi, un tas izriet tātad no šiem mediju neatkarības principiem, kas to pasaka, ka cilvēktiesību 10. pants... ir ka tam regulējumam ir jābūt tādām svirām, lai viņš strādātu un mediji spētu pielāgoties tam atbilstoši situācijai. Ja, piemēram, jūs pateiktu, ir jābūt, nezinu, 2% kaut kādā valodā, bet pēkšņi notiek migrācijas kautkādi apstākļi, un pie mums ir, es nezinu, 50% no igauņu valodā tikai runājošiem cilvēkiem, medijs tam piemērotos momentāni, viņš pildītu savu funkciju – informēt, dot praktiskus piemērus, momentāni reaģētu. Līdz ar to šie ierobežojumi... vai, teiksim tā... tāds procents viņš strādātu labi tikmēr, kamēr nekādas citas situācijas valstī nemainās. Bet mēs redzam, cik ļoti neparedzamā situācijā mēs dzīvojam. Attiecībā uz to, kā var mainīties situācija... un medijiem līdz ar to tiktu atņemta iespēja momentāni reaģēt, nevis, teiksim... jo, ja būtu procenti, medijs nevarētu sasniegt, ir pildījis šo sabiedrisko funkciju, vajadzētu iet uz parlamentu, lai mainītu šo procentu, tas ir, vismaz gadi divi. Līdz ar to tādā veidā faktiski tas nav sabiedrības interesēs. Sabiedrības interesēs ir radīt tādu regulējumu, kurā mēs kā valsts un likumdevējs... tas mehānisms ir radīts tāds, lai mēs varam uzticēties, un mēs lai varam reaģēt gadījumā, ja tā uzticība ir pēkšņi nonākusi apšaubāmā situācijā.

Un attiecībā par elektroniskiem... man bija kaut kur doma, ko es gribēju pateikt... ir tas, ka tur noteikti ir jāskatās... Arī šiem komerciālajiem medijiem ir pilnīgi cita funkcija. Un turklāt komerciālajiem medijiem nav uzlikts par pienākumu sasniegt visu sabiedrību, un tas ir otrs arī aspekts.

G. Līdaka.

Ja drīkst piebilst. Es gribēju vēl papildināt Vāgneres kundzi.

Ja jūs atceraties, tad *Covid* laikā bija izveidojusies tā ekstrēmā situācijā, kad bija nepieciešamība informēt visu sabiedrību par procesiem. Un tad jau tajā brīdī bija ļoti būtiski, ka šī informācija tika nodota sabiedrībai visos iespējamajos veidos, tai skaitā arī mazākumtautību un arī tai skaitā krievu valodā un svešvalodās. Jā, jo tas bija tas brīdis, kad mēs ieraudzījām, cik ļoti operatīvi medijiem jāreaģē uz to vai citu situāciju, lai nodotu tos vēstījumus, kas valstij ir ļoti, ļoti būtiski un svarīgi.

A. Rodiņa.

Paldies, paldies par šo skaidrojumu.

Vēl es atkal skatos uz to, kā bija iepriekš un kādēļ atkal apstrīdētajās normās ir tāds regulējums un kāda tā doma. Jo, redziet, otrā apstrīdētā norma jau paredz, ka var būt pat vesela programma, vesela programma pie nosacījuma, ja ir vairākas, protams, programmas TV un radio, tātad, ka var būt gan viena vesela programma arī mazākumtautību valodā gan radio un arī televīzijā. Nu, pēc apstrīdētā regulējuma tā sanāk.

Bet kas var būt par iemeslu tam, ka Latvijā, nu, ir nepieciešams veidot veselu programmu ar raidījumiem vai nu radio vai televīzijā mazākumtautību valodā? Kas tie var būt par iemesliem?

Z. Vāgnere.

Es te varbūt varētu pieskarties tam, un tā ir arī tāda lieta, ko mēs tagad piedzīvojam. Ir tas, ka mediju paradumi visu laiku mainās. Un priekšdienās... un noteikti Gunta to varēs vairāk nokomentēt... tas, ka nebija sociālo mediju vai arī, piemēram, mēs redzam šīs paradumu maiņas attiecībā uz drukāto presi. Līdz ar to priekšdienās šie, teiksim, šie... Ā... un ko es vēl gribēju pieminēt... Šie paradumi bija savādāki.

Un otrs, protams, ir šīs valodu zināšanas. Ja mēs paskatāmies deviņdesmitajos gados, valodu zināšanas, ko mēs ļoti daudz cilājam attiecībā tieši uz krievu valodu, valodu zināšanas tiem, kas ģimenē lieto krievu valodu, valodu zināšanas bija 25% apmērā deviņdesmitajos gados, šobrīd jau 89%. Līdz ar to tas, ko mēs redzam, notiek arī dabīga, tātad šī integrācija, dabīga adaptācija attiecībā... jo arī, lai lietotu kādu mediju noteiktā valodā, nepietiek ar A1 vai A2 līmeni. Tam ir jābūt pietiekoši augstā līmenī valodai attīstītai, lai pilnvērtīgi varētu lietot šo mediju. Un, protams, arī izglītības sistēmas maiņa ir bijusi ļoti, ļoti nozīmīga. Tas, kas šobrīd izglītības sistēmā notiek... es, protams, neesmu speciālists, bet apmēram vismaz 10–12 gadi mums aiziet, lai teiksim, viens cilvēks izietu cauri izglītības sistēmai. Līdz ar to šobrīd mēs arī redzam šo efektu, tas, ka mūsu sabiedrības izglītības sistēma jau pāriet lietojumā attiecībā uz valodu latviešu valodā.

Turklāt, ļoti interesanti ir redzēt arī to, ka tas notiek ne tikai mediju jomā, bet arī pat reklāmas jomā. Arī, piemēram, komercmediji, kas lieto krievu valodu kā savu pamatvalodu, ir arī reklāmas, kuras ieplūst latviešu valodā, kas vienkārši parāda to, ka sabiedrība sāk lietot, arī tie, kas bijuši krievvalodīgā sfērā, ka viņi jau jūtas ērti, sāk lietot divas valodas un šī dabīgā pāreja notiek.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Es jums jautāju arī, pie kādiem noteikumiem varētu būt nepieciešamība izveidot veselu programmu televīzijā mazākumtautību valodās. Bet man ir cits jautājums

saistībā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma normu piemērošanu. Ja jūs zināt, arī Saeimas pārstāvei es uzdevu līdzīgu jautājumu. Tātad, ir 32. pants, kurā ir noteikta šī te valodu proporcija televīzijā. Par radio ir skaidrs, radio ir noteikts, ka var būt, tātad, programma tikai valsts valodā vai svešvalodā, bet attiecībā uz televīziju, tātad, šeit ir noteikta šī te prasība.

Un mans jautājums ir pavisam vienkāršs. Vai šī prasība, kas ir tie 65% valsts valodā no raidlaika, televīzijas programmā ir jāievēro arī Sabiedriskajam medijam, vai tā attiecas uz sabiedrisko arī?

G. Līdaka.

Mūsaprāt, ne. Tādēļ, ka šis mērķis... komercmediju mērķis un komercmediji ir pilnīgi cits stāsts un tā ir pilnīgi nošķirama cita kategorija.

Šodien šeit mēs runājam par Sabiedrisko mediju. Sabiedriskajam medijam ir sabiedriskais pasūtījums, kas arī ir konkrēti noregulēts, kā viņu veido un sabiedriskajam mērķim ir valsts dots uzdevums un deleģējums sasniegt visu sabiedrību un informēt un turēt vienā telpā un saliedēt.

A. Rodiņa.

Paldies. Saprātu atbildi. Tātad – nē, nav attiecināmas tās normas.

Jūs pieminējāt jaunās tehnoloģijas, es centos pierakstīt. Tātad, norādījāt, ka jābūt iespējai izmantot jaunās tehnoloģijas Sabiedriskajam medijam. Sabiedriskais medijs mazākumtautību valodās tagad piedāvā divas platformas, tātad, LSM krievu valodā un LSM ukraiņu valodā.

Sakiet, lūdzu, kā jūs vērtējat no uztveramības viedokļa? Ko lietotājs uztver vieglāk, labāk, saprotamāk – vai televīziju, vai radio, vai tomēr šīs te platformas? Jūs arī stāstījāt par to LR-4 izmaiņām, ka tas ir bijis. Varbūt jūs varat vēl pakomentēt šo?

G. Līdaka.

Runājot par izmaiņām, tad ļoti būtiski ir mainījušies mediju lietošanas paradumi un, protams, lielākā daļa auditorijas lēnām migrē uz dažādām interneta platformām, un tas ir neizbēgami. Un es domāju, ka tas ir viens no iemesliem, kāpēc Sabiedriskais medijs piekrita risinājumam par Latvijas Radio-4 pārvietošanu, pārorganizēšanu uz interneta platformu, jo ļoti daudz krievvalodīgā satura tika skatīts, populārākie raidījumi tika skatīti jau *YouTube*. Līdz ar to tā ir tā tendence, kas notiek ne tikai attiecībā uz Latvijas Radio-4.

Bet tā otra lieta bija, kas ir svarīga un ko es jau pieminēju attiecībā uz Latvijas Radio-4 auditoriju, ka sabiedrība pēc tam, kad tika slēgti Krievijas kanāli, sāka meklēt informāciju Latvijas mediju krievu saturā. Un tā labā ziņa bija tā, ka tas saturs bija atrodamams Sabiedriskajā medijā, jo tas deva absolūti citu skatījumu uz situāciju par

notikumiem pasaulē, un tas dod kaut kādu alternatīvu iespēju dažādo viedokļu daudzveidībai un situācijas analīzei, jo, kā pētījumi rāda, tad daļa krievvalodīgās auditorijas lielākoties seko līdzī gan saturam, tiem, kam ir iespēja sekot, seko saturam latviešu valodā un krievu valodā. Līdz ar to tā ir iespēja. Ja Sabiedriskā medija uzticamu saturu tajos vai citos apjomos... piekrīt vai nepiekrīt... lieto, salīdzina, ir iespēja, ka šī auditorija sāks domāt, sāks analizēt procesus daudz, daudz kvalitatīvāk. Un tā ir tā nozīme.

Bet, ja mēs runājam... jūs uzdevāt ļoti būtisku jautājumu, ja mēs runājam par kanāliem televīzijā un radio. Jā, lēnām šī situācija mainīsies, jo šis, teiksim, lineāro mediju skatījums samazinās un samazināsies, un arī visi audiovizuālie darbi būs skatāmi interneta vidē. Un arī veids, kā šie mediji pasniegs savu saturu, arī viņi ļoti, ļoti mainīsies. Šis brīdis ir ļoti lielu transformāciju un pārmaiņu laiks, un mums tam jāseko līdzī un uz to droši vien jāreaģē krietni savādāk.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un ir pētījumi, kas liecina, tai skaitā lietas materiālos mums ir viedokļi, kur norādīts, ka, tātad, raidījumu apjomu samazināšanās, kas tiek piedāvāts, nu, mazākumtautību valodās, it īpaši krievu valodā, nozīmē, ka šī te auditorija nevis pāries uz, tātad, piedāvātajiem medijiem un raidījumiem latviešu valodā, bet meklēs citus rīkus, kā iegūt sev viegli pieejamā valodā informāciju.

Vai arī jums ir šādi dati un kā jūs vērtējat šo?

G. Līdaka.

Es jau mēģināju...

A. Rodiņa.

Jā. Ļoti ātri tas viss bija, nemaz nevarējām paspēt visu pierakstīt. Protams, stenoģrammā būs, bet kopsavelkot.

Un otrs, kā jūs to vērtējat arī no valsts drošības viedokļa? To jūs arī teicāt, bet vai tiešām tam arī... tie dati, kas mums ir, tātad, tas viedoklis tāds arī ir?

G. Līdaka.

Jā. Kā jau es pieminēju, tad Aizsardzības akadēmijas pētījumā ļoti uzskatāmi bija parādīts, ka krievvalodīgā auditorija vēlas patērēt saturu gandrīz 90% krievu valodā un turpina to darīt. Līdz ar to, protams, šīs te migrācijas rezultātā uz sociālajiem tīkliem, kur parādās, piemēram, tādi kanāli kā „Šprotes Latvijā” vai tulkojot... vai „Rosļikova TV” un vēl visādi šādi te kanāli... Protams, ka tā auditorija var aizmigrēt arī uz tādiem kanāliem, arī uz citiem dezinformācijas kanāliem, arī uz nelegālu saturu tai skaitā sociālajos tīklos, kas neveicinās objektīvas informācijas saņemšanu. Jo mēs... ja mēs

nedosim, mums katrā gadījumā ir jādomā par to. Tieši tāpēc mediju teorijās ir šis aicinājums uz mediju daudzveidību, uz satura daudzveidību, lai sabiedrībai būtu iespēja izvērtēt procesus, lai pretī šim dezinformācijas vai... nu, es nezinu... apšaubāmas informācijas saturam būtu blakus arī kāds cits objektīvāks saturs, lai būtu iespēja vērtēt, analizēt un objektīvi paskatīties uz situāciju.

Z. Vāgnere.

Un ja es varētu papildināt. Arī tas, ko ļoti svarīgi ir apzināties, un tas ir ļoti, ļoti īpašs attiecībā uz mediju saturu, ka mediju lietošana ir arī ieraduma paradums. Tas ir tāpatās kā cilvēki, kas, piemēram, abonē drukāto presi, tas ir ieradums. Un līdz ar to arī lietot noteiktu radio vai pamosties, nezinu, ar Latvijas Radio-3, ir ieradums. Tad šajā ziņā tas arī ir ieradumu sadaļa, tas nav tikai par formātu, tas ir ieradums arī lietot noteiktu mediju valodu savā dzīvē.

I. Kucina.

Ja drīkstu, precizēšu atbildi.

Ļoti skaisti tas viss izklausās, kā jūs sakāt. Nu, tas būtu tā ideāli. Bet padomājam arī par to otro pusi, jo apstrīdētā norma ir ļoti plaša pēc savas būtības. Un jūs sakāt – jā, tagad migrācija notiek, ne gluži it kā pamatojoties uz Nacionālās drošības koncepcijas uzstādījumu, bet tāpēc, ka tas tāds pieprasījums sabiedriskais ir bijis, bet jautājums ir – ja tā migrācija notiek un attiecīgi tiek saražotas platformas daudz un dažādas, kas ir mazākumtautību valodā. Vai tas, respektīvi, vai ir joprojām attiecībā uz platformu lietojumu kautkādas kontroles sviras, kur var pateikt nē, latviešu valoda tiek apdraudēta, un tik daudz tās platformas nevar būt? Jo attiecībā uz programmām televīzijā un radio ir pateikts, ka var būt programma vai daļa programmas, uz platformām attiecīga regulējuma nav.

Kā jūs kā Kultūras ministrija redzat, kā praktiski tad risināt šo jautājumu, ja regulējums attiecībā uz platformu lietojumu un vēl, jo vairāk, tajā aspektā, lai ierobežotu vai neierobežotu latviešu valodu, jo, kā jūs paši teicāt, pamatā jābūt saturam latviešu valodā. Kāds ir risinājums šim jautājumam?

Z. Vāgnere.

Pirmkārt, es teiktu, ka, skatoties uz tām normām, ir arī jāsaprot tas, ka platforma attīstījās vēlāk. Tas ir numur viens, kas jāņem vērā. Tas, ka ir iepriekšējie regulējumi attiecībā uz klasiskajiem apraides līdzekļiem. Tagad mēs jau dzīvojam multiplatformā. Mēs pat varētu teikt, ka mēs īstenībā pat varam uzdot jautājumu, vai Latvijas Radio ir radio, jo Latvijas Radio ieslēdzot...

Bet, atgriežoties un atbildot uz jūsu jautājumu par platformām. Manuprāt, to noteikti arī Sabiedriskais medijs varēs paskaidrot, kāda ir šī loģika aizmugurē, bet par

regulējumu – mūsu redzējums ir, ka gadījumā, ja pēkšņi valsts sāktu gribēt arī to ir regulēt, tas faktiski būtu tā kā būt līdzdalībniekiem sabiedriskā pasūtījuma veidojumā. Bet tā vide attīstās tik ļoti, ļoti ātri, ka mēs nevaram uzlikt ierobežojumus platformām, kuras mēs nezinām, kā tas izskatīsies pēc gada. Līdz ar to Sabiedriskais medijs pilda šo uzdevumu, ka latviešu valoda ir pamatvaloda un ir mazākumtautību valodas un viņiem ir jāsasniedz viss... Un attiecībā uz platformām... tad viņi reaģē un skatās, kā viņi visefektīvākā veidā, īstenojot visus šos uzdevumus, sasniedz caur to platformu un tiem līdzekļiem tehniskajiem.

I. Kucina.

Pēc jūsu teiktā sanāk pēc savas būtības, ka tad apstrīdētās normas nebūtu vajadzīgas, jo tāds Sabiedriskais medijs pielāgotos sabiedrības vajadzībām. Tomēr valsts līmenī ir noteikt kaut kādas robežas, kuras izriet patiesībā no Satversmes, un par to ir šodienas jautājums, kuras ir tās robežas.

Attiecībā uz televīziju un radio tās robežas kaut kādas zināmas ir, ir korekcijas ieviestas un likums to nosaka. Platformas nenosaka. Jūs sakāt, ka pagaidām jūs to neredzat, vajadzības nav un platformas var attīstīties atbilstoši sabiedriskajam pasūtījumam.

Labi, tāds ir jūsu viedoklis. To mēs dzirdam. Vēlējāties kaut ko bilst? Lūdzu.

G. Līdaka.

Jā, es gribēju piebilst, par kāda veida platformām mēs runājam. Ja mēs runājam par Sabiedrisko mediju kā platformu, tas ir viens jautājums. Ja mēs runājam par globālajām platformām, kurās pamatā ir šie te...

I. Kucina.

Mēs runājam konkrēti par mediju platformām, Sabiedriskā medija platformu, kas šobrīd ir LSM Plus.ru attiecīgi un nav izslēgts...

G. Līdaka.

Nē, nav. Ir LSM Plus.

I. Kucina.

Ir LSM Plus.

Z. Vāgnere.

Ja es varētu precizējošu jautājumu par jautājumu. Kādus ierobežojumus jūs domājāt?

I. Kucina.

Līdzīga veida, kā attiecībā uz radio un televīziju, ka var būt atsevišķas kaut kādas programmas, programmas daļas svešvalodā. Šeit jūs pieļaujat, ka tā valoda var brīvi tikt izmantota platformā, jo uz platformām regulējums nepastāv. Tas ir viss.

Un jautājums bija par to, vai Kultūras ministrija plāno un saredz, ka šeit vajadzīgas vai nav vajadzīgas pārmaiņas.

G. Līdaka.

Es domāju, ka Kultūras ministrijai tas nebūtu darāms, tas ir jautājums, kā Sabiedriskais medijs veido savu programmu platformā, tas ir viņu atbildības jautājums.

I. Kucina.

Viss. Atbilde ir saņemta. Paldies.

Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem, lūdzu.

A. Rodiņa.

Es tomēr gribu saprast. Pirmā apstrīdētā norma jeb principa norma runā arī par to, ka sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi veido arī citus pakalpojumus mazākumtautību valodās.

Vai zem jēdziena „citus pakalpojumus” nevar ielasīt arī šīs te platformas, par kurām mēs runājam, tātad LSM krievu valodā, interneta platforma LSM ir arī angļu valodā... angļu, protams, nav mazākumtautību valoda, bet ukraiņu valodā. Vai jēdziens „pakalpojumus” nevar aptvert arī šīs te interneta platformas, kuras tad attiecīgi arī var kontrolēt caur sabiedrisko pasūtījumu?

G. Līdaka.

Es negribētu to noformulēt kā „kontrolēt”. Svarīgi ir saprast, ka, protams, jauno tehnoloģiju laikmetā Sabiedriskais medijs var izmantot mobilo telefonu, var izmantot dažādus tehnoloģiskos risinājumus programmas izplatīšanai. Šī programma var tikt izplatīta pa atsevišķām raidījumu vienībām visdažādākajos veidos un tas, kādā veidā tas notiek, lai aizsniegtu auditoriju, tas būtu viņu ziņā patiesībā.

Z. Vāgnere.

Jā, un to arī apstiprina tieši šis ieteikums, kas ir attiecībā uz sabiedriskajiem medijiem. Tas ir tieši tas, ko es minēju šajā rekomendācijā, ka nedrīkst liegt Sabiedriskajam medijam uz šo nākotnes orientēto arī izlemt, kādā veidā viņi tehniski to dara, vai mēģināt no valsts puses ierobežot un to regulēt, jo tas arī ir daļa no mediju neatkarības.

Es atvainojos... vai es varētu lūgt tiesai, vai mēs varam pievienot tiesas lietas materiāliem arī tās Eiropas Padomes rekomendācijas un ieteikumus, uz kuriem mēs atsaucamies savā runā? Jā, viņi ir publiski pieejami...

I. Kucina.

Ja ir publiski pieejami, tad šādas nepieciešamības nav. Paldies.

Z. Vāgnere.

Paldies.

I. Kucina.

Paldies. Turpināsim. Mita kungam jautājums. Lūdzu.

M. Mits.

Jā, es vēlējos pavaicāt Vāgneres kundzei. Jūs runājat diezgan daudz par Eiropas Savienības konvencijas 10. pantu un vārda brīvību šajā kontekstā.

Es gribēju pavaicāt, vai no jūsu teiktā izriet, ka Konvencijas 10. pants paredz tiesības uz informāciju kādā konkrētā valodā un uzliek līdž ar to valstij pienākumu sniegt informāciju kādā konkrētā valodā?

Z. Vāgnere.

Paldies, Mita kungs, par šo par šo jautājumu.

Un tas, ko mēs redzam, protams, šeit ir ļoti noderīgs arī Eiropas Raidorganizāciju asociācijas tieši arī ir ļoti liels pētījums, tieši par 10. panta piemērojumu un tā robežām. Un tā konstrukcija, ko... es arī atvainojos, ja nerasniedza mana šī ideja, bet tā konstrukcija ir tāda... Protams, ka tad, kad piemēro 10. pantu, pašā 10. pantā nekas nav rakstīts, bet Eiropas Cilvēktiesību tiesa interpretē 10. pantu atbilstoši. Un pat tieši šajā lietā „Manole pret Moldovu” tieši arī norādīja, jau ielika šajā spriedumā tieši šo Eiropas rekomendāciju un Eiropas ieteikumus. Šajā spriedumā tiesa arī pateica: mēs interpretējam 10. pantu, ļoti skatoties uz to, kas ir pateikts šajās Eiropas Padomes rekomendācijās.

Rekomendācija attiecībā, tāpat, par šiem, kuru es pieminēju par valodām... tāpat ir viena rekomendācija – Eiropas Parlamentārās asamblejas rekomendācija –, kura 8.7. pantā, kurā, kā es minēju, tieši pasaka to, ka tā ir sabiedriskā daļa no sabiedriskā... es atvainojos... ne tikai sabiedriskā, bet vispār daļa no medija neatkarības, ir arī par to, kā lemt šajā attiecībā uz to valodas izvēli. Līdz ar to Cilvēktiesību tiesā nav bijuši līdz šim, un es ceru, ka varbūt nebūs šādi spriedumi attiecībā, kur tieši apskatīti būtu valodas jautājumi. Bet tas, ka šāda rekomendācija un uz kuru, ņemot vērā šo principu, ko

Cilvēktiesību tiesa ir pateikusi, ka viņi skatās uz šīm rekomendācijām, šāda rekomendācija uz valodu ir atsauce, ka tas ir šī daļa no mediju neatkarības.

M. Mits.

Paldies. Un vēl viens jautājums.

Jūs, tātad, runājāt par sabiedrisko mediju īpašajām funkcijām un tai skaitā nepieciešamību uzrunāt visus sabiedrības slāņus un jūs runājāt arī par drošības aspektu.

Es vēlējos pavaicāt, nu, raugoties no pieteicēja jeb pieteikuma iesniedzēju viedokļa un to, ka centrā tiek likts tātad Satversmes 4. pants un latviešu valoda kā vienīgā valoda, kā jūs komentētu to argumentu, ka šī te pieejas turpināšana – raidīšana mazākumtautību valodās – un jūs arī rādījāt statistiski, kad aizvien ir cilvēki, diezgan liela proporcija, kas, tātad, vēlas saņemt informāciju savā valodā, kas Latvijā galvenokārt ir krievu valoda, ka tas, tātad, neveicina patiesībā integrāciju un valsts valodas turpmāko apgūšanu. Kā jūs to nokomentētu?

Z. Vāgnere.

Mēs redzam visus šos pantus – gan par valsts valodu, gan arī simtais pants par preses brīvību – patiešām kopsakarīgi līdzsvarā tajā ziņā, ka šī un arī saistībā ar valsts drošības apdraudējumu un pieteicēju šo redzējumu par to.

Bet tas, ko mēs redzam, ir, ka sabiedrībā šie procesi notiek vienlaikus. Latviešu valodas zināšana ir svarīga, lai piedalītos procesos. Viņa ir svarīga, lai, teiksim, lai demokrātiskā sabiedrība un forums publiskais... teiksim tā, tāds publiski aktīvs forums funkcionētu. Par to pilnīgi nav nekādu šaubu un to mēs pilnībā atzīstam un arī latviešu valodas īpašo nozīmi.

Tas, kas attiecībā... Un tas ir lēns process, tas ir ļoti svarīgi, tas ir lēns process, viņš ir paātrinājies līdz arī ar tādiem notikumiem, kā karš Ukrainā, kas, teiksim, arī šo piederības sajūtu ver vairāk, teiksim, saprašanu par to, kur mēs esam un kur šie cilvēki jūtas piederīgi Latvijai. Bet tas ir tāds process. No otras puses ir arī tas, ka tā informatīvā telpa, viņa tik ļoti ir... un apdraudējumi vispār, arī tas, ko es atsaucos uz NATO šo pētījumu par 2025. gadu, apdraudējumi mainās burtiski no mēneša uz mēnesi un, teiksim, tie ir nesalīdzināmi. Un līdz ar to informatīvajā vidē apdraudējums saistībā ar mākslīgā intelekta attīstību ir ļoti pieaudzis. Līdz ar to tas visu laiku jāvērtē. Visu laiku ir jāvērtē, kurus no šiem procesiem un cik ātri mēs viņus varam bīdīt uz priekšu un kādā veidā mēs atrodam šo balansu. Un šobrīd tas balanss ir atrasts tieši šajā sabiedriskajā pasūtījumā, pamatnoteikumā, ka Sabiedriskais medijs palīdz, tātad arī sasniedz mazākumtautības, ir šī vēlme, viņi veicina piederību. Kopumā valstī ceļas arī šie rādītāji attiecībā uz valodu zināšanām, un tas ir dabīgs sabiedrības izaugsmes process un saliedētība līdz ar to. Un mums ir izaicinājumi attiecībā uz to, uz ārēju izaicinājumu un attiecībā uz jaunajiem paradumiem no sociālajiem medijiem. Arī lasītprasme, kas

krītas. Līdz ar to mums ir ļoti daudz, teiksim, mainīgi apstākļi un dažādi vektori, kas jāņem vērā.

I. Kucina.

Paldies. Tiesnešiem jautājumu vairs nebūs.

Lūdzu, Smiltēna kungs, vai jums būs? Tikai patiešām neatkārtojamies. Unikāli jautājumi, kas vēl nav bijuši.

E. Smiltēns.

Godātā tiesa! Es ļoti centīšos.

Cienījamā Kultūras ministrija, jūs pieminējāt to, ka Sabiedriskajam medijam ir īpaši uzdevumi, it sevišķi, ja ir vismaz trīs situācijās vieni, kas ir, krīzes komunikācija, mākslīgā intelekta izaicinājumi un dezinformācijas cīņā. Un ļoti daudz mēs dzirdējām vārdu salikumu visur cauri jūsu skaidrojumiem, es citēju: „liedzot Sabiedriskajam medijam komunicēt svešvalodās”. Liedzot... Un tad bija argumentācija, kas nāca līdz.

Jautājums tāds, vai jūs varat norādīt mūsu 20 deputātu pieteikumā jebko, kas būtu vērsts uz to, kas liegtu sabiedriskajiem medijiem komunicēt svešvalodās?

Z. Vāgnere.

Tas, ko mēs arī tieši saredzējām, protams, no šī pieteikuma un mēs arī ļoti konspetīvi tādēļ arī centāties atbildēt uz to, ka mēs redzam, ka šī nav obligāta norma, ka šis ir vispārējais piemērojums... ka šis princips ir obligāts. Un, protams, tas, ko mēs redzam, ir, ka šajā pieteikumā arī, protams, tiek runāts par šo valodas nozīmi un tādu. Un, tā kā mums nav zināms, cik tālu tiesa izvēlēšies iet šajā lietā, un tas ir tiesas ieskatā, cik tālu apskatīs šo lietu, līdz ar to mēs, teiksim, no mūsu puses parādām šo, teiksim, ietekmi, ko varētu radīt dažādi scenāriji attiecībā uz tālāko, kā jebkāda veidā varētu šis autoritatīvais un svarīgais Satversmes tiesas spriedums ietekmēt tālāko sabiedrisko mediju darbību.

E. Smiltēns.

Izrietošās konsekvences no potenciāli šāda Satversmes tiesas sprieduma gadījumā, ja būtu, ka sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un darbības... tātad, šī likuma attiecīgi 3. panta septītā daļa tiktu grozīta un vārda „veido” vietā mēs šos vārdus mainītu uz to, ka būtu tiesības, tātad no imperatīva uz „tiesībām”, vai tas jebkāda veidā ierobežotu svešvalodas... tiesības lietot svešvalodas Sabiedriskajā medijā. Vai tas jebkāda veidā to ietekmētu?

Z. Vāgnere.

Mūsu redzējums ir tas, ka šis regulējums jau to paredz – tiesības.

E. Smiltēns.

Labi.

Tad nākamais jautājums. Nacionālās drošības koncepcija vairākas būtiskas lietas pasaka, tai skaitā Kultūras ministrija bija piedalījusies tās veidošanā, ka ir jānodrošina, ka visa Latvijas sabiedrība atrodas vienotā informatīvā telpā, patērē vienotu saturu, tādējādi tiek pārtraukta sabiedrības šķelšana un veicināta tās saliedēšanās uz valsts valodas pamata. Tas ir viens. Un turpmāk valsts informatīvās telpas aizsardzības un attīstības politika fundamentāli balstāma uz latviešu valodas un Satversmes vērtību bāzes. Veidrojama tāda mediju politika un tiesiskā vide, kas atbalsta saturu valsts valodā.

Jautājums tāds. Kultūras ministrija kā izpildvara... Vai Kultūras ministrijai ir saistoša parlamentārā demokrātijā ar parlamenta konstitucionālo vairākumu pieņemta un tātad atbalstīta Nacionālās drošības koncepcija, vai viņa ir jāievēro Kultūras ministrijas darbā, un vai ir saistoša arī Satversmes preambula un tajā noteiktais, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda, un kā Kultūras ministrija ir rīkojusies, atbilstoši Nacionālās drošības koncepcijai un Satversmei, lai stiprinātu valsts valodu un varbūt nāktu ar kādiem priekšlikumiem Saeimā, virzītu Saeimā?

I. Kucina.

Smiltēna kungs, es šo jautājumu līdzīgā veidā jau uzdevu. Mēs dzirdējām atbildi, ka konkrēta persona uzvārdā nav piedalījusies, un attiecīgi pagaidām netiek plānoti kādi jebkādi grozījumi attiecībā, lai ieviestu vai mazinātu, vai stiprinātu koncepcijas principu.

Ejam tālāk uz priekšu ar jautājumiem, lūdzu.

E. Smiltēns.

Tad ir jautājums attiecīgi. Jūs ļoti uzsvērāt Eiropas rekomendācijas jēdzienus „mediju neatkarība un brīvība”. Un kā jūs salīdzinātu? Vai mediju neatkarība un brīvība var būt augstāka par Satversmē noteiktajiem principiem un arī Saeimas lēmumiem, tātad Nacionālās drošības koncepciju?

Z. Vāgnere.

Šeit noteikti noderētu, es domāju, ka tiesa noteikti to zina un tas ir juridiska tipa jautājums. Mēs varbūt šajā teorijā... Kultūras ministrija... droši vien Tieslietu ministrijai ir vislabākais šis jautājums, bet principā tas, ko mēs zinām, Cilvēktiesību konvencijas spriedumi un atziņas ir saistošas valstīm un arī šīs Eiropas Padomes arī rekomendācijas un kurās arī Latvija ir tam piekritusi, šis ir jautājums par Konvencijas saistībām. Viņas ir saistošas, jā.

E. Smiltēns.

Saistošas, bet vai Satversme un Saeimā pieņemtie lēmumi ir augstāki vai zemāki par šādām starptautiskajām rekomendācijām?

Z. Vāgnere.

Es domāju, ka noteikti Tieslietu ministrija to varēs ļoti labi atbildēt.

I. Kucina.

Atbilde ir saņemta. Tālāk.

E. Smiltēns.

Tātad, Kultūras ministrija par to neatbild.

Labi. Jūs pieminējāt tādu jēdzienu kā „iejaukšanās redakcionālajā neatkarībā” un „redakcionālajā procesā”.

Vai, jūsuprāt, valsts politika, kas izriet no Satversmes un nacionālajām drošības interesēm, kas ir definētas Nacionālās drošības koncepcijā, tātad valodas regulējums medijos... Vai tā ir iejaukšanās redakcionālajā procesā un vai ir pieļaujama valsts politika un valsts nacionālās drošības interešu realizēšana, tātad, respektējot šo te redakcionālo neatkarību šādā veidā?

Z. Vāgnere.

Tas ir tieši tas, ko es arī minēju savā uzrunā. 10. pants Cilvēktiesību konvencijā nav absolūts. Ir 10. panta otrā daļa, kas arī iezīmē ļoti šauru ceļu attiecībā uz to, kuros gadījumos valsts var ierobežot. Bet viņi ir ierobežojošāki nekā tie pozitīvie pienākumi, kas ir valstij. Tā kā šādi ir pieļāvumi. Un tas, kas ir ļoti svarīgi, ko Eiropas cilvēktiesību judikatūru arī saka, ka tiem ir jābūt samērīgiem un tiem nav jābūt nepamatotiem. Līdz ar to tas ir tas, par ko mēs arī šobrīd diskutējam tiesā. Es tā teiktu.

E. Smiltēns.

Nākamais jautājums no Saeimas...

I. Kucina.

No Saeimas nē, ne gluži...

E. Smiltēns.

No Saeimas atbildes raksta izriet, ka Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītās daļas priekšlikums, kurā tika ietverts vārds „veido”, tika rūpīgi izstrādāts Kultūras ministrijā. Līdz ar to Kultūras ministrijas pārstāvjiem vajadzētu tagad paskaidrot šī vārda nozīmi šajā normā, un mēs arī iepriekš

par to diskutējām, ka šī būtu īstā vieta, kur to jautāt. Lūdzu, pasakiet, vai sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem no likuma izriet obligāts pienākums, nevis rīcības brīvība, veidojot raidījumus, to fragmentus un citu pakalpojumu mazākumtautību valodās.

Z. Vāgnere.

Paldies. Uz šo jautājumu arī es atbildēju. Tātad, obligāts pienākums neizriet. Izriet šis, kas arī Saeimas juridiskā dienesta atbildē bija, ir šis vispārīgais princips.

Attiecībā par to, kā tika veidots, es gribētu precizēt, jo šis likums nekad nav izgājis cauri Ministru kabinetam, šis likums faktiski tapa Saeimā, šā likuma izstrādē piedalījās, manuprāt, tajā laikā Ināra Mūrniece un arī Cilvēktiesību komisijas vadītāja Inese Laizānes kundze... un process notika ļoti, ļoti... Saeimā iesaistot pilnīgi visus Saeimā esošos. Mēs, protams, tikām konsultēti. Mēs arī, teiksim, šis process īstenībā sākās ar to, ka mēs pirmo reizi nodibinājām Mediju politikas nodaļu, jo Mediju politikas nodaļa nav eksistējusi visā Latvijas, teiksim, laikā. Kad tapa Elektronisko plašsaziņu līdzekļu likums, mediju politikas vienota vieta nebija. Mediju politikas nodaļu izveidoja tikai 2015. gadā, un tad mūsu eksperti sāka... tieši ieguva šīs zināšanas, mēs arī apceļojām Ziemeļvalstis, lai mācītos no Ziemeļvalstīm un tur mēs sapratām, ka faktiski bija ļoti iebūvēts Elektronisko plašsaziņu līdzekļu likumā konflikts starp to, ka Plašsaziņu līdzekļu padome vienlaikus bija gan uzraugs sabiedriskajiem medijiem, gan turētājs.

Bet es to ievadu saku tādēļ, ka šis bija tas pirmais, tātad, nepapīrs no Kultūras ministrijas, tikai stāsts, runājot par šo konfliktu. Un tālāk jau Saeimā tika veidots šis likums, bet, protams, ļoti lielā sadarbībā gan ar nozari un, manuprāt, Gunta piedalījās gan kā nozares...

G. Līdaka.

Jā, tieši tā, jo tajā brīdī visas mediju politikas diskusijas noritēja tikai Saeimas Cilvēktiesību komisijā un tur arī tika pieņemti galvenie lēmumi. Šo lēmumu pieņemšanā piedalījās arī nozares nevalstiskās organizācijas. Tā kā tas notika tādā formātā.

I. Kucina.

Paldies atbilde saņemta. Turpināsim.

E. Smiltēns.

Tātad, no Kultūras ministrijas prāt, no jūsu izrietošā, kā jūs paskaidrojāt, tas ir nevis obligāts pienākums, bet rīcības brīvība. Vai situācija, ja SEPLP apstiprinātu Latvijas Sabiedriskā medija satura veidošanu tikai un vienīgi latviešu valodā, vai tas būtu Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītās daļas pārkāpums, ja būtu tikai latviešu valodā?

Z. Vāgnere.

Te ir jāskatās plašāk. Te ir jāskatās arī tas, ka Sabiedriskais medijs... valsts ir iedevusi Sabiedriskajam medijam arī pildīt tādus pozitīvos pienākumus, kuros viņa ir uzņēmusies saistības. Un valsts kā... Latvijas valsts ir uzņēmusies saistības šajā Vispārējās minoritāšu konvencijas ietvaros. Un līdz ar to Sabiedriskais medijs arī pilda šo funkciju. Bet faktiski, teiksim, ja būtu... jūsu scenārijs varētu piepildīties arī pie šī likuma esošās redakcijas brīdī, kad, piemēram, mēs secināsim, un es ceru, ka... teiksim, tas nenotiek tik ātri, bet, ja visa Latvijas sabiedrība rīt mums būtu 99%, piemēram, zināšanas latviešu valodā, plus arī ieradums lietot šos medijus, mēs neredzētu nekādu... teiksim, tas ir tajā ieradumā. Faktiski sabiedrība ļoti lēnām attīstās, bet tas varētu notikt...

I. Kucina.

Kāda konkrēta, atbilstoši konkrētiem apstākļiem tad ir atbilde?

G. Līdaka.

Nē... ne atbilstoši konkrētajiem apstākļiem... arī šis likums joprojām tā esošā redakcija joprojām būtu atbilstoša.

I. Kucina.

Atbilstoša. Paldies.

E. Smiltēns.

Vai es pareizi saprotu...

Z. Vāgnere.

Tas nebūtu pārkāpums. Likums strādātu arī tādā situācijā, kur sabiedriskais pasūtījums secinātu, ka ir pilnīgā homogenizācija sabiedrībā un visi runā, visi grib saturu saņemt latviešu valodā un viņa sasniedz.

I. Kucina.

Tāpat atbilde ir saistīta konkrēti ar jautājumu par apstrīdētās normas piemērošanu. Un Kultūras ministrija atbild, ka, ja gadījumā sabiedriskā pasūtījuma rezultātā tiktu lietota tikai latviešu valoda, Kultūras ministrija nesaskatītu pārkāpumu. Tāda ir atbilde, turpināsim.

E. Smiltēns.

Pārkāpums nebūtu šajā normā, ja būtu tikai un vienīgi latviešu valoda.

I. Kucina.

Atbilde ir, ka pārkāpums nebūtu. Tāds ir Kultūras ministrijas viedoklis. Turpināsim tālāk ar jautājumiem.

E. Smiltēns.

No Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītās daļas izriet, ka sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus un to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās, lai veicinātu Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, sabiedrības integrācijai Latvijā kā nacionālai valstij, un padziļinātu izpratni par sabiedriskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem. Līdz ar to sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem ir uzlikts pienākums veidot raidījumus, to fragmentus un citus pakalpojumus mazākumtautību valodās...

I. Kucina.

Kāds ir jautājums, Smiltēna kungs?

E. Smiltēns.

Saeima savā atbildes rakstā norāda, ka tas nav uzskatāms par pienākumu. Vai jūs tam piekrītat?

I. Kucina.

Atbilde ir sniegta, ka tas ir princips, nevis pienākums. Turpināsim tālāk.

E. Smiltēns.

Jā. Tātad Kultūras ministrijas Mediju atbalsta fonda konkursos satura veidošanai, kas tiek izsludināti komerciālajiem medijiem, valsts budžeta līdzekļi tiek piešķirti tikai satura veidošanai latviešu valodā. Vai šādu konkursu nosacījumi ir atbilstoši Satversmei, ja konkursu prasībās...

I. Kucina.

Šis nav konkrēts centrālais jautājums šajā lietā. Smiltēna kungs, runājam, lūdzu, par apstrīdētajām normām, nevis par konkursiem, kas tiek organizēti vai neorganizēti. Mums ir konkrēts centrālais jautājums. Turpinām.

E. Smiltēns.

Paldies, jā. Kādas tieši Latvijas Republikas Satversmes starptautisko līgumu normas tiktu pārkāptas, ja tiktu atceltas Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septītās daļas un 8. panta ceturtais daļas normas?

I. Kucina.

Nav šīs dienas jautājums. Normas ir spēkā un mēs runājam par konkrētu normu satversmību. Ja? Noņem jautājumu, turpināsim.

E. Smiltēns.

Tādā gadījumā es dodu vārdu advokātam.

I. Kucina.

Nav jautājumu vairs vai vēl būs no jūsu puses?

A. Stucka.

Man būtu divi jautājumi

I. Kucina.

Jums ir divi jautājumi. Lūdzu!

A. Stucka.

Pirmais jautājums. Jūs savā uzstāšanās laikā pateicāt, ka, runājot par šo Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta septīto daļu, ka norma neuzliek pienākumus, bet princips, ko ietver šī norma, ir obligāts.

Šajā sakarā man ir jautājums jums. Vai šajā normā var ielasīt arī kā pienākumu pie zināmiem nosacījumiem, ka tiek veidoti raidījumi un programmas krievu valodā?

I. Kucina.

Paldies, jā. Lūdzu!

Z. Vāgnere.

Es laikam neuztvēru... Es atvainojos. Vai jūs varētu pārfrāzēt kaut kā vienkāršāk?

A. Stucka.

Labi, es padomāšu, kā to pārfrāzēt vienkāršāk.

Vai šajā 3. panta septītajā daļā var ielasīt arī pienākumu veidot programmas vai raidījumus krievu valodā?

Z. Vāgnere.

Vai jūs vēlreiz varētu nolasīt to septīto daļu?

I. Kucina.

Šī ir apstrīdētā norma. Kultūras ministrija, jūs par viņu rakstījāt paši un jūs piedalījāties šīs normas izstrādē. Jautājums patiesībā ir diezgan dziļš. Par normas piemērošanas robežām. Konkrēti par krievu valodu. Vai pienākums, piemēram... es negribu pārfrāzēt... jūs runājat par krievu valodu vai tikai krievu valodā, piemēram, ielasīt šo normu, vai daļā krievu valodā. Vai šādu pienākumu no šīs normas var ielasīt?

Z. Vāgnere.

Tajā normā ir pateikts „svešvalodā”. Tātad, svešvalodā ir viss, tātad, tas var būt visās valodās, kas nav latviešu valoda. Tā sanāk? Vai mazākumtautību valodās?

I. Kucina.

Mazākumtautību... mazākumtautību valodās.

Z. Vāgnere.

Mazākumtautību valodās... tātad tās ir tajās valodās, kuras, runājot par mazākumtautībām, tad tās būtu tās valodas, kuras ir atzītas kā vēsturiskās minoritātes kontekstā ar deklarāciju, kuru Latvija pievienoja Vispārējai minoritāšu konvencijai un krievu... ir arī etniskā krievu vēsturiskā minoritāte, kura runā un lieto krievu valodu.

A. Stucka.

Tātad, atbilde ir „jā”.

Z. Vāgnere.

Jā.

I. Kucina.

Paldies. Atbilde saņemta.

A. Stucka.

Un otrs jautājums. Jūs runājāt, pieminot šos specifiskos terminus... piedodiet, ja es nepareizi viņus nosaukšu... bet ir notikusi kopš Nacionālās drošības koncepcijas pieņemšanas mediju paradigmas maiņa, kā arī ir notikusi šī informācijas viltošana... respektīvi, ir notikušas dažādas manipulācijas ar informāciju.

I. Kucina.

Jā, mēs sapratām. Ar informāciju... Kāds ir jautājums?

A. Stucka.

Jautājums šajā sakarā ir, vai, ņemot vērā, ka ir notikušas šīs manipulācijas ar informāciju, tad šī drošības koncepcija vairs nav jāievēro?

Z. Vāgnere.

Tas, ko es mēģināju argumentēt, parādīt, cik ļoti apstākļi ir mainījušies... es nekādā veidā neaicināju kaut ko neievērot, es tikai rādīju atbildot, teiksim, parādot to, cik ļoti ir apstākļi mainījušies un cik ļoti faktiski... tātad, cik ļoti situācija ir mainījusies kopš 2023. gada.

A. Stucka.

Tātad, šī koncepcija vairs neatbilst šodienas prasībām?

G. Līdaka.

Teiksim, es neesmu tas eksperts, kas var pateikt, vai koncepcija atbilst vai neatbilst. Es domāju, ka tā ir noteikti lieta, par kuru Valsts drošības dienesti, kas izstrādā šo koncepciju, domā katru gadu.

A. Stucka.

Paldies, godātā tiesa.

I. Kucina.

Paldies.

E. Smiltēns.

Vai drīkst vēl vienu jautājumu?

I. Kucina.

Jā, vēl vienu jautājumu, ja tāds nav uzdots. Lūdzu!

E. Smiltēns.

Lasot Kultūras ministrijas paskaidrojumus, mums radās priekšstats, ka diezgan skaidra atbilde tiek dota par to, vai šis ir obligāts pienākums vai brīvas tiesības. No paskaidrojumiem, vismaz mūsu ieskatā, mēs tā interpretējām, ka jūs ļoti skaidri pasakāt, ka tas ir obligāts pienākums. Šobrīd tiesas zālē klausoties atbildes, tāpēc mēs arī bijām nedaudz pārsteigti, no jūsu atbildēm izriet, ka tās ir brīvas tiesības un tas nav pienākums nodrošināt.

Kādēļ šāda strauja pārmaiņa ir starp rakstīto un sacīto?

I. Kucina.

Tā ir jūsu interpretācija. Lūdzu, vai jūs redzat kādas pretrunas starp rakstīto un sacīto šodien Kultūras ministrijai?

Z. Vāgnere.

Varu tikai apliecināt, ka mūsu pozīcija ir tā, kas ir arī Saeimas pozīcijai šajā lietā, atbilst arī šiem... Mūsu pozīcija joprojām ir tā, kuru mēs esam iesnieguši rakstiski. Par ko mēs runājam attiecībā uz šo obligātumu, tas bija attiecībā uz šo principu, kā princips ir jāievēro, bet tas nav obligātums interpretācijā, kādā ir jūsu pieteikumā uzrakstīts.

E. Smiltēns.

Vai jūs varat, lūdzu, paskaidrot, kāds tieši princips ir jāievēro? Kā tas praktiski...

Z. Vāgnere.

Šis vispārējais princips ir, ka Sabiedriskais medijs sasniedz mazākumtautības... un šos principus, kas ir noteikti šajā pantā. Šis ir tas... tas ir kā vispārējs princips.

I. Kucina.

Jā, esam saņēmuši atbildi.

Paldies pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem,

Turpināsim.

Saeimas pārstāve, vai būs jautājumi?

L. Jambuševa.

Jā, daži jautājumi.

I. Kucina.

Lūdzu!

L. Jambuševa.

Tātad, kādā veidā apstrīdētās normas nodrošina to, ka tiek panākta daudzveidība, plurālisms, saliedētība, integrācija sabiedrībā, ievērojot to, ka 3. panta septītā daļa runā par šo mērķu sasniegšanu. Vai ir kādi dati vai pētījumi, kas to apliecina?

G. Līdaka.

Par sabiedrisko pasūtījumu šeit ir runa. Manuprāt, galvenais, kas nosaka šo te, kam vajadzētu arī noteikt un kas arī acīmredzot arī mūsu pamatnostādņēs ir definēts, tas ir jautājums par sabiedriskā pasūtījuma realizāciju.

L. Jambuševa.

Un saki, kādi praktiskie riski un problēmas veidotos tieši šajā sabiedrības sa-
liedētības daudzveidības integrācijas jomā, ja vairs nebūtu iespējams, kā līdz šim, šīs
mazākuma... ja nebūtu šī pienākuma izmantot mazākumtautību valodas un svešvalodas
sabiedrisko mediju saturā?

G. Līdaka.

Es jau pieminēju savā runā tiesai, ka šeit ir vairāki riski. Šeit ir neuzticēšanās
medijiem, neuzticēšanās valstij, daudz un daudz arī citi riski, kas ir saistīti ar dezinformāciju,
un arī ar auditoriju pārdali, kas lielā mērā arī ir saistīts ar mijiedarbību ar komercedijiem.

Z. Vāgnere.

Un, ja es varu piebilst. Tad arī tas, ko es minēju savā runā – šie milzīgie riski
attiecībā arī uz drošību un cilvēku dzīvībām. Ņemot vērā, ka sabiedriskajiem medijiem
valsts ir uzlikusi šos īpašos pienākumus attiecībā arī uz ārkārtas situācijas paziņojumu
pateikšanu un norādēm, kādā veidā tālāk un ko darīt ārkārtas situācijās. Tā kā riski ir
patiešām lieli. Un vēl viens pēdējais risks, protams, ir jauninājumi attiecībā uz tehnoloģijām.
Ir šis risks, ka mūsu informatīvā telpa un informācija par to, kas notiek valstī, ka
šis informācijas apjoms nebūs pietiekoši liels, lai mākslīgā intelekta rīki viņu izmantotu
un faktiski varētu iepludināt, dot atbildes jebkuram šo uzticamo informāciju atpakaļ
informācijas telpā. Un šis ir tas... tas ir nākotnes risks, kas jau ir tagad.

L. Jambuševa.

Paldies jums.

I. Kucina.

Paldies.

Vāgneres kundzei vēl būs jautājumi. Tiesnese Krūmiņas kundze, lūdzu!

V. Krūmiņa.

Jā, es gribēju precizēt saistībā ar to tiesību normu.

Vai es pareizi saprotu, ka pēc būtības jūs sakāt tā, saistībā ar 3. panta septīto daļu: ja sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas... es pārfrāzēju... ja sabiedriskie

elektroniskie plašsaziņas līdzekļi veido raidījumus mazākumtautību valodās, tad tie jāveido, lai...

Vai tā jūs idejiski formulējiet šo normu? Vai tomēr nē?

Z. Vāgnere.

Teiksim, mēs piekrītam tam, kas tajā normā ir rakstīts. Normā ir ļoti skaidri rakstīts, ka ir jāsasniedz, un šie mērķi, kādēļ vispār valsts ir ielikusi šo pozitīvo, teiksim, šo pienākumu... Mēs piekrītam tai normai, un šie mērķi ir visi minēti šajā normā.

V. Krūmiņa.

Paldies.

I. Kucina.

Paldies Vāgneres kundzei, Līdakas kundzei.

Man tiesas vārdā lūgums. Līdakas kundze, jums ir pētījums jūsu paskaidrojumos šodien. Tie dati ir balstīti uz dažiem pētījumiem. Tiesas vārdā ir lūgums iesniegt rakstveidā jūsu paskaidrojuma runu. Protams, mēs izdalīsim, nosūtīsim lietas dalībniekiem, bet tā informācija lietas izskatīšanā būtu lietderīga.

G. Līdaka.

Labi. Paldies.

I. Kucina.

Un paldies jums par atbildēm un piedalīšanos tiesas sēdē.

Tagad pasludināsim pārtraukumu līdz rītdienas pulksten 10.00 un turpināsim uzklaut pieaicinātās personas secībā, ko tiesa šodien apstiprināja.

Ar labvakaru un paldies par dalību tiesas sēdē.

M. Liberte.

Lūdzu piecelties.

(Pārtraukums.)